

NA LOTU I JISU KARISITO NI YALODODONU EDAIDAI • OKOTOVA 2016

Liaona

**E Va na Sala me
Vakilai Kina na Reki
ni Vuli, t.10**

Kukuna: E Dua na Tagi Lo
ni Kere Veivuke, t. 18

Lesoni ni Tuvakawa
mai vei Liai, t. 26

Na iWali ni Gagano ca, t. 30

"Au gadreva mo nanuma matua, ni kena levu ga ni nomu vakararavi vua na Kalou me yacova mo sa sereki mai na nomu vakatovolei, kei na nomu leqa, kei na nomu rarawa, ko na laveti caka ena siga mai muri."

Alama 38:5

ITUKUTUKU

- 4 **iTukutuku ni Mataveiliutaki Taumada: Na Veivakalougatataki ni Talairawarawa**
Mai vei Peresitedi Thomas S. Monson
- 7 **iVaqa ni Veisiko: Sa Bulia Mai na Kalou na Yavu ni Bula Vakamatavuvale**

ITUKUTUKU E VAKARAITAKI

- 16 **Gonelalai kei na Sakaramede**
Mai vei Aaron L. West
Ena vakayagataki ni sakaramede, sa rawa ni ra vakavakarau na gonelalai me ra caka veiyalayalati.
- 18 **Na Kilai Vakamatata ni Vakamatei Koya Vakaikoya: iVakatakilakila ni Qaqarauni kei na iTatarovi**
Mai vei Kenichi Shimokawa

- 24 **Vosa vaka-Parofita ena dua na Vanua Tawalokuci**
Mai vei Colette Lindahl
E so na ivola ni Liaona ka biu tu ena dua na vale a veisautaka na bula ni dua na turaga ena nona muataki ki na kosipeli.

- 26 **Tuva Kawa: Vakacegu, Tataqomaki, kei na Yalayala**
Mai vei Elder Bradley D. Foster
Ni da vakasokomuna na noda ivolatukutuku ni tuva kawa ka kauta na yacadra na tubuda ki na valetabu, eda na vakalougatataki vata kei ira na noda kawa.

- 30 **Loloma sota kei na Gagano Ca**
Mai vei Joshua J. Perkey
Na cava na itatarovi ni garogaro ca, na gagadre ni taukena na veika ena sala e veisaqasaqa kei na loma ni Kalou?

- 36 **Veiqaravi Mai Jordan**
Mai vei R. Val Johnson
kei Rachel Coleman
E dua na veiwatini qase daukau-lotu ni veivuke raraba a vakacegu-ya e udola na tamata ena nodrau veiqaravi voli ena vanua a gadrevi rau kina na Turaga.

TABACAKAKA

- 8 **Veiqaravi ena Lotu: Noqu Sigatabu Vakatawani ena Veiqaravi**
Mai vei Jeffery A. Hogge
- 9 **Vakasama vakatitobu: iOtioti ni Vakayakavi nei Melva**
Mai vei Cheryl Harward Wilcox
- 10 **Veivakavulici ena iVakarau ni iVakabula: Na Reki ni Vuli**
Mai vei Tad R. Callister
- 40 **Domodra na Yalododonu Edaidai**
- 44 **Noda iTikitiko, Noda Matavuvale: Lolo ka Masulaki Emma**
Mai vei Cecilie Norrung
- 80 **Me Yacova ni Da qai Sota Tale: Na iWalewale Vakalou ni Lotu ni Turaga**
Mai vei Peresitedi Gordon B. Hinckley

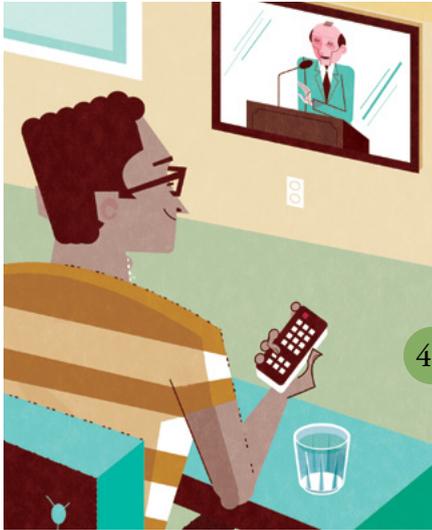

4

E WAQANA

E liu: iTaba mai vei Leslie Nilsson. Loma ni waqana e liu: iTaba mai vei jamievanbuskirk/GettyImages. Loma ni waqana e muri: Na itaba curumaki mai vei Ryan McVay kei Christopher Elwell/Thinkstock.

46

46 Tudei vaka-Tamata Dina ni Mileniumi

Mai vei Peresitedi Russell M. Nelson
Va na veivakaturi ena iwalewale ni tudei vaka-tamata dina ni mileniumi.

Saga mo raica na Liaona ka vunitaki tiko ena loma ni ilavelave ogo. Vakatakilakila: E vakavuvuvu li na nodra vunika na tiko tikivi iko?

54 Na Cakamana ni Katakata Vakarauta

Mai vei David A. Edwards
Ena vukei iko vakacava na yalovosota mo cakava na seniwiti jisi qaqi vinaka sara ka yaco talega mo vakataki Jisu Karisito vakalevu cake?

57 iVolakabi: Raitayaloyalotaka Nomu Vakavou

58 Kaukauwa ni Gu ki Liu

Mai vei Jessica Turner ni tukuni vei Lynne Crandall
Na caka voli ni veika rawarawa ka vaqaqacotaka na noqu vakabauta e sa vukea na noqu bula meu toso ki liu ni oti e dua na coqa ni motoka

61 iSaunitaro mai vei ira na iLiuli ni Lotu: Na Sala me iUsutu Kina ni Noda Bula na Karisito

Mai vei Elder D. Todd Christofferson

62 E dua na iVakarau ni Vuli

Mai vei Rosemary Thackeray
Vakamura na va na ikabakaba ogo me kanakana vinaka kina vei iko na vosa ni Kalou.

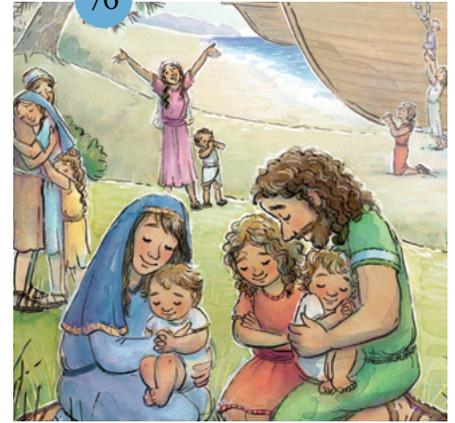
64 Taro kei na Kena iSau

E so na tamata era kaya niu na gadreva na itokani ka ra sega ni bula tu ena noqu itagede me rawa niu na vaqaqacotaki kina. E dina beka ogo?

54

76

66 Lako ki Siwa

Mai vei Julia Ventura
A lomaleqa voli o Hayden ni na vakasavi ira tani taucoko na ika na tacina lailai. Ia a lomaleqa vakalevu sara o koya ni a yali na tacina lailai.

68 iSaunitaro mai vua e dua na iApositolo: Au na veivuke vakacava meu cakava na noqu itikitiko me dua na vanua veivakacegui?

Mai vei Elder Gary E. Stevenson

69 Noda Tabana

70 Gonelalai Era Duri Dei Tu: Dua na iTalanoa baleti Story

Mai vei Jill Hacking
Ratou a lewe ni Lotu duadua ga o Story kei na nona matauvale e Turkmenistan! Raica na nona a duri dei tu

72 Lesoni mai vei Nana

Mai vei Elder Jairo Mazzagardi
A vulica o Elder Mazzagardi na yalodina mai vei tinana. Na ivakavuvu cava soti o sa bau vulica mai vei rau na nomu itubutubu?

74 O ira na Tamata Qaqa ena iVola iMomani: O Ira na Marama Yaloqaqa ena iVola i Momani

76 iTalanoa ni iVola i Momani: iLakolako ki na Vanua Yalataki

79 Tabana ni Rokarokataki: Dau Vakamarautaki Au na iVakatagi

**OKOTOVA 2016 19 NO. 3
LIAONA 13290 858**

Mekasini Vakaviti ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Eadaidai

Na Mataveiliutaki Taumada: Thomas S. Monson, Henry B. Eyring, Dieter F. Uchtdorf

Na Kuorumu ni iApositolu Le Tinikarua:

Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, M. Russell Ballard, Robert D. Hales, Jeffrey R. Holland, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund

Edita: Joseph W. Sitati

iVukevuke ni Edita: James B. Martino, Carol F. McConkie

Dauvakasala: Bryan K. Ashton, Randall K. Bennett, Craig A. Cardon, Cheryl A. Esplin, Christoffel Golden, Douglas D. Holmes, Larry R. Lawrence, Carole M. Stephens

Manidia Dairekita: Peter F. Evans

Dairekita ni Matavuvale kei na Veitokoni

kina Matavuvale: Vincent A. Vaughn

Dairekita ni Mekasini ni Lotu: Allan R. Loyborg

Manidia ni Bisinisi: Garff Cannon

Manidia Editi: R. Val Johnson

iVukevuke Manidia Editi: Ryan Carr

Veivuke ena Tabavola: Megan Seitz

Volavola kei na Editi: Brittany Beattie, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Jill Hacking, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Sally Johnson Odekirik, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Anne Selu, Paul VanDenBerghe, Marissa Widdison

Manidia Dairekita ni Cakacaka ni Liga: J. Scott Knudsen

Dairekita ni Cakacaka ni Liga: Tadd R. Peterson

Disaini: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, C. Kimball Bott, Thomas Child, David Green, Colleen Hincley, Susan Lofgren, Eric P. Johnson, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Mark W. Robison, Rachel Smith, Brad Teare, K. Nicole W Valkenhorst

Kodineita ni iYaya Taqomaki: Collette Nebeker Aune

Manidia ni Tabavola: Jane Ann Peters

Kena Tabaki: Glen Adair, Connie Bowthorpe Bridge, Julie Burdett, Bryan W. Gygi, Denise Kirby, Ginny J. Nilson, Gayle Tate Rafferty, Derek Richardson

Tabaki taumada: Jeff L. Martin

Dairekita ni Tabavola: Steven T. Lewis

Dairekita ni Veivotayaki: Stephen R. Christiansen

Me vakau na isau ni mekasini, kei na kena vakatataro e so ki na Liaona, Fiji Regional Office, PO Box 90, Suva, 2-20 Lakeba Street, Samabula, Suva, Fiji. E kena isau e \$2.75 dua na yabaki, se \$0.70 na isau ni ilavelave yadudua, me vakavo ga na kena ka tabaki me ivakananumi. Me qai kerei na kena ivakamacala tale e so mai na Ivalenivolavola Liu ni Lotu, e na talevoni 3388900 e Suva.

Me baleta na sausaumi kei na kena isau ena taudaku kei Amerika kei Kanada, veitaratara ki na nomuni sitoa ni Lotu se iluilu ni tabanalevu se tabana.

Me qai vakau na ivola kei na vakatataro ena parokaramu ni kompiuta ena liahona.lds.org; ena i-meli ki na liahona@ldschurch.org; se ena meli ki na Liaona, Rm. 2420, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150-0024, USA.

Na Liaona (vakadewataka na iVola i Momani ni "kabasi" se "idusidusi") sa vakadewataka oti ena vosa vaka- Albania, Armenia, Bislama, Bulgaria, Cambodia, Cebuano, Jaina, Jaina (vakararawataka), Croatia, Czech, Denmark, Necaladi, Valagi, Estonia, Viti, Finiladi, Varanise, Jamani, Kiriki, Idia, Hungary, Aisiladi, Idonisia, Itali, Japani, Kiribati, Korea, Latvia, Lithuania, Malaqasi, Masela, Mongolia, Nowei, Poladi, Potukali, Romania, Rusia, Samoa, Slovenia, Sipi, Suwiteni, Swahili, Tagalog, Taiti, Tai, Toga, Ukraine, Urdu, kei na Vietnam. (E duidui na gauna me taba kina ena veivosa yadudua.)

© 2016 mai na Intellectual Reserve, Inc. Dodonu kece e taqomaki. Tabaki e Amerika

Sa rawa me lavetaki na veitukutuku kei na iyaloalo era tiko ena Liaona me baleta na inaki eso, cakacaka ni lotu sega ni saumi se vakayagataki ga e vale. Ena sega ni rawa me lavetaki na veiyaloalo eso kevaka era sega ni vakadonui mai vei kena itaukei. Na vakatataro baleta na Dodonu ni Lavetaki me na vakau yani ki na Intellectual Property Office, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150, USA; i-meli: cor-intellectualproperty@ldschurch.org.

For Readers in the United States and Canada:

October 2016 Vol. 19 No. 3 LIAHONA (USPS 311-480) Fijian (ISSN 1096-5122) is published four times year (April, May, October, and November) by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$4.00 per year; Canada, \$4.80 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address must be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below. Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Poste Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CF5 (see DMM 507.1.5.2). NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, PO Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

Vakasama ni Lotu Vakamatavuvale

Na ilavelave oqo era umani tu kina na itukutuku kei na itaviqaravi e rawa ni ra vakayagataki ena lotu vakamatavuvale. Oqo e rua na kena ivakaraitaki.

"Gonelalai kei na Sakaramede," tabana e 16: Ni oti nomudrau wiliika vakaitubutubu na vosa, sa rawa ni drau veivosakitaka na sala e so mera vakatavulici kina na nomudrau gonelalai me baleta na bibi ni sakaramede kei na veiyalayalati era na cakava ena dua na siga ni ra papitaiso. Sa rawa ni o vakayagataki na masu ni sakaramede (kune ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:77, 79) mo vakatavulica kina na veiyalayalati e so eda cakava ena veipapitaisotaki kei na kena vakatarai keda na vakayagataki ni sakaramede ena vei Sigatabu yadua me da vakavouia na veiyalayalati oya. Sa rawa ni o vakasamatalega e so na ka me vukei ira na nomu gonelalai me ra vakanamata kina kivua na

iVakabula donuya na sakaramede, me vaka na ivola ni yaloyalo e so ka umani tu kina na ivakatakilakila ni iVakabula.

"E Dua na iVakarau ni Vuli," tabana e 62: Kevaka e tiko e so na nomu gone qase cake ka vulica vakaiira na ivolanikalou, navuca ni wiliika vata kei ira na ivola oqo ka sureti ira me ra tovolea na vakasama e so mai na ivola. Sa rawa ni o vakavuna me ra cakava na lewe ni matavuvale yadua e dua na ivolaniveisiga ni vuli vakaiira ka vakayaco takete mera volavola kina vakawasoma. Sa rawa ni ra solia nodra gauna na lewe ni matavuvale mera wasea na vakasama kei na vakanananu e so mai na nodra ivolaniveisiga ena veilotu vakamatavuvale ka tarava.

ESO TALE ENA INITANETI

Era sa vakarautaki tu na Liaona kei na ivola tale eso ni Lotu ena vuqa na vosa ena **languages.lds.org**. Sikova na **facebook.com/liahona.magazine** (ka tiko na kena vaka Valagi, Potukali, kei na Sipi) me laurai kina na vakasama ni lotu vakamatavuvale, kei na itukutuku mo na wasea vei ira na itokani kei na matavuvale.

ULUTAGA ENA ILAVELAVE OQO

Na naba e tukuna tiko na imatai ni tabana ni vosa o ya.

Bula vakalou, 46
Cakacaka ni kaulotu, 24, 36
Cakamana, 44
Dauvosota, 54
Garogaro ca, 30
Gonelalai, 16, 42
iKatini, 72
iNuinui, 58
Ira na Parofita, 46, 80
iTokani, 64
iVakadinadina, 74
iVakaro, 4
iVakatagedegede, 64
iVakatagi, 79

iVola i Momani, 26, 43, 74, 76
Jisu Karisito, 4, 61, 76
Loloma, 30, 41
Loloma veivueti, 40
Masu, 44, 66
Matavuvale, 7, 26, 44, 66, 68, 70
Muria Voli na parofita, 46
Na Dina, 72
Na Lolo, 44
Nomu ivakatakila, 46
Sakaramede, 9, 16
Sautu, 58, 68
Siga ni vakacecegu, 8, 42

Talairawarawa, 4, 30, 46
Tuva Kawa, 26, 42
Vakabauta, 46, 58, 74, 76
Vakamatei Koya Vakaikoya, 18
Valetabu, 69
Veikacivi, 8
Veika dredre, 18, 44, 58
Veiqaravi, 41, 58
Veivakavulici, 16, 72
Veivuke raraba, 36
Vuli ivolanikalou, 43, 62
Yaloqaqa, 74
Yalo Tabu, 70

Mai vei
Peresitedi
Thomas S.
Monson

NA VEIVAKALOUGATATAKI NI TALAIRAWARAWA

“**N**a lesoni levu duadua eda rawa ni vulica ena bula oqo,” sa vakatavulica o Peresitedi Thomas S. Monson, “oya ni gauna e vosa kina na Kalou ka da muria, eda na dodonu tikoga.”¹

Eda na vakalougatataki talega. Me vaka a kaya o Peresitedi Monson ena dua na koniferedi raraba wale tikoga oqo: “Ni da sa vakamura na ivunau, eda na bula marau kina, ena vakaibalebale, ka sega soti na lomaocaoca. Ena rawarawa na iwali ni bolebole, vakakina na sotavi ni noda leqa ka da na ciqoma na veivakalougatataki sa yalataka tu na [Kalou].”²

Ena veivosa cavuti oqo mai na ivakavuvuli nei Peresitedi Monson vaka Peresitedi ni Lotu, e vakananumi keda o koya ni veivakaro e sa idusidusi veivakadeitaki ki na bula marau kei na vakacegu

Veidusimaki ki na iLakolako

“Na ivunau ni Kalou e sega ni soli me vakadaroya se me tarova na noda na bulamarau. Na kena veibasai ga. O Koya, ni buli keda ka kilai keda vakavinaka e kila na ivakarau ni noda na mai bula me rawa ni da na rawata na bulamarau ena kena veta sara e cake. Sa vakarautaka tu o Koya na idusidusi, ni kevaka me da na vakamura, ena kauti keda yani vakavinaka ena bula oqo. Eda nanuma na qaqa ni sere kilai levu o ya: ‘Karonā nai vunau! Na bula vakacegu; bula dei’ [raica na “Karonā nai Vunau,” *Sere ni Lotu*, naba 187].”³

Kaukauwa kei na Kilaka

“Na talairawarawa sa nodra ivakatakilakila na parofita; sa itakataka ni kaukauwa kei na kilaka vei ira ena

veitabayabaki. Sa dodonu me da na kila tiko ni o keda, talega, eda na rawa ni rawata na ivurevure ni kaukauwa kei na kilaka oqo. Sa vakarautaki tu oqo vei keda nikua ena noda dau talairawarawa ga ena ivakaro ni Kalou. . . .

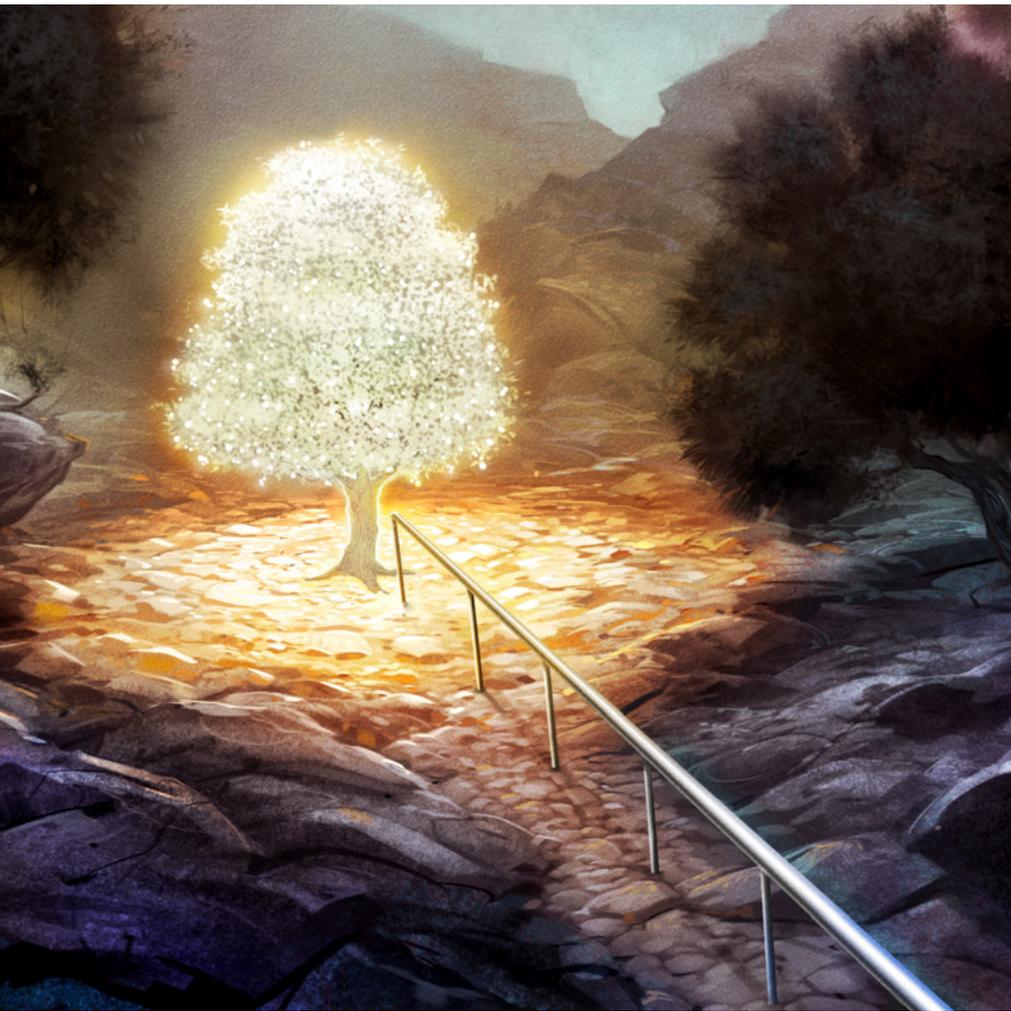
“Na kila ka eda vakasaqara, na kena isau eda sasagataka meda rawata, kei na kaukauwa eda gadreva nikua meda sotava kina na bolebole ni dua na vuravura dredre vakaidina ka vuki veisau tu ga, sa na rawa ni noda kevaka eda sa na talairawarawa ki na ivakaro ni Turaga.”⁴

Digitaka mo Talairawarawa

“Na ivakarau ni noda gauna oqo o ya na bula galala vakai koya. Era vakaraitaki ena mekasini kei na retio yalo-yalo o ira na dauvakaraitaki ena iyalo-yalo yavala, o ira na dauniqito—o ira era dau vinakata e vuqa na itabagone mera vakataki ira—ka vakanadakuya na lawa ni Kalou ka vakayacora e matanavotu na ivalavala ca, ka sega ni kauwaitaka na cava ena tarava mai. O sega beka ni vakabauta! E tiko na gauna ni isosoqoni—na gauna mada me veidutaitaki kina na ivola ni veivoli. O ira na Sidarela vakayadua e tiko na nodra bogilevu donu namaki—ke sega ena bula oqo, ia ena bula e tarava. Na Siga ni Lewa ena yaco mai ki na tamata yadua kece. . . . Au sa vakamasuti kemuni mo ni digitaka na talairawarawa.”⁵

Reki kei na Vakacegu

“Ena kena irairai vei iko ni ra mamarau vakalevu cake o ira era tu oqo e vuravura mai vei iko. E so vei kemuni ena rairai nanuma ni da sa vakatabui ena vuku ni yavu ni noda ivakarau ka sa tauyavutaki tu ena Lotu. Kemuni na taciqū kei na

Muria na iVakabula

“O cei na Tamata sa vakararawataki oqo, ka sa kila na rarawa? “O cei na Tui ni lagilagi, na Turaga ni lewevuqa? O Koya na noda iVakavuvuli. O Koya na noda iVakabula. O Koya na Luve ni Kalou. O Koya e Tekivutaka na noda Vakabulai. O Koya e kaci tiko mai, ‘Dou Muri Au.’ O Koya e vakatavuvulitaka, ‘Dou lako, ka kitaka vakakina.’ O Koya e kaya, ‘Dou talairawarawa ki na noqu ivunau.’

“Me da sa muri Koya. Me da vakatotomuria na Nona ivakaraitaki. Me da talairawarawa ki na Nona vosa. Ni da cakava oya, eda sa solia Vua na isolisoli vakalou ni vakavinavinaka.”⁸ ■

IDUSIDUSI

1. “They Marked the Path to Follow,” *Liaona*, Okot. 2007, 5.
2. “Karonā nai Vunau,” *Liaona*, Nove. 2015, 83.
3. “Karonā nai Vunau,” 83.
4. “Talairawarawa ena Kauta Mai na Kalougata,” *Liaona*, Me 2013, 90, 92.
5. “Vakadinata, Talairawarawa, ka Vosota,” *Liaona*, Me 2012, 129.
6. “Tudei ena Vanua Tabu,” *Liaona*, Nove. 2011, 83.
7. “Dou Vakacegu,” *Liaona*, Me 2009, 92.
8. “Kune Marau Ena iLakolako Oqo,” *Liaona*, Nove. 2008, 88.

ganequ, au vakaraitaka vei kemuni, ni *sega ni dua na ka* e uasivita na nomu vakila na marau ni yalomu ni o vakila ni sa cakacaka bula vei iko na Yalotabu ena nomu saga mo muria na iVakabula ka talairawarawa ki na ivunau.”⁶

Lako Vakadodonu

“Au vakadinadinataka vei kemuni ni noda veivakalougatataki sa yalataki

tu sa sega ni vakarautaki rawa. E dina ni na kumukumuni mai na o ni cava, ka tau mai na uca, na noda kila na kosipeli kei na noda lomana na Tamada Vakalomalagi kei na noda iVakabula ena vakacegui keda ka tokoni keda ka kauta mai na reki ni lomada ni da tudei tu ka muria na ivunau. Ena sega ni dua na ka e vuravura oqo me na valuti keda rawa.”⁷

VEIVAKAVULICI MAI NA ITUKUTUKU OQO

E vakatavulici keda o Peresitēdi Monson ena vuqa na veivakalougatataki eda rawa ni ciqoma mai na noda talairawarawa, oka kina na kaukauwa, kila ka, reki, kei na vakacegu. Navuca ni o vakatarogi ira o vakatavulica ena iwalewale era sa vakalougatataki kina mai na muri ni ivunau. O na via vakayaloqagataki ira me ra tomana

na vakananumi lesu na nodra veivakalougatataki ka vola na nodra nanuma kei na veika era sotakaya ena dua na ivolaniveisiga. O na via vakayaloqagataki ira talega me ra vakaraitaka na vakavinavinaka vua na Kalou me baleta na nodra veivakalougatataki ena tomani voli ni talairawarawa.

Kama kei na Lesoni ni Talairawarawa E So

Atukuna o Peresitedi Monson me baleta e dua na gauna a vulica kina o koya na bibi ni talairawarawa. Ni a yabaki walu voli o koya, a sikova na nona matavuvale na nodratou vale kau lailai ena ulunivanua. A via samaka o koya kei na nona itokani e dua na tiki ni veico me waqa kina na buka. Rau a saga ni samaka na veikarasi ena liga, ena nodrau guguraki ni cavu co, ia rau a rawata ga e so na iwase ni co lailai. A vakamacalataka o Peresitedi Monson, "Au sa qai nanuma mai ena noqu vakasama ni yabaki walu na iwali ni neirau sasaga. Au kaya sara vei Danny, 'Na ka ga me daru cakava sa ikoya me vakamai na karasi oqo. Daru na *vakama* e dua na wirini ena veico!'"

Dina ga ni kila tu o koya ni sega ni vakatarai me vakayagataka na masese, a cici lesu ki na vale kau lailai me kauta mai

e so, ka rau mani vakama kei Danny na tiki ni veikarasi lailai o ya. Rau a namaka me boko ga vakaikoya, ia a mani tete ki na dua na kama levu ka rerevaki. A cici o koya kei Danny ena kere veivuke, ka ra vakusakusa mai na qase mera bokoca na kama ni bera ni yacova na veikau.

A tomana o Peresitedi Monson, "Keirau vulica kei Danny e vica na lesoni dredre ka yaga sara ena siga o ya—ka kena usutu sara ga na talairawarawa." (Raica na "Talairawarawa ena Kauta Mai na Kalougata," *Liaona* Me 2013, 89–90.)

Me vakataki Peresitedi Monson, o sa bau vulica mada e dua na lesoni ni talairawarawa ena sala kaukauwa? Na take-te cava soti o rawa ni cakava mo taqomaki iko voli kina mai na talairawarawa ena veisiga mai liu?

GONELALAI

Digitaka na Dodonu

Na digitaki ni dodonu e vakavolekatakaki keda kivua na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito. E vukei keda talega meda bula marau ka taqomaki. Wirina na sala e so o rawa ni digitaka kina na dodonu.

Lawaki e koronivuli

Wili ivolanikalou

Lako ki valenilotu

Qaravi ira tale e so

Qitotaka na veiqito vinaka

Veivala kei ira na tacimu

Vulica ena masumasu na itukutuku oqo ka vakasaqara na veivakauqeti mo kila na ka me wasei. Ena rawa ni vakalevutaka vakacava na nomu vakabauta na Kalou na kena kilai vakamatata "Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba" ka vakalougatataki ira o dau qarava ena gauna ni veisiko? Me ikuri ni itukutuku, lako ki na reliefsociety.lds.org.

Sa Bulia Mai na Kalou na Yavu ni Bula Vakamatavuvale

"E na qaqa ni [sere ni Lalai], 'The Family Is of God,' . . . eda sa vakananumi ena ivunau savasava," a kaya o Carole M. Stephens, Matai ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki ni iSoqosoqo ni Veivukei. "Eda sega ni vulica walega ni matavuvale sa mai vua na Kalou ia eda sa tiki yadua ni matavuvale ni Kalou. . . ."

" . . . Na ituvatuva nei Tamada baleti ira na luvena sa ituvatuva ni loloma. Sa ituvatuva me vakaduatatataki ira na luvena—Nona matavuvale—ki Vua."¹

A kaya o Elder L. Tom Perry (1922–2015) ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua: "Eda vakabauta talega ni matavuvale kaukauwa vaka-kawa era sega duadua ga ni yavu taumada ni dua na itikotiko raraba vinaka, e dua na bula vakailavo vinaka, kei na dua na itovo yavunibula vinaka—ia era sa yavu taumada talega ni veigauna tawamudu kei na vanua kei na matanitu ni Kalou.

"Eda vakabauta ni veimatayavu kei na matanitu ni lomalagi ena tarai

wavoki ena matavuvale kei na isema ni matavuvale."²

"O keda yadua, veitalia na ituvaki ni nomu bula vakawati se iwiliwili ni luvemu, e rawa ni da taqomaka na ituvatuva ni Turaga e vakamacalataki ena ivakaro ni matavuvale," a kaya o Bonnie L. Oscarson, na Peresitedi Raraba ni Goneyalewa. "Kevaka e ituvatuva ni Turaga, sa dodonu vakakina me noda ituvatuva!"³

ikuri ni iVolanikalou

Vunau kei na Veiyalayalati 2:1–3; 132:19

IDUSIDUSI

1. Carole M. Stephens, "Na Matavuvale sa Mai Vua na Kalou," *Liaona*, Me 2015, 11,13.
2. L. Tom Perry, "Na Vuna e Bibi kina na Vakamau kei na Matavuvale—Ena Veivanua Kecega e Vuravura," *Liaona*, Me 2015, 41.
3. Bonnie L. Oscarson, "Ira na Dautaqomaka na iVakaro ni Matavuvale," *Liaona*, Me 2015, 15.
4. Julie B. Beck, "Teaching the Doctrine of the Family," *Liahona*, Maji 2011, 32, 34.

Vakasamataka Oqo

Cava na vuna e iwase bibi duadua kina na matavuvale ena gauna oqo kei na gauna tawamudu?

Vakabauta,
Matavuvale,
Veivukei

iVunau ni Matavuvale

O Sisita Julie B. Beck, na Peresitedi Raraba e liu ni iSoqosoqo ni Veivukei, a vakatavulica ni cioloji ni matavuvale e sa yavutaki mai na Veibuli, na Lutu, kei na Veisorovaki i Jisu Karisito:

"Na Buli ni vuravura a vakarautaka e dua na vanua me ra bula kina na matavuvale. A bulia na Kalou e dua na tagane kei na yalewa ka rau sa rua na veimama veiganiti ni dua na matavuvale. E a sa tiki ni ituvatuva ni Tamada Vakalomalagi me rau vauci o Atama kei Ivi ka vakarautaka e dua na matavuvale tawamudu.

" . . . Na Lutu sa vakatara vei rau me rau vakaluvani tagane kei na yalewa.

"Na Veisorovaki i [Karisito] sa vakatara me ra vauci tawamudu vata kina na matavuvale. Sa vakatara ki na matavuvale me ra rawata vakaoti na tubu tawamudu. Na yavu ni bula marau, ka vakatokai talega na yavu ni veivakabulai, e sa yavu taumada me baleti ira na matavuvale. . . ."

" . . . Oqo sa ivunau i Karisito. . . . Kevaka e sega na matavuvale, sa sega na yavu; sa na sega ni vakainaki na bula vakayago."⁴

NOQU SIGATABU VAKATAWANI ENA VEIQARAVI

Mai vei Jeffery A. Hogge

Sa sinai tu na noqu vei-Sigatabu, ia au vakavinavinaka ni rawa niu veiqaravi tawadonuya na dredre e so era a lako curuma na iliulu ni Lotu eliu me vakataki Elder Parley P. Pratt.

Esa mataka ni Sigatabu. Sa tu oqo e mataqu e 12 na aua vakarautaki ni soqoni, veivakatarogi, veivakadeitaki, kei na veivakatikori. Au na tekivu ena dua na vale ni iteki ka cava ena dua tale na vale ni soqoni ena yasana kadua ni tauni—taucoko ena dua na siga katakata sara.

Au sa nanamaki tu ki na soqoni, veivakatarogi, veivakadeitaki, kei na veivakatikori yadua. Ia e nanao, niu vakasamataka toka na noqu na oga voli, au a luvuci ena rarawa—me yacova niu dolava na *Autobiography of Parley P. Pratt* ka tekivu wiliwili mai na vanua au a cegu tu kina. E a tauri vakavesu o Elder Pratt, vata kei Josefa kei Hyrum Simici kei na so tale, donuya na veisiga dredre e Missouri. Ni oti na nodra vakau ki Independence, era a vesu tu na Veitacini ena dua na otela ka moce ena fuloa kei na dua na tiki ni kauvaro me ilokoloko.

Ena dua na mataka cevata batabata, a duri o Elder Pratt ka, tawasiqemi, vakalutu tani mai na otela. A gole vaka ki na tokalau o koya curuma na tauni ka lako ki na veiwere ka tikiva. Ni oti na nona lakova voli e dua na maile (1.6 km), a curuma e dua na veikau o Elder Pratt, ka ra bonata na mawena na waicevata qeqera ka ra vunitaki koya voli na veivunikau.

A ralesuva o koya na nona ituvaki drakidrakita. Me tomana voli na ilokolako ena tokalau sa

na vakavuna na drotaki bula ki na dua tale na matanitu, ka na rawa ni lako mai kina na nona matavuvale. Me lesu tale ki na otela sa na vakavuna me tiko vakavesu ka beitaki ena veicala bibi. Ni temaki tu me dro, a vakasamataka o Elder Pratt na “cava ni leqa, se na mate saraga” ena vakavuna o koya ki na vo ni kaivesu kevaka a biubiu.

Ena nona veilecayaki voli, a tarai koya e dua na vakasama vakaivolanikalou: “Ia ko koya yadua sa via maroroya na nona bula ena vakayalia; ia ko koya yadua ena vakayalia na nona bula ena vukuqu kei nai tukutuku vinaka, ena maroroya” (raica na Marika 8:35; V&V 98:13).

Sa lesu tale o Elder Pratt ki na otela. Sa na tarava mai na vula ni tiko vakavesu drakidrakita e so—ka sega kina na matavuvale, veimaliwai kei ira na Yalododonu, se na sasa-ga me veiqaravi ena nona veikacivi vakaiapositolo.¹

Ni sogoti na ivola, au vakasamataka vagumatua na nodra vakasewasewani na Yalododonu eliu—e so vei ira na tubuqu vakavica. Me baleta na nodra ivakadinadina ni kosipeli kei na nodra vakabauti Jisu Karisito, era a vosota na veivakararawataki kei na veivakacacani. Me baleta na nodra yalovosota, au sa rawa ni veiqaravi ka sokalou vagalala edaidai, ka sema kivei ira ena vakabauta kei na ivakadinadina.

Niu vakavakarau voli ki na Siga ni Vakacegegu oqo, sa taqomaki tu na noqu matavuvale, ni keitou vakanamata ki na dua na siga ni sokalou ena dua na vale ni soqoni maucokona. Na veitokani ni Yalododonu ena vakamarautaki keitou. Keitou na reki vata kei ira ena veivakadeitaki kei na veivakatikori e vakayacori, na itavi vakataucokotaki e so, kei na vakabauta e vaqaqacotaki. Keitou na vakayagataka na sakaramede, me nanumi na nodra iVakabula kei na Nona solibula veisorovaki. Ena bogi nikua keitou na sokomuni vata ena neitou itikotiko me wiliki na iVola i Momani ka masumasu vata ni bera ni keitou davo sobu ena neitou imocemoce dakoba ka vatikora na ului keitou ena ilokoloko malumu.

Sa sinai tu na noqu Sigatabu.

Au sa vakavinavinaka kina ka vakalougatataki. ■

Na dauvolaivola e vakaitikotiko e Kalifonia, Amerika

IDUSIDUSI

1. Raica na Parley P. Pratt, *Autobiography of Parley P. Pratt*, ed. Parley P. Pratt Jr. (1979), 194–97.

IOTIOTI NI VAKAYAKAVI NEI MELVA

Mai vei Cheryl Harward Wilcox

“O na vinakata li ni tovolea mo taura na sakaramede?” Au a taroga na tinaqu sa voleka tu ni mate.

A bula voli na tinaqu me 92 na yabaki ka sa mai leqa wale toka ga oqo. A tiko o koya e valenibula ena gauna era sa navuca kina na vuniwai ni sa sega tale na ka e rawa ni caka ia me qarauni vakavinaka toka ga me yacova na nona tokitaki.

Ni vakavakarautaki voli na nona kau ki vale, a gole mai ki na rumu e rua na turaga mai na dua na tabanilotu voleka ka tarogi au ke na vinakata o tinaqu na sakaramede. E liu au a tukuna vei rau, “Sega, vinaka.” A dredre me tiloma e dua na ka o tinaqu. Au sa qai kaya, “Niu vakasamataka tale, meu tarogi koya mada.” Au a cuva voleka ki na daligana ka kaya, “E tiko oqo e rua na matabe-te. O na vinakata li ni tovolea mo taura na sakaramede?” Ena dua na domo rogo lailai ka matata a sauma o koya, “Io.”

Ni oti na kena vakalougatataki, au a tomika e dua na tiki ni madrai mai na terei, dovia e dua na tikina lailai, ka biuta vakamalua ki na gusuna. A saga voli me mama o koya, kau kere veivosoti lo vei rau na turaga ena kena taura toka e dua na gauna. Rau vakadeitaka vei au ni sa donu. Ni oti nai karua ni masu, au a taura e dua na bilo palasitika lailai ni wai ka biuta ki na gusuna. A gunuva ga vakalailai o

koya, ia au a kurabui ena nona tiloma vakavinaka.

Au a vakavinavinakataki rau na turaga, ka rau curu yani ki na rumu ka tarava. A leqa ena vakacegu o tinaqu ni oti e rauta ni dua na aua.

Ena veisiga ka salamuria, au a vakasamataka rawa e dua na gauna vakatabui ka vakatarai vei au meu wasea vata kei na tinaqu. Na iotioti ni ka a cakava o koya ena bula oqo oya me vakayagataka na sakaramede. Na iotioti ni vosa a tukuna o koya na “Io”—io ena ciqomi ni sakaramede, io ena nona cabora voli e “dua na yalo e raramusumusu ka bibivoro” (3 Nifai

9:20), io ena nona taura matua na yaca i Jisu Karisito ka yalataka voli ni na dau nanumi Koya, io ki na ciqomi ni Yalona. Na iotioti ni ka era lako mai na gusuna oya na ivakatakilakila ni sakaramede.

Sa na wacava na kamikamica ni iotioti ni vakayakavi oya kivua! Dina ga ni malumalumu voli me yavala se vosa, sa na wacava na nona vakila tu na bula vata kei Karisito! Ena vakavinavinakataka o koya na vakilai ni Nona kaukauwa veivakacegui ka veitokoni, ka sa tuberi koya voli ena icavacava ni gauna oya ni nona ila-kolako vakayago ka dulaka kivua na inuinui ni bula tawamudu.

Ena veimacawa ni da vakayagataka na sakaramede, me da sa vakavinavinakataka na madigi e noda me da vakavouia na noda veiyalayalati ka vakila na veivosoti kei na loloma soliwale ni da sasagataka meda vakataka cake na Tamada mai Lomalagi kei na Luvena, o Jisu Karisito. Sa na qai yaco kina na madrai kei na wai kivei keda, me vaka e a yaco kivua na tinaqu me “kamikamica sara mai na veika kamikamica kecega, . . . ka savasava sara mai na veika savasava kecega” (Alama 32:42). ■

E vakaitikotiko mai Utah, Amerika, o koya e vola.

**Mai vei Tad R.
Callister**

Peresitidi Raraba
ni Matawilivola ni
Sigatabu

*Ni yaco me da dauvuli
deivaki vakalevu cake,
eda na sotava na reki
vakalou e basika mai na
vulici kei na bulataki ni
kosipeli i Jisu Karisito.*

NA Reki NI Vuli

A tukuni e dua na italanoa me baleta e dua na turaga ka sa mai kilai tu me dauvucesa ni tauni. A sega ni lomana me cakacaka, ka sega ni lomana me qara cakacaka. A bula tu ga o koya ena nodra sasaga tale e so. Kena itinitini nodra sa sega ni via veivuke na lewenitauni. Era sa navuca me ra kauti koya ki na ibili ni tauni ka vakatalai koya tani. Ni kauti koya voli e dua na lewenitauni ena qiqi ki na iyalayala ni tauni, a vakila na draiva e dua na biau ni loloma ni ulabaleti koya. De dua sa dodonu me soli tale e dua na gauna kivua na tawavanua. A mani taroga o koya, “O na vinakata li e dua na ivakarau sila mo tekivu vou rawa kina?”

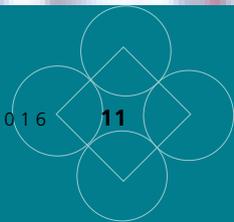
A sauma na tawavanua, “Sa kautani beka na kedra iolo?”¹

Ira na Qasenivuli kei na Dauvuli: iTavi Vakatautauvata me Cuqeni

So na gauna eda kunei ira na tamata ena vovodea vakaivolanikalou—era vinakata me kautani mada na iolo ni ivolanikalou ni bera ni ra qai vakayagataka. Era vinakata na kosipeli ena dua na ituvatuva ni rorogo veivakamarautaki se veikilipi ni vidio. Era vinakata na qasenivuli ni Matawilivola ni Sigatabu me vakarau tu ka vakani ira ena lesoni ka lailai kina na nodra vakavakarau se vakaitavi.

Me kena veibasai, na iVakabula a sureti ira na Nona dauvuli ena dua na gauna me ra lako ki vale baleta ni ra sega ni kila vakamatata na Nona vosa. A vakaroti ira o Koya me ra masu, vakasama vagumatua, ka “vakarautaki [ira] vinaka mai [me ra] rogoci [Koya] tale ni mataka” (raica na 3 Nifai 17:2–3).

Sa kena lesoni oqo: Sa sega ni itavi walega ni qasenivuli me na vakavakarau mai ia o ira talega na dauvuli. Me vaka sa itavi ni qasenivuli me veivakatavulici ena Yalotabu, sa vakakina na itavi ni dauvuli me vuli ena Yalotabu (raica na V&V 50:13–21).

E tukuna na iVola i Momani: “Rai-
ca sa tautauvata ga na dauvunau kei
koya sa vakarorogo, *io na ivakavuvuli
kei koya sa vuli; io era sa tautauva-
ta na tamata kecega*” (Alama 1:26;
vakaikuritaki).

Oqo e so na vakatutu ena ka
eda rawa ni cakava meda sotava kina
na reki e basika mai ni da qarava na
noda tikina ena vulici kei na bulataki
ni kosipeli.

Vuli ena Vuvale

Vulica na iVolanikalou

Sa itavi ni lewenilotu yadua me vuli-
ca vakaikoya na kosipeli; eda sega ni
rawa ni lesia na itavi o ya. E levu na vuli
o ya e lako mai na vulici vakawasoma
ni ivolanikalou. A cauraka o Peresitedi
Harold B. Lee (1899–1973): “Kevaka
eda sega ni wili ivolanikalou tiko ena
veisiga, sa mamare voli na noda ivaka-
dinadina.”² A raica rawa na iApositolo
o Paula ni o ira na Jiu e Peria “era uasivi
vei ira na kai Cesalonaika ena yalo
vakaturaga, ni ra sa vakarogoca na
vosa ena loma e vinakata sara,” ka qai
wasea o koya na vuna: “[Era] *sa dauva-
kasaqara e nai Vola Tabu ena veisiga*”
(Cakacaka 17:11; vakaikuritaki).

Na vuli ivolanikalou ena veisiga e sa
dua na gacagaca veiganiti ki na noda
bula vakayalo. E sega tale ni dua na
ka ena rawa ni sauma vakataucoko na
kena yali ena noda ituvatuva ni veisiga.
Ena vuna oqo, na vuli ivolanikalou sa
dodonu me tuvai vakagauna,
sega ni ivovo ni gauna.

E so ena rairai kaya,
“Ia e sega vei au
na gauna ni vuli

ivolanikalou ena veisiga mai na noqu
itavi taucoko tale e so ni bula.” Na
malanivoso oqo sa vaka me tautauvata
kei na italanoa ni rau na dautakau ka
rau a veisivisivi me kilai o cei e rawa
ni musuka e levu cake na vunika
ena dua na siga. Ni mataka cake sa
tekivu na veisivisivi. E veiauwa ena
gole na tamata lailai vei rau ki na loma
ni veikau me 10 se vica na miniti. Na
veigauna kece e cakava oqo, a mata-
dredredre ga na kena isa ka deguvacu,
veivakadeitaki tu ni sa liu tiko. A sega
ni biuta na nona tikina na tamata levu
cake, sega ni mudu na nona musumu-
su, ka sega ni cegu vakalailai.

Ni sa cava na siga, a kidroa na
tamata levu cake ni kila na nona isa, ka
nanumi ni vakaoti gauna vakalevu voli,
a musuka e levu cake na vunika mai
vei koya. “O cakava vakacava ni a levu
sara na nomu cegu?” a taroga o koya.

A sauma o koya e qaqa, “Oi, au a
vakagata tiko na noqu matau.”

Ena veigauna kece eda vulica na
ivolanikalou, eda sa vakagata tiko
na noda matau vakayalo. Ia na tiki-
na veivakurabuitaki oya na gauna
eda cakava vakakina, eda sa rawa ni
vakayagataka vakayalomatua cake na
ivovo ni noda gauna.

Vakavakarau Taumada

Sa laurai ena vakadidike ni dua
na iwase lailai sara ni lewe ni Lotu
era wilika taumada na ivolanikalou
me na veivosakitaki ena kalasi e so
ena Sigatabu. Sa rawa ni da
veivuke vakayadua
ni veisautaka
na ituvaki
oqo. Sa

rawa ni da kauta voli na iwase ni noda kilaka ena noda vakavakarautaki keda vakavinaka mai ki na kalasi, ena kena wiliki tu na ivolanikalou ka vakarau voli me da wasea na raiyawa e so. Na noda vakavakarau sa rawa ni dua na isolisoli vakayalo eda solia kivei ira na lewe ni kalasi taucoko.

Vuli ena Kalasi Vakaitavi ena Kalasi

Na ivakaro me da dolava na gusuda (raica na V&V 60:2-3) e sega ni baleta ga na buturara ni kaulotu ia ena buturara talega ni rumu ni kalasi. Ni da vakaitavi, eda sureta na Yalotabu, o koya ka na qai vakadinadinataka na dina ni veika eda tukuna ka vakamakaretaka na noda vakasama ena raiyawa tale e so. Me kena ikuri, na noda vakaitavi ena rairai vakauqeta na nona vakasama tale e dua ka yaco me vakayaloqaqataki koya.

Ena imoimoi qo, eda sa muria tiko na ivakavuvuli ni veivakatavulici a vakavuvulitaka

na Turaga: “Raica me dua ga e vosa ka ra vakarorogo na kena vo ki na nona ivakamacala, ia ni dou sa vosa oti kece *dou sa qai vuli ka veivakavulici kece talega*” (V&V 88:122; vakaikuritaki). So na gauna e sega ni dau rawarawa na vakaitavi ena kalasi; sa na gadrevi vei keda meda lako tani mai na noda tikina dakoba. Ni caka vakakina ena tubu vakalevu cake na kalasi taucoko.

Vola na Veivakauqeti Vakayalo

Sa vakavica na noqu dau kau kadi ni volavola lala voli ki lotu ka qara e so na raiyawa vakaivunau se veivakauqeti vakayalo meu na vola. Au sa rawa ni kaya vakaidina niu sa vakaicocovitaki vakavinaka sara. Na sasaga oqo e sa veisautaka na noqu rai; e sa vakanamatataka ka vakusakusataka na noqu vuli; e sa vakalevutaka na noqu vakaitavi ena lotu.

Cava na vuna e bibi kina me volai na veika e sotavi vakayalo eda ciqoma ena lotu kei na vanua tale e so? Vakananuma mada ni sa vosa tiko e dua na tina kivua na nona cauravou ka mani kaya o koya ena dua na gauna, “Nau, oqo e sa ivakasala vinaka saraga.” E qai ucuna mai tuba o koya e dua na ivola lailai ka tekivu vakavola na veivakauqeti e so e a ciqoma mai na nodrau veivosaki. Ni oti na nona sa na vakilai yalona tale mai o tinana, ena sega li ni vinakata o koya me solia vakalevu vua (cauravou)?

Sega ni vakatitiqataki na vakayagataki ni ivakavuvuli vataga oya ki na veivakasalataki mai vua na Tamada mai Lomalagi. Ni da vola na veivakauqeti e solia o Koya kivei keda, sa na rawa Vua me solia vei keda e so tale na vakatakila. Me kena ikuri, e vuqa na veivakauqeti eda ciqoma ena rairai vakailiu me vaka e so na vua ni oki lalai ni vakasama, ia kevaka eda vakamareqeti ka vakasamataki ira vagumata, era na rairai tubu mera vu ni oki vakayalo.

A tukuna na Parofita o Josefa Simici me baleta na bibi ni kena dau volai na raiyawa kei na veivakauqeti e so: “Kevaka o . . . tomana mo veivosakitaka na veitaro bibi . . . ka sega ni vakavolai ira, . . . de dua, na vakawaleni ni kena volai na veika oqo ni sa vakatakilai ira oti na Kalou, na nodra sega ni nanumi mera ka yaga sara, ena rairai vakasuka na Yalotabu . . . ka sa tiko, se a tiko, e dua na kilaka vakaitamera, ni veika bibi tawayalani rawa, ka sa mai yali oqo.”³

Na Rekitaki ni Vuli

Na vuli e levu cake toka mai na dua na itavi vakalou. E sa nanumi talega me dua na ka rekitaki vakalevu sara.

Ena dua na gauna, a tarogi e dua na daunifika ena gauna makawa na yacana o Archimedes mai vua na nona tui me vakilakila ke sa koula taucoko na isala vou ni tui se a veisautaka vakailawaki e so na siliva me koula na daucaka koula. A vakasamataka vagumatua na kena iwali o Archimedes; oti sa basika mai na kena isau. A rekitaka dina o koya na ka e kunea ni, mai na kena itukuni, a cici curuma na siti ni kailavaka, “Eureka! Eureka!”—a kena ibalebale, “Au sa kunea! Au sa kunea!”

Me vaka na levu ni nona reki ena dikevi ni dua na ivakavuvuli vakasakiti, sa tiko e dua na reki e yawa kalia sara ena dikevi ni dina ni kosipeli i Jisu Karisito: na dina era sega walega ni tukuni keda ia era vakabulai keda talega. Ena vuku ni ka oqo a kaya kina na iVakabula, “Au sa vosataka na veika oqo vei kemudou, . . . ka me sinai na nomudou marau” (Joni 15:11). Kei na vuku ni ka oqo “era kaila ena reki ko ira kecega na luvu ni Kalou” (Jope 38:7) ni ra sa vulica na yavu ni veivakabulai. Me vaka ga ni tiko na kaukauwa tugani vei ira na sorenikau mera tubu, sa tiko talega na kaukauwa tugani ni dina ni kosipeli me kauta mai na reki.

E sega walega ni dua na ivakaro vakalou me “[da] gumatua sara [me] [da] kilaka” (V&V 88:118), ia e sa dua talega na sasaga vakalou. Ena veigaua kece eda vulica na ivolanikalou, vakavakarau vinaka vakalailai ni lako mai ki na kalasi, vakaitavi ena veivosaki ni kalasi, vakatataro, ka vola e so na veivakauqeti tabu, eda sa vakataka cake mai na Kalou, ka sa vakalevutaki na noda igu meda sotava na reki e vakila tiko o Koya.

Meda sa sasagataka taucoko meda dauvuli deivaki vakalevu cake, dauvuli vakalou vakalevu cake—e vale, ena kalasi, kei na vanua cavaga eda tiko kina. Ni da cakava vakakina, eda na sotava na reki vakalou e basika mai na vulici kei na bulataki ni kosipeli i Jisu Karisito. ■

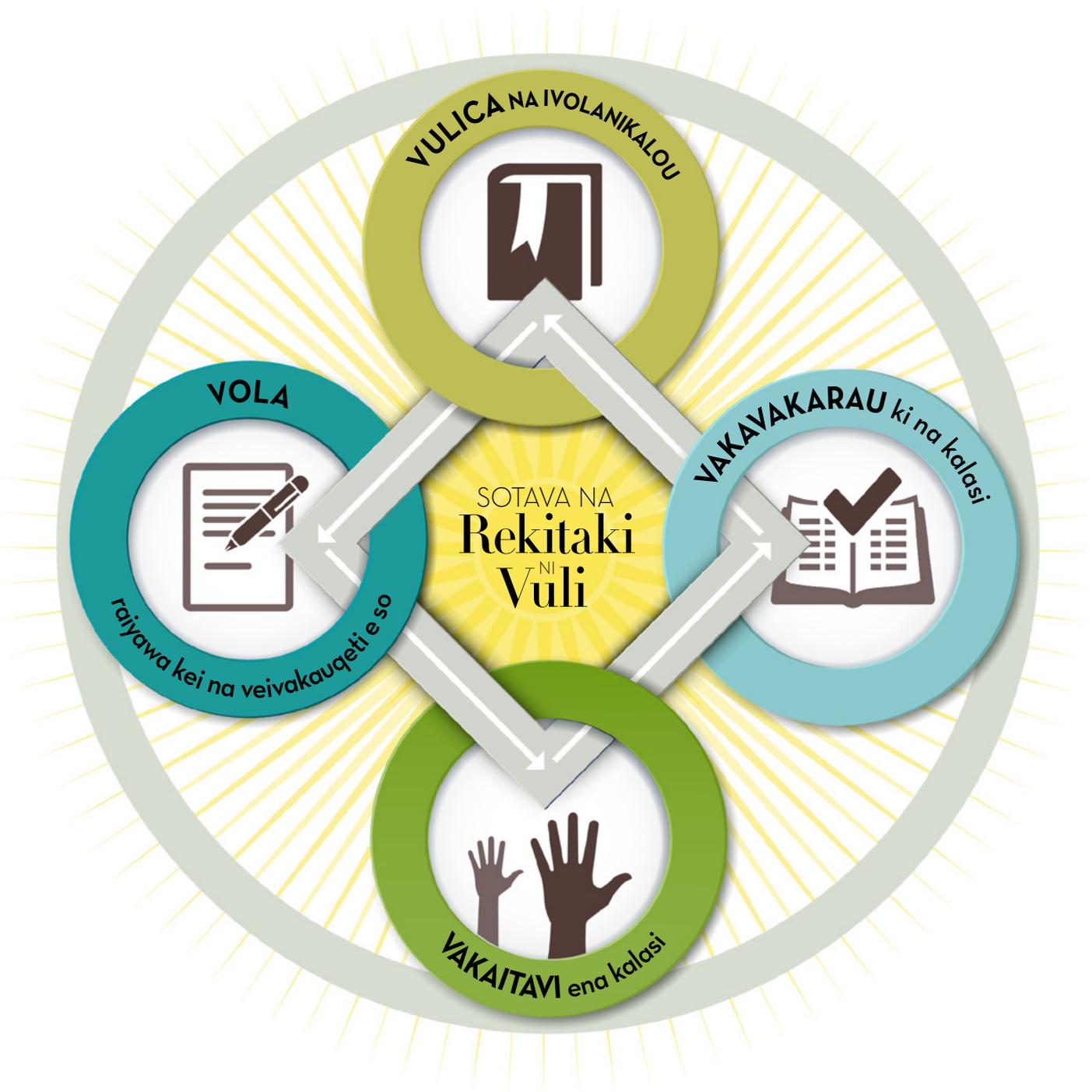
IDUSIDUSI

1. E dua na italanoa via tautauvata ga a tukuna o Elder D. Todd Christofferson ena konifere-di raraba ni Okotova 2014.
2. Harold B. Lee, regional representatives’ seminar, Dec. 12, 1970.
3. Joseph Smith, ena *History of the Church*, 2:199.

Na Sasaga va-Kalou

me Qarai
NA Vuli

Ena veigauna kece eda vulica na ivolanikalou, vakavakarau vinaka vakalailai ni lako mai ki na kalasi, vakaitavi ena veivosaki ni kalasi, vakatataro, ka vola e so na veivakauqeti tabu, eda sa vakataka cake mai na Kalou, ka sa vakalevutaki na noda igu meda sotava na reki e vakila tiko o Koya.

Gonelalai KEI NA Sakaramede

Era a vakila na neirau lalai ni sa ka bibi vei keirau na sakaramede. Sa rawa ni keirau cakava e levu cake ena nodra vukei mera raica ni sa ka bibi talega kivei ira.

Mai vei Aaron L. West

O sa bau vakananuma tu li na vuna eda vakatarai ira kina na gone tawapapitaiso mera vakayagataka na sakaramede? Sa ikoya li meda levea kina na vakaulubale kei na veidredre tawalevei rawa ni da vinakata e dua na tiki ni madrai? Sa ikoya li meda vakamamadataka kina na tutaki ni cakacaka vakalotu, ka mai tiko vakacegu voli?

Au sega ni nanuma ni vakakina. Au vakabautani ra sa tiko na vuna titobu sara. Au vakabauta oqo baleta niu vakadinata ni gauna e kaya kina o Jisu Karisito “taucoko,” sa vakaibalebaleta taucoko o Koya. Na gauna e vosa kina o Koya vei ira na lewe vuqa, e sega ni vakatikitikitaka e dua.

Ena gauna a vakatakila kina na sakaramede na iVakabula tucake tale kivei ira na Nona tamata ena vanua vaka-Amerika, a vakadreta o Koya ni sa vakaibalebale vakalevu na cakacaka vakalotu kivei ira na sa papitaiso oti.¹ Vakakina, a vakaroti ira na Nona tisaipeli mera “solia [na sakaramede] vei ira na *lewe vuqa*.”² Na lewe vuqa oya era oka kina na “lalai.”³

Ni ra cavuta na masu ni sakaramede na tauri matabete nikua, era kerea na Tamada

Vakalomalagi me vakalougatataka ka vakatabuya na madrai kei na wai “me yaga vei *ira* na” vakayagataka.⁴ Taucoko. Na tamata yadua e vakayagataka—oka kina na gonelalai yadua.

Kevaka ena vakayagataki na madrai kei na wai, era ciqoma kina na gone na ivakatakilakila oqo me dua na veivakalougatataki ki na nodra bula savasava, sa dodonu

me tiko na sala me vukei ira me vakaibalebale kina na cakacaka vakalotu.

Ena kena kilai vakamatata oqo, au railesuva na veisiga e so era a lalai kina na luvequ. Keirau a cakavinaka vaka-veiwatini ena nodra raici mera tiko vakanomodi ena gauna ni sakaramede. Au nanuma ni ra vakila ni sa ka bibi vei keirau na sakaramede. Ia sa rawa ni keirau cakava e levu cake ena nodra vukei mera raica ni sa ka bibi kivei *ira*.

Na cava beka a rawa ni da cakava? Sa rawa ni da a nanuma ni sa rawa vei ira na gonelalai mera maroroya na yalayala e so ena masu ni sakaramede. Sa rawa ni ra kila vakamatata, ena nodra dui iwalewale lalai ka qaqaco, na ibalebale ni nodra dau “nanumi Jisu tikoga”. Sa rawa ni ra yalataka mera “muria na nona ivunau.” Sa rawa talega mera vakaraitaka ni ra sa “yalataka mera taura na yaca” i Karisito, ena kena kilai ni na nodra na madigi oya ni ra sa papitaiso ka vakadeitaki.⁵

Ia ka vakacava na vakavoui ni veiyalayalati? Era sa vakatavulica na iliuliu ni lotu ni gauna eda vakayagataka kina na sakaramede, eda sa vakavouia kina na veiyalayalati kece eda cakava vua na Turaga.⁶ E sega ni tiko e dua na veiyalayalati vei ira na gonelalai mera vakavoui.

Au vakasamataka tale na gauna era a lalai kina na luvei keirau. Keirau a sega ni rawa ni vukei ira ni railesuva na veiyalayalati, ia sa rawa ni keirau vukei ira mera vakanamata ki liu. Au raici au voli vata kei na dua na gonetaganese goneyalewa lailai ena mataka ni Siga ni Vakacegegu.

“Ni ko sa yabaki walu,” au kaya, “ko na papitaisotaki ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu. Ko na cakava e dua na veiyalayalati. Na veiyalayalati o cakava *ena gauna oya* ena vakataka na yalayala e so o cakava *ena gauna oqo* ni o taura na sakaramede.

“Niu taura na sakaramede nikua,

au na vakavouia na noqu veiyalayalati ni papitaiso, me vaka au sa caka yalayala tale tiko oya. O na tiko ekea vata kei au, ia ko na sega ni vakavouia e dua na veiyalayalati. O se bera ni cakava mada e dua. Ia, sa rawa ni o *vakatovotovo* ni cakava voli e dua na veiyalayalati. Ena veigauna kece o taura na sakaramede, sa rawa ni o vakarau tu mo papitaisotaki ka vakadeitaki. Ena iwalewale oya, o sa na vakarau tu ni ko sa yabaki walu.”

Kevaka e rairai sega ni matau na vakayagataki ni vosa *vakatovotovo* ena iwalewale oqo, navuca oqo: Ena dua na ituvaki dokai, ena rairai vukei ira na luvena e dua na tama ena vakavakarau ki na cakacaka vakalotu ni papitaiso ena kena vakaraitaki vei ira na iwalewale ni nodrau duri vata tu ena wai kei na wasei ni vosa e so ni masu ni veipapitaisotaki. E sega ni vakayacora o koya na cakacaka vakalotu ena ituvaki oya. Ena dua na vakasama, sa vukei ira na luvena o koya mera vakatovotovo. Ena sala oya, era na sega ni lomaleqataka na ka ena yaco ni ra curuma na wai ni veipapitaisotaki. Au vakabauta ni sa rawa talega vei ira na tina kei na tama mera vukei ira na gone ena vakatovotovotaki ni kena caka ka maroroi na veiyalayalati ni papitaiso. Na soqoni ni sakaramede yadua sa rawa ni gauna vakatabui ni vakatovotovo kivei ira na gonelalai ni ra vakayagataka na ivakatakilakila ni Veisorovaki ni iVakabula.

Kau sa lesu tale ki na noqu taro taumada. Cava na vuna eda vakatarai ira kina na gone tawapapitaiso mera vakayagataka na sakaramede? Sa ikoya li meda mai “tiko vakacegu voli”? E sega sara. Eda vukei ira na noda lalai ni vakayagataka na sakaramede me rawa ni ra nanuma na nodra iVakabula ka maroroya na Nona vakacegu—na vakacegu e sega ni rawa ni solia o vuravura.⁷ Eda veivuke ena nodra vakavakarau ni ciqoma na vakacegu oya ena isolisoli e levu ka uasivi sara ena veigauna sa tu ki liu, ni ra na cakava ka maroroya vata kei Koya na veiyalayalati. ■

E vakaitikotiko mai Utah, Amerika, o koya e vola.

IDUSIDUSI

1. Raica na 3 Nifai 18:5, 11.
2. 3 Nifai 18:4; vakaikuritaki.
3. Raica na 3 Nifai 17:21–25; 18:1–4.
4. Vunau kei na Veiyalayalati 20:77, 79; vakaikuritaki.
5. Vunau kei na Veiyalayalati 20:77.
6. Raica na L. Tom Perry, “Ni Da Taura Nikua na Sakaramede,” *Liaona*, Me 2006, 41.
7. Raica na Joni 14:27.

NA KILAI VAKAMATATA NI Vakamatei Koya Vakaikoya

IVAKATAKILAKILA NI
QAQARAUNI KEI NA ITATAROVI

Mai vei Kenichi Shimokawa, PhD

Valenivolavola e Japani, ni Qaravi ni Matavuvale ni YDE

Ni yabaki 16 voli o Kevin, rau a veisere na nona itubutubu. Ena gauna vata oya, a tarova o koya na vakayagataki ni mena wainimate ni leqa ni vakasama, ka a vukea tu me vakamamadataka na nona ivalavala. Ni tawakilai tu ni kena tiko vua e rua na ivakarau ni bula veilecayaki, a tekivu sotava voli kina o koya na leqa ni vakasama, itovo voravora vakamalumalumutaki, kei na nuiqawaqawa levu sara. Sa sega ni veivuke rawa na wainimate. Sa yacova e dua na itoqa me sa vakila o koya ni sa walokakai saraga ena ka kecega, me sa navuca kina me tamusuka na nona bula ka mera kakua ni kila na kena vo na nona nakinaki.

A taleva lesu o Kevin na siga a saga kina me tamusuka na nona bula: “Au a tagi voli. Au a sa walokai saraga, ka dadaga vakayago. Au a vakaraici ira voli na tamata, ka vinakata toka e dua, o cei ga, me kaya, ‘O sa daumaka koto?’ Me vaka niu gadreva vakalevu tu oya, au a rogoca voli na veidomo oqo [ena uluqu] ni kaya tiko, ‘Sa dodonu mo mate.’ . . . Na gauna taucoko au kerei au voli kina meu kakua [ni vakayacora], ia era a kaukauwa cake na veidomo, au sa sega ni rawa ni vorati ira.”¹

Vakatuburawara, ni sega ni dua a kila na nona leqa. Ni sa kila deivaki o koya ni sega ni dua e kauwaitaki koya, sa yaco me sasagataka—ia a veivakurabuitaki ni a bula.

Eda rawa li ni vakila madaga e so na nona leqa veivakayalolailaitaki kei na vakamamasu lo ni kere veivuke?

Na vakamatei koya vakaikoya e sa dua na veivakatovolei dredre levu duadua ena bula vakayago, ruarua kivei ira na curumi ira tu na vakamasa ni vakamatei koya vakaikoya kei ira na lewe ni matavuvale bula tiko. A tukuna o Elder M. Russell Ballard ena Kuoramu ni iApositolu Le Tinikarua: “Ena noqu vakatulewa, e sega ni dua tale na gauna dredre cake ki na dua na matavuvale na gauna e kauta kina na nona bula vakaikoya e dua na daulomani. Na vakamatei koya vakaikoya e sa dua na veivakarusai sotavi ni matavuvale.”² Ni navuci na ituvaki bibi ni veivakatovolei oqo, me da veivosakitaka mada (1) na cava eda kila tu me baleta na vakamatei koya vakaikoya, oka kina na ivakatakilakila ni ivakaro kei na veika eda rawa ni cakava me vukea na

kena tarovi; (2) na cava e rawa ni ra cakava na lewe ni mata-vuvale bula tiko kei ira na bula vakaitikotiko; kei (3) na cava e gadrevi meda cakava taucoko me vaqacacotaka na noda vakanuinui kei na vakabauta kivei Karisito me kakua kina ni da yalolailai.

Na Kilai Vakamatata ni Vakamatei Koya Vakaikoya

Sivia e 800,000 na tamata era vakayalia na nodra bula ena vakamatei koya vakaikoya ena veiyabaki e vuravura taucoko.³ Kena ibalebale oya ni dua na tamata e vuravura e sa yalana koso tiko na nona bula ena vei 40 na sekodi. Na kena iwiliwili dodonu ena rairai levu cake baleta na vakamatei koya vakaikoya e sa dua na tikina ririkotaki ka tabu vakalawa ena so na vanua ka yaco me sega ni dau vakatakilai soti. Na vakamatei koya vakaikoya e sa ikarua ni vu ni mate levu duadua kivei ira na tamata ena maliwa ni yabaki ni bula 15 kei na 29. Ena levu na vanua, na ivakarau ni vakamatei koya vakaikoya e sa levu sara kivei ira na tamata ka sivia na 70 na yabaki. Vakadodonu se vakatikitiki, na vakamatei koya vakaikoya sa kovuta e dua na iwiliwili levu ni noda bula veimaliwai.

iVakatakilakila ni iVakaro

Ni sa vaka me sega ni veiganiti kaya kei keda na bolebole e so ni bula, sa rawa ni da vakila na lomaocaoca vakaitamera. Ni sa vaka me sega ni taqei rawa na leqa ni lomada, sa rawa ni buwawa na vakasama ni tamata ka sa rawa ni muataki ira me ra vakila ni sa vo duadua ga na mate. Era na rairai vakila ni sa sega ni rawa ni veivuke e dua, ka sa

rawa ni muataki ki na tiko tani vakaveimaliwai ka vakalevutaka cake ga na leqa kei na vakilai ni tiko tao voli kei na yaluma, kena itinitini na muataki ni kena nanumi ni sa vo duadua ga na vakamatei koya vakaikoya.

Ni dua na tamata e vakaraitaka *e dua vei ira* na ivakatakilakila ni ivakaro bibi oqo,⁴ sa dodonu me da kere veivuke vakusakusa sara mai na dua na dausoli vakasala ena ituvaki ni bula ni vakasama se veiqaravi ni leqa tubukoso me vakatata na ovisa:

- Veivakarerei me vakamavoataki se vakamatei ira vakaiira
- Qarai ni sala e so se iwalewale me ra vakamatei ira vakaiira
- Veivosakitaki se volai na veika e baleta na mate, rawa ni mate, se vakamatei koya vakaikoya

Na ivakatakilakila e so oqo e sega soti ni bibi sara na kena ituvaki, ia e sega ni dodonu meda guce ni sudra yani ka kere veivuke me baleta na tamata ka vakatakila voli e dua vei ira oqo:

- Vosataka tiko na yaluma kei na yali ni inaki ni bula voli
- Vakaraitaka tiko na voravora se cudru se qara voli na veisausaumi
- Baya voli na nona ivalavala
- Nanumi ni sa coriti
- Vakalevutaki na nodra vakayagataki alakaolo se waigaga ni veivakamatenitaki
- Vakayawaki ira mai na veitokani, matavuvale, se tiko veimaliwai
- Vakilai na leqataki ni veika namaki se lomataqaya se tarai koya voli na cagi tokavuki ni veisau
- Sasaga dredre voli me moce se moce tu ga ena veigaua kece
- Kena vakilai ni ra sa ikuri ni icolacola ki na so tale

Sega ni o koya kece ka tovolea me vakamatei koya vakaikoya ena vakatakila na nona nakinaki ki na so tale, ia e levu sara era vakaraitaka na ivakatakilakila ni ivakaro me vaka oqo. Tauri ira sara vakabibi na ivakatakilakila oqo!

Kevaka madaga e sega ni tiko na veivuke vakenadau, ena sega ga ni vakamacalataki rawa na kaukauwa ni veikauwaitaki dina vakaveitokani kei na matavuvale.

iTatarovi

Ni dua e sa via vakamatei koya vakaikoya, era vakaitavitaki ira vakalevu na matavuvale kei na veitokani. Me vaka a vakatavulica o Alama, sa dodonu meda “veivuketaka na [noda] icolacola, me mamada kina; . . . tagi vata

*Me vaka a vakatavulica o
Alama, sa dodonu meda “veivuketaka na nomudou icolacola, me mamada kina; . . . tagi vata kei ira sa tagi; ka vakacegui ira sa rarawa.”*

kei ira sa tagi; ka vakacegui ira sa rarawa” (Mosaia 18:8, 9).

Oqo e so na ka e rawa ni veivuke tu mera cakava na matavuvale kei na veitokani:

Sudra yani ka vakarorogo ena loloma. Me vaka a vakasalataka o Elder Ballard, “Sa sega na ka e kaukauwa cake mai na liga ni loloma ka rawa ni vakataubeni vei ira na sasaga dredre voli.”⁵ “Meda raici ira . . . ena mata ni Tamada Vakalomalagi,” a vakatavulica o Elder Dale G. Renlund ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua. “Eda na kila talega kina na nona dau kauwaitaki ira na iVakabula. . . . Na kena vakarabailevutaki na noda rai oqo sa na dolavi kina na yaloda ki na nodra rarawa, lomaleqa, kei na mosi ni yalo vei ira na tani.”⁶

Veivuke ena veika vakavatukana. Kevaka e sa lako curuma voli na tamata oya e dua na gauna dredre sara ka sa vakaleqa na nona gagadre ni tiko taqomaki, bolea mo vakarautaka na veivuke malumu, ia me digitaka na tamata oya ke vakadonuya se sega. Me

ivakaraitaki, kevaka e dua sa via vakamatei koya vakaikoya mai na vakayali ni cakacaka, na nodra vukei ena qarai ni so na cakacaka e solia vei ira na madigi e so me ra digidigi mai kina ka vukea na nodra vagalalataki mai na vakanananu veivakataotaki.

Taroga ke sa navuca voli me vakamatei koya vakaikoya. Ni o lomaleqataka voli ni dua na tamata e leqa tu ka vakaraitaka tiko na ivakatakilakila ni ivakaro ni vakamatei koya vakaikoya, taroga ke sa navuca voli me vakamatei koya vakaikoya. Ni caka vakakina ena rairai vakavu madua, ia e vinaka cake me vaqaqai ena kena tarogi vakadodonu kevaka e sa navuca voli me vakamatei koya vakai-koya. Ena rairai tadolava na katuba kivua na tamata oya me tukuna e so na ka me baleta na nona leqa se kauwai.

Na ivakaraitaki ni taro e so vakaoya ena rairai “Oqori sa rogo sivia saraga me rawata e dua ga na tamata. O sa vakasamataka li mo vakamatei iko vakai iko?” se “Mai na

mosi taucoko oqori o sotava voli, au vakananuma tiko kevaka o sa navuca voli mo vakamatei iko vakaiiko.” Kevaka era sega ni via vakamatei ira vakai ira, era na vakatakila vei iko.

Kevaka o vakila ni ra sega ni tadola tu vei iko ena vakasama e so ni vakamatei koya vakaikoya, tiko volekata na veivakauqeti ni Yalotabu mo kila na ka mo cakava. O na rairai vakauqeti mo tiko voli vata kei ira me yacova ni ra sa tadola mai vei iko.

Tiko vata na tamata oya ka kere veivuke. Kevaka e sa vakatakila vei iko e dua na tamata ni sa via vakamatei koya vakaikoya, tiko vata kei na tamata oqori ka kaya vua me tukuna vei iko na veika e vakaleqai koya voli. Kevaka e vosataka baleta na ivakarau vakatabakidua kei na gauna ni vakamatei koya vakaikoya, vukea na tamata oqori me veitaratara kei na dua ena talevoni ni gauna dredre sara se tabacakacaka vakaitaukei ni leqa tubukoso ni vakasama.

iMoimoi ki na Vakamatei Koya Vakaikoya

Ke ra a vakaraitaka na ivakatakilakila ni ivakaro se sega, so na tamata era vakayalia dina na nodra bula. Ni sotavi tu e dua na ka veivakarusai ni nona vakamatei koya vakaikoya e dua na daulomani, era dau sotakaya na lewe ni matavuvale kei na veitokani bula tiko na rarawa e levu, ka drakidrakita. So vei ira na imoimoi oya ena rairai oka kina na ka oqo:

- Madua kei na dua na yalo veirawai
- Kidroa kei na tawavakabauta
- Cudru, vakacegu, se ora voli
- Vunitaki na vu ni mate
- Tiko tani vakaveimaliwai kei na veivakasosataki ena veimaliwai vakamatavuvale
- Vakaogai iko ena sasaga e so ni itatarovi ni vakamatei koya vakaikoya
- Na gagadre veivakadreti mo kila vakamatata na vuna
- Vakilai ni o tamusuki ka tawayaga

- Beitaki koya sa mate, iko, e so tale, kei na Kalou
- Veivakasama levu cake ni vakamatei koya vakaikoya se nanuma e so ni veivakarusai vakaikoya
- Na lomaocaoca levu cake donuya na veigauna ni olidei kei na ivakananumi ni siga ni mate⁷

Na Ka e Rawa ni Ra Cakava na Matavuvale Bula Tiko kei na Bula Vakaitikotiko

Kakua ni dauvakalelewa. Ni sa dua na tikina bibi sara na vakamatei koya vakaikoya, e vakananumi keda talega o Elder Ballard: “Vakaidina, eda sega ni kila na veika taucoko e wavelita tu na vakamatei koya vakaikoya kecega. Sa kila taucoko duadua ga na kena veimatalilai na Turaga, ka sai koya ka na vakatulewataka na noda cakacaka eke e vuravura. Ni sa na vakatulewataki keda [na Turaga], au vakila ni na okata taucoko o koya na veika me navuci: na noda ituvaki duidui ni bula, noda itovo ni vakasama, noda sasagataki kilaka, na ivakavuvuli e so eda sa ciqoma, na veika era bulataka matau na tamada, noda ituvaki ni bula, ka so tale.”⁸

Vakadonuya ka rokova na ivakarau ni rarawa levu matalia ni tamata yadua. Era na rarawa vakalevu na tamata ena sala duidui e so, ni nodra veimaliwai kei koya sa mate e duidui ki na tamata yadua. Ia vakadeitaka ka doka na sala yadua era sotavi rarawa levu kina na tamata.

Ni biuti keda o ira na daulomani, sa rawa ni vakasinaiti keda na luluvu bibi e mosimosi. Na sotavi ni rarawa levu e sega ni kena ibalebale ni yali na vakabauta, ia Kaya na iVakabula, “Mo dou duavata ka veilomani, mo dou tagicaki ira era sa mate” (V&V 42:45). Na rarawa levu e sa ivakatakilakila ni noda loloma me baleti ira na noda daulomani sa biuti keda kei na ibalebale ni noda veiwekani.

Kerea na veivuke. Ni ko rarawa vakalevu, sa rawa ni veivakadrukai na veika e so. Na nomu sudra yani mo veivuke sa rawa ni vakarautaka na veimadigi tabu kivei ira tale e so me ra lomani ka qaravi iko. Na nodra vakatarai me ra veivuke sa rawa ni veivakabulai ka veivaqacotaki sega walega vei iko ia kivei ira talega.

Sema voli tikoga. So na tamata era lolosi vakaiira ka rawa ni yawaki ira ena so na gauna, ia sema voli tikoga vata kei ira na nomu matavuvale kei na itokani. Sudra yani vagauna kivei ira na nomu lewe ni matavuvale ka rarawa vakalevu voli, veiwekani, kei na veitokani, ka veivuke baleta era na rairai sega ni lako mai vei iko.

Nuitaka na iVakabula. Kena itinitini, na iVakabula sa ivurevure ni veivakabulai kei na vakacegu. “Na Nona Veisorovaki . . . sa vakarautaka na madigi me da masuti Koya sa sotava oti na noda veimalumalumu kece sara ni bula oqo me solia vei keda na kaukauwa me da sotava rawa na icolacola

ni bula oqo. E kila o Koya na noda yaluma, ka sa tuvakarau ena vukuda. Me vaka na kai Samaria dauloloma, ni kunei keda o Koya ena tutu ni sala, ena vadretitaka na noda mavoa ka qaravi keda (raica na Luke 10:34).”⁹

Meda sa kila rawa ni sa gadrevi meda nuitaka vakataucoko na Turaga o Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki ni da qara me da cakava na noda itavi. Ena kena vakatakilai malumu oya, me da sa qara ni kilai ira vakamatata na noda matavuvale kei na wekada era vakaleqai tu, sudra yani vei ira ena loloma, ka bucina vata na vakabauta kei na veidinadinati e levu sara kivua na iVakabula, ka na lesu mai ka “tavoya tani kecega na wai ni mata mai na matadra; ia ena sega tale na ciba, se na rarawa, se na tagi, ka na sega tale na vutugu” (Ai Vakatakila 21:4). ■

IDUSIDUSI

1. Kevin Hines, in Amanda Bower, “A Survivor Talks About His Leap,” *Time*, May 24, 2006, Time.com.
2. M. Russell Ballard, in Jason Swenson, “Elder Ballard Offers Comfort and Counsel to Those Affected by Suicide,” *Church News*, Dec. 19, 2014, news.lds.org.
3. Raica na World Health Organization, *Preventing Suicide: A Global Imperative* (2014), 2.
4. Raica na M. David Rudd and others, “Warning Signs for Suicide: Theory, Research, and Clinical Applications,” *Suicide and Life-Threatening Behavior*, vol. 36, no. 3 (2006), 255–62.
5. M. Russell Ballard, in “Sitting on the Bench: Thoughts on Suicide Prevention” (video), lds.org/media-library.
6. Dale G. Renlund, “Ena Mata ni Kalou,” *Liaona*, Nove. 2015, 94.
7. Raica na John R. Jordan, “Is Suicide Bereavement Different? A Reassessment of the Literature,” *Suicide and Life-Threatening Behavior*, vol. 31, no. 1 (2001), 91–102.
8. M. Russell Ballard, “Suicide: Some Things We Know, and Some We Do Not,” *Ensign*, Okot. 1987, 8.
9. Dallin H. Oaks, “Vaqaqacotaki ena Veisorovaki i Jisu Karisito,” *Liaona*, Nove. 2015, 64.

WILIWILI ERA VAKATURI

Jeffrey R. Holland, “Vaka na Bilo Kavoro,” *Liaona*, Nove. 2013, 40–42.

Dieter F. Uchtdorf, “Na iNuinui ena Rarama ni Kalou,” *Liaona*, Me 2013, 70–77.

Shayne M. Bowen, “Niu sa Bula, Dou na Bula Talega,” *Liaona*, Nove. 2012, 15–17.

Vosa vaka-Parofita

ENA DUA NA Vanua

Tawalokuci

*E dua na mekasini sa biu laivi
tu sa na veisautaka vakadua
na bula nei Oscar Castro.*

Mai vei Colette Lindahl

Na siga a biuti Oscar kina kei na rua na luvena lalai o watina sa bau ka mosimosi dina ki na nona bula. E vuqa na vakatulewa sa gadrevi me na caka. E a sa vaqaqara cakacaka voli o koya, ka sa na gadreva oqo e dua na vanua vou me vakaitikotiko kina. E sa vaka vua me mai vorolaki tu na nona bula. A nanuma o koya me sa soro sara-ga, ka sa rawa vua kevaka a sega na luvena totoka e rua.

E San Juan, Argentina, e sega ni levu na vale e tiko me redetaki ena isau e rawata o Oscar. Ia e dua na vale lailai ena dua na vanua vakaitikotiko vinaka e se qai vakalalai ga mai na dua na ilawalawa cauravou, ka sa redetaka o Oscar ka vakavakarau yani ena itekitekivu vou vata kei rau na luvena.

Ena nodratou itikotiko vou, era a kabuwacara tu ena fuloa e so na mekasini kei na ivola, ka ni oti na kena samaki na vale ena siga taucoko, a dabe sobu o Oscar ka raica voli e dua vei ira na mekasini. A vakidroataki koya vakaidina na waqana. Ena ruku ni ulutaga, *Liaona*, a tiko kina na iyaloalo ni dua na qase ka duri tu ena dua na tawa ka vosa tiko vei ira na tamata. Na turaga oya a vakananumi koya ena kedra iyaloalo na parofita vakaivolatabu.

A dolava na mekasini o Oscar ka tekivu wiliwili, “Eda sa kila oti tu ni dodonu me da tukuna tiko vei ira na noda daulomani ni da lomani ira. Ia na veika eda kila tu ena dau sega ni laki vakayacori sara.”¹ A vakasamataka o Oscar na veivosa torosobu rau a dau kaya vakavuqa tu vakaveiwatini.

A vinakata o koya me vakatavulici rau na luvena me rau na vinaka cake mai na ka oya. A tomama o Oscar me wilika na mekasini, ka sa tekivu vakila na tubucake ni inuinui e lomana. Ni bera ni cava na macawa, sa wilika oti o koya na veivosa kece ka sa via kila tale e so.

Ni oti e dua na vula rau a taubale voli na daukaulotu ena vanua vakaitikotiko nei Oscar. A torovi rau o Oscar ka taroga ke rau sa daukaulotu ni Yalododonu Edaidai ka na vica na kena isau vakailavo me rawati kina e so tale na mekasini ni Lotu vakaoya. Rau tukuna vua na kaulotu ni na kena isau vua me solia walega e 20 na miniti ni nona gauna.

Ena siga ka tarava rau a sikovi Oscar ena nona itikotiko na daukaulotu. A tukuna vei rau o Oscar me baleta na nodratou toki mai kei na kunei ni ivola, mekasini, kei na ivola lobi makawa e so ka vakavuna vua me kila kina na Lotu. A vakamacalataka o koya ni matai ni vosa e wilika a semati vakadodonu saraga ki na nona bula ena gauna oya. Sa kila rawa tu o koya na bibi ni matavuvale ka via kila tale e so me baleta na lotu vakamatavuvale kei na masumasu vakamatavuvale. A tukuna vei rau na kaulotu na veika tale e sa vulica me baleta na Lotu, oka kina baleti Josefa Simici kei na Vakalesuimai ni kosipeli.

A rai vakadodonu o koya ki na matadrau na kaulotu ka kaya na malanivosa era dau gadreva tu na daukaulotu mera rogoca: “Au vakadinata ni a parofita ni Kalou o Josefa Simici.” Rau a sureti koya na kaulotu me papitaiso, ka

vakadonuya o Oscar, ni tonawanawa tu na wai ni matana. Ena vica na macawa emuri, a papitaiso kina o Oscar Castro ka vakadeitaki me dua na lewe ni Lotu.

Na Turaga e sa vakarautaki Oscar, ka sa bibivoro na yalona ka tu vakarau voli me vuli ka tubu. Ena siga veivakananumi, veiyavalati oya, a tara na uto i Oscar na yalo ni itukutuku e so ena ivola ni koniferedi raraba na *Liaona*.

O ira na taukena eliu na vale era sega ni kila na revurevu ni kena veirawai na biu tu mai ni so na mekasini ni Lotu, ia sa yaco na veitukutuku ni kosipeli ena mekasini e so oya me dua na iyaya ni cakacaka bibi ni kaulotu. Ena kena muataki koya ki na veidina e a vakasaqara voli, era a veisautaka vakadua na bula nei Oscar. ■

E vakaitikotiko e Argentina na dauvolai-vola ni veiqaravi voli vaka peresitedi ni kaulotu o watina.

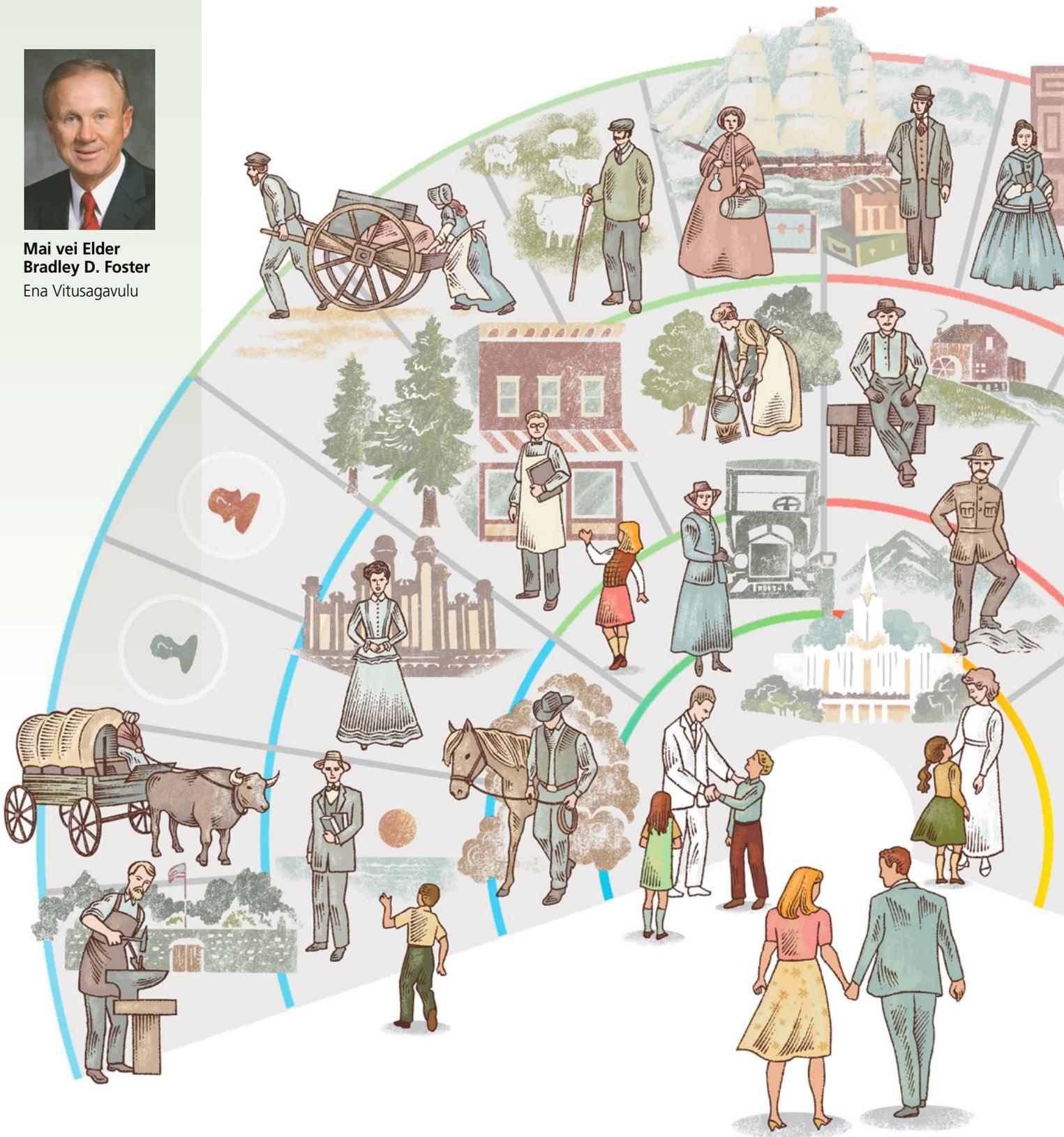
A papitaiso ka vakadeitaki o Oscar Castro ni oti na kunei ni dua na ivola ni koniferedi raraba na Liaona ena vale a toki kina.

IDUSIDUSI

1. David A. Bednar, "Vakavulici Ira Vakavinaka na Nomu Vuvale Me Ra Gugumatua," *Liaona*, Nove. 2009, 17–18.

**Mai vei Elder
Bradley D. Foster**
Ena Vitusagavulu

TUVA KAWA: VAKACEGU, TATAQOMAKI, KEI NA YALAYALA

Ni vakaitavi voli na nomu matavuvale ena vakasokumuni ni ivolatukutuku, na vakabulai ni yalo, kei na nodra vauci na lewe ni matavuvale, ena vakalougatataki tawamudu o iko kei na nomu kawa.

Na italanoa me baleta Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai e sa dua na italanoa ni matavuvale. Niu kaya na *matavuvale*, au sega ni vakaibalebaleta na noda ivakavuvuli ni gauna oqo me baleta na Tina, Tama, kei ira na gone.

Au vakayagataka na vosa ena sala e vakayagataka kina na Turaga, me vakaibalebale vakatautavata ki na *veimataqali* se *matavuvale duidui* kawa e so, baleta na tamata kece e vakamatavuvale. Na ituvatuva ni Tamada Vakalomalagi me baleti ira na Luvena sa umani koto ena mataqali matavuvale vakaoqo—o ira na gone ka rawa kaukauwa mai vei ira na tubudra ena vuqa na veitabagauna emuri kei ira na itubutubu ka qara me ra vakalougatataka na nodra kawa ena veitabagauna sa tu ki liu.

Ena vakasama oqo sa tukuna talega na iVola i Momani na italanoa e so ni matavuvale. Ni da wilika na veitalanoa oqo, eda raica ni se sega ni veisau sara na matavuvale mai na veisenituri sa oti. O ira madaga ka bula ena dua tale na gauna kei na vanua era se vakataki keda tu ga—ka se bera ni veisau na gagadre ni Kalou kivei ira na Luvena me ra bula marau ka tawamudu voli vakamatavuvale.

Cava na vuna e maroroya kina na Turaga na ivolatukutuku ni italanoa e so oqo? Na cava e vinakata o Koya me da vulica mai kina? E tiko beka kina na veilesoni e rawa ni vukei keda ena noda sasaga ni vakasokumuna, vakabula, ka vauci ira na noda matavuvale?

Dua na Lesoni mai vei Liai

Au vakabauta na matai ni matavuvale ena iVola i Momani—na matavuvale nei Liai—e tiko kina e dua na lesoni kaukauwa me baleti keda ka da rairai sega tu ni siqema. Sa rawa ni vakatavulici keda vakalevu sara na matavuvale nei Liai me baleta na ivolatukutuku ni matavuvale—na vuna era bibi kina vua na Turaga kei na vuna e dodonu me bibi kina kivei keda.

Ni tekivu na italanoa, rau sa susugi ira tiko na luvedrau yalewa kei na va na tagane o Liai kei Seraia e Jerusalemi, ka muataka voli e dua na bula logaloga vinaka ena siti levu oya. A veisau vakadua na nodra bula ni sa vakaroti Liai na Turaga me kauta na nona matavuvale ki na lekutu.

A talairawarawa o Liai, ka biuta tu mai o koya kei na nona matavuvale na nodratou iyau ka gole yani ki na lekutu. Vakalailai na nodratou toso tiko, a kaya o Liai vua na luvena tagane o Nifai:

“Raica au sa tadra e dua na tadra, ka sa vakarota kina vei au na Turaga mo dou *lesu tale* ki Jerusalemi, ko iko kei iratou na tuakamu.

“Raica, sa tiko vei Lepani na kedra ivola tukutuku na Jiu kei na itukutuku ni nodra kawa na nomudou qase ka ceuti tu ena peleti parasa” (1 Nifai 3:2–3; vakaikuritaki).

Baleta na ivakaro oqo, sa ra vakalougatataki na neitou matavuvale mai na ka levu oqo a cauraka ena vakabauta kei na talairawarawa o Nifai: “Au na lako ka kitaka na ka sa vakarota na Turaga, ka niu kila ni sa dau vakarautaka na Turaga na sala me ra rawata kina na luve ni tamata na ka kece sa vakarota vei ira ko Koya.” (1 Nifai 3:7).

Era sa ivolatukutuku na peleti parasa. Era umani tu kina na ivolanikalou, ia e umani tale tu ga kina na ituvatuva ni kawa nei Liai. Sa kila tu na Turaga na bibi ni kena maroroi na ivolatukutuku oya ki na vuqa na itabagauna ena basika mai.

O sa bau vakananuma tu na vuna a sega ni vakaroti Liai kina na Turaga, ia o ratou na luvena, me ratou lesuva tale na ivolatukutuku? O koya na peteriaki ni matavuvale. Na Turaga a solia vei *koya* na raivotu. E sega li ni na rawa ni veivakayararataki cake o Liai kivei Lepani mai vei iratou na luvena?

Eda sega ni kila na vuna a vakaroti iratou kina na luvei Liai na Turaga me ratou lesu ki Jerusalemi, ia eda sa kila ni ratou a sasaga dredre ni vakataucokotaka na ka a vakarota na Turaga me ratou cakava. A dredre na itavi, ka sa vakatovelea na nodratou vakabauta. Ratou a vulica na veilesoni yaga sara ka na ganiti iratou vinaka ena nodratou ilakolako voli ena lekutu. De dua sa ka bibi sara, ratou a vulica ni gauna e veivakaroti kina na Turaga, ena vakarautaka dina o Koya na sala.

Eda na rairai tarogi keda, na cava e vinakata na Turaga kivei ira na luveda tagane kei na yalewa me ra vulica ni ra “*lesu tale*” me ra taura mai na ivolatukutuku ni noda matavuvale? E vakarautaka tiko vakacava o Koya e dua na sala kivei ira? E tiko li e so na ka e vinakata o Koya me ra sotava? Eda sa sureti ira tiko li me ra rawata na veika me sotavi oqo? Na

Na Turaga a vinakata me tiko na veitukutuku oqo ki na matavuvale nei Liai. Era a solia ki na nona kawa e dua na yalo ni vakatakilai.

veivakalougatataki cava e nuitaka me solia o Koya vei ira na luvenu tagane kei na yalewa ena veiqaravi ni valetabu kei na tuva kawa?

Ni lesu tale o Nifai kei rau na tacina ki na valemata nei tamadratou, o Liai “a taura na peleti parasa ka ceuti tu kina na itukutuku, ka wilika mai na kena itekivu.” A raica o koya “na ivola e lima i Mosese,” “na nodra parofisai na parofita yalosavasava,” kei na “itukutuku ni kawa i tamana; ka kila kina ni sa kawa i Josefa . . . ka volitaki ki Ijipita.” Ia o Liai ni sa “wilika na veika kece oqo, sa vakasinaiti ena Yalo Tabu” (1 Nifai 5:10, 11, 13, 14, 17).

A qai vakatavulici ira na nona matavuvale o Liai ena ka e sa vulica mai na peleti e so oya. O na rawa ni kaya ni nona valemata sa mai dua na vale ni vuli kei na tuva kawa—ka dodonu me sa vakakina na noda itikotiko.

E rawarawa meda raica na vuna a vinakata kina na Turaga me tiko na veitukutuku oqo ki na matavuvale nei Liai. Era solia ki na nona kawa e dua na yalo ni vakatakilai, e semati ira tu kivei ira na peteriaki yalododonu ena gauna eliu ka tea voli ena vu ni lomadra “na vosa ni yalayala a caka vei ira na qase” (V&V 2:2; Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:39). Era sa ka bibi sara na veitukutuku oqo ki na nodra

vakabauta na kawa e se bera ni susu ni a vakaroti Nifai na Yalotabu, ke ra a sega, e dua taucoko na “mata tamata ena rusa ni ra sa sega ni vakabauta” (1 Nifai 4:13).

Na ka era sotava e dua tale na mata tamata ena iVola i Momani sa vakaraitaka na kena dina sara ni gauna e yali kina na itukutuku e so, sa yali na dina, ka sa rawa ni vakadomobula na kena vatuka me baleti ira na kawa muri mai.

Era a biuti Jerusalemi na Mulekaiti volekata na gauna a biubiu mai kina na matavuvale nei Liai. Ia sega ni vakataka na matavuvale nei Liai, “era a sega ni kauta mai e dua na kedra ivolatukutuku.” Ena gauna a kunei ira kina o Mosaia rauta ni 400 na yabaki emuri, “sa yali mai na nodra ivosavosa dina; . . . ka ra sa guilecavi Koya ka a Buli ira” (Omanai 1:17). Era sa vakayalia na ka era kilai tani kina vaka tamata ni veiyalayalati.

A vakatavulici ira na Mulekaiti o Mosaia ena nona vosa me rawa ni ra vuli mai na ivolatukutuku e tiko vua. Na kena vatuka, era a lakocuruma e dua na veisau levu na Mulekaite mai na dua na yavusa veilecayaki ka tawalotu ki na dua na yavusa e kila vakamatata na yavu ni bula marau ni Kalou me baleti ira—kei na nodra matavuvale.

Lesu Tale kei na Nona Matavuvale

Na kena kilai ocei o keda ena veimaliwai vata na Kalou kei ira tale e so e sa veisautaka na iwalewale eda vakasamataki, raici, ka qaravi ira kina na tani. Era sa tiki bibi ni noda vakatakilai ka rairai matau na ivolatukutuku. Na rai lesu e vakavakarautaki keda meda toso ki liu.

Kemuni na itubutubu, ko ni sa sureta li na nomuni matavuvale mera “lesu tale”? Sa tawase beka na nomu matavuvale mai na kemudou ivolatukutuku—se mai vei kemudou yadua—ena dua na sala cava ga? E sa tamusuki li na isema ni nomu matavuvale ena gauna oqo kei na kena eliu? Na cava a yaco ena itukutuku makawa ni nomu matavuvale me vakavuna na veitawasei oqo? Na igolegole beka i vanua tani, veisaqasaqa ni matavuvale, veivosakitaki ni kosipeli, se na toso voli ga ni gauna? O sa bau vakasaqarai ira na nomu gase eliu ena FamilySearch.org ena dua na gauna ga oqo?

E sa talabusese tu na mataqali i Isireli, ka sa oka kina ena vuqa na sala na kena talabusese na noda matavuvale kei na ivolatukutuku. Sa noda itavi meda vakasokomuni ira ka, ke ganita, walia na mavoa ni veitawasei. Ni da qara vagumatua meda vagolea na lomadra na noda gone vei ira na nodra qase, ena vagoi talega na lomada vei ira na luveda¹ ka da na raica vakatautauvata na vakacegu kei na veivakabulai e basika mai na cakacaka oqo (raica na V&V 98:16).

Me vaka ga na nona a talai iratou lesu tale na luvena ki Jerusalemi o Liai me baleta na ivolatukutuku vakatabui, meda sa talai ira lesu na luveda me baleta na noda ivolatukutuku ni matavuvale. Me vaka ga a vakarautaka e dua na sala vei Nifai na Turaga, e sa vakarautaka o Koya na Initaneti kei na veiyaya vakalivaliva e so me na vukeyi ira na luveda ni vakasokomuna ka vakabula na noda matavuvale. Ka sa vakarautaka o Koya na valetabu meda kauta kina na veiyaca eda sa kunea ka vakayacora na noda vakasokomuni me ka tudei sara mai na cakacaka vakalotu ni veivauci.

Reki ena Lekutu

Niu a vakawati kei na watiq, o Sharol, keirau a navuca me va na luvei keirau tagane. E a duidui na ituvatuva ni Turaga. A solia o Koya vei keirau e va na yalewa.

Keirau a lakova curuma vata kei iratou na goneyalewa na lekutu. Ratou sa vakawati tu oqo ka vakaluvani ka sa lako curuma voli na nodratou dui lekutu. E sa rawarawa tu li na veika kece ena ilakolako? Sega. Sa tiko na noda iwase ni vosa kudrukudru, ka sa levu sara na sasaga dredre.

Na lekutu ni bula sa rawa ni dredre ki na veimatavuvale. Ni taroga na tamata, “Sa vakacava tiko o iko kei na nomu

matavuvale?” Au dau kaya, “Keitou curuma tu oqo na gauna dredre sara. Vinaka na vaqaqa voli.”

Ia sa tiko talega na gauna e so ni reki dina ena ilakolako. Me vaka na peteriaki kei na meteriaki, eda vakayagataka e levu na gauna ena vaqaqacotaki ni luveda me baleta na lekutu. Era sa yalataka na parofita ena noda gauna ni cakacaka ni tuva kawa e vakarautaka na “veitaqomaki vinaka cake mai na nona veivakauqeti na meca”² kei na saumaki “titobu ka veivakaukawataki” vua na iVakabula.³ Sa sala kaukauwa sara vakaidina ni nodra vakasokomuni, vakabulai, ka vauci na noda matavuvale.

Me vaka na peteriaki ni noqu matavuvale, au sa kerei iratou na noqu goneyalewa me ratou “lesu tale” ka *kunea* na ivolatukutuku, *kauta* na veiyaca ki na valetabu, ka *vakatavulici* ira na makubui keirau. Au a kerei ira me ra vakasaqara mada se ocei dina o ira ena nodra vakaitavi ena tuva kawa.

Dua na Yalayala

Au yalataka ni ko sa sureti ira na luvemu mera “lesu tale” ka kunea na nomudou ivolatukutuku ni matavuvale, ena “vuabale na [nomudou] marau” vakataki Liai kei Seraia ka “vakavinavinaka vua na Kalou ni Isireli.” Ni ko vakasaqara na nomu ivolatukutuku, o na “vakasinaiti ena Yalo Tabu,” ni ko na kunea “ni sa vinaka ka yaga vakalevu sara.” Ko na qai kila ni “sa nona lewa vuku na Turaga [mo] kauta ena [nomu] ilakolako “ena lekutu ki na [nomu] vanua yalataki” (1 Nifai 5:9, 17, 21–22).

Na Lotu sa tu oqo me tokona ka vaqaqacotaka na nomu matavuvale ena ilakolako oqo. Au yalataka ni sa na vakaitavi voli na nomu matavuvale ena vakasokomuni ni ivolatukutuku, na vakabulai ni yalo, kei na nodra vauci na lewe ni matavuvale, ena vakalougatataki tawamudu o iko kei na nomu kawa—na nomu matavuvale. ■

Mai na vosa, “Gathering, Healing, and Sealing Families,” ka a soli ena RootsTech Family History Conference e Salt Lake City, Utah, USA, ena Feperueri 14, 2015.

IDUSIDUSI

1. Me baleta na ivakaraitaki na kena vakavurea na veivakabulai ki na kawa nei Liai na ivolatukutuku era umani tu ena peleti parasa, raica na Alama 37:8–10.
2. Richard G. Scott, “Na Reki ni Nodra Vuetai na Mate,” *Liaona*, Nove, 2012, 94.
3. David A. Bednar, “Ena Vagoi na Lomadra na Gone,” *Liaona*, Nove, 2011, 26.

ESO TALE ENA INITANETI

Rau yalataka e rua na iApositolo na veivakalougatataki kivei ira na itabagone ka vakaitavi ena veiqaravi ni tuva kawa kei na valetabu. Lavetaka na QR code oqo se siko na lds.org/go/1016000 mo sarava na vidio Vakavalagi.

Loloma

SOTA KEI NA GAGANO CA

Mai vei Joshua J. Perkey

Mekasini ni Lotu

GAGANO CA.

E sa dua dina na vosa dragali. Levu vei keda e sega ni via vaka-samataka, ka lailai sara me vulica. Na vosa oya e vatonaka e dua na nanuma vakairogorogo, dua na ka butobuto—e veibacani ia e cala.

Sa tiko na inaki vinaka me baleta oya. Ke “sa vu ni ka ca kecega na daulomana nai lavo” (1 Timoci 6:10), ia na garogaro sa nona itokani vuni. E sa ka beci ka lolovira. Na garogaro ca e vagoi ira na tamata, veika, ka vakakina na vakasama ki na so na ka me rawata se taura me vakalomavinakataka e dua na gagadre levu. Ia kevaka eda sa kila rawa tu oya, cava na vuna e gadrevi kina meda kila tale e so na ka?

Baleta ke da rawa ni kila vakamatata cake na cava na ibalebale vakaidina ni garogaro, sa rawa ni da vulica na iwalewale meda moica kina na noda vakasama, vakanananu, kei na itavi e so me rawa ni da levea ka ulabaleta na kena veivakatakilai. Oqo ena muataki keda vakavoleka ki na veimaliwai kei na Yalo Tabu, ka sa vakasavasavataka na noda vakasama kei na nanuma e loma ka vakaukauwataki keda. Ka na muataki oya ki na dua na bula marau, vakacegu, kei na reki levu cake.

Vakamatatataki ni Gagano ca

Eda dau nanuma tu na garogaro me sala voli ni vakanananu levu, tawadodonu ni veimaleleti vakayago kivua e dua tale na tamata, ia sa rawa ni da garova se kocova e dua ga na ka sa rawa: ilavo, iyau, iyaya, ka vakakina, na tamata tale e so (raica na iDusidusi ki na iVolanikalou, “Lust”).

Na garogaro ca e vakavurea vakaukauwa e dua na tamata me vaqara ni rawata e dua na ka e sa veisasaqasaqa ki na loma ni Kalou. E ovica na vakilai ni dua ga na ka se gagadre e vakavuna ki na dua na tamata me vakanamata ki na veiyau vakavuravura se tovo kocokoco e so—veika taleitaki, gagadre, dodomo, kei na

KE RAWA NI DA KILA VAKAMATATA CAKE NA CAVA NA IBALEBALE VAKAIDINA NI GAROGARO, SA RAWA NI DA VULICA NA IWALEWALE MEDA LEVEA KINA KA CAKA DIGIDIGI ENA KAUTI KEDA VAKAVOLEKA KI NA YALO TABU.

VAKAMATATATAKI NI LOLOMA KEI NA GAGANO CA

Na loloma e veivakacerecerei; na garogaro ca e veivakalaboci. Na loloma e taura dei na dina; na garogaro ca e taura dei na veika lasu. Na loloma e taracake ka veivakaukauwataki; na garogaro ca e vakarusa ka veivakamalumalumutaki. Na loloma e veilaveti; na garogaro ca e veivakalaboci. Na loloma e kauta mai na vakacegu; na garogaro ca e kauta mai na veisei. Na loloma e veivakauqeti; na garogaro ca e veivakamatei. Na loloma e veivakabulai; na garogaro ca e veivakamalumalumutaki. Na loloma e veivakayaloqaqataki; na garogaro ca e veivakacudrui. Na loloma e veivakararamataki; na garogaro ca e veivakabutobutotaki. Na loloma e veitawani ka veitokoni; na garogaro ca e sega ni yalovakacegu rawa. Na loloma e veiwekani vakavoleka sara kei na yalayala; na garogaro ca e vakilaila yalona ena dokadoka.

veivakalomavinakataki—mai na muri ni vunau ni Kalou.

Ena so tale na kena itukuni, na gadrevi voli ni veika e veisaqasaqa kei na loma ni Kalou se na gadrevi voli ni kena taukeni na veika ena ivalavala e veisaqasaqa kei na Lomana sa garogaro, ka sa muataki ki na bula rarawa.¹

Na Rerevaki ni Gagano ca ni Veiyacovi

Dina ga eda sa vakaroti ena ca ni garogaro me dua na ivakarau ni koco-koco vakararaba, ena kena ituvaki ni veiyacovi na garogaro e sa vakarerevaki saraga. A vakarota na iVakabula, “Ko koya yadua ena raica na yalewa ka dodomo kina sa dauyalewa oti kaya e lomana” (Maciu 5:28).

Era a vakarota vakabibi na iapositolo ena gauna makawa na ca ni garogaro ena vakasama oqo. Me dua ga na ivakaraitaki, a kaya na iApositolo o Joni, “Na ka kecega sa tu e vuravura, na gagadre ca ni yago, na gagadre ca ni mata, kei na dokadokai keda ena ka ni bula oqo, sa sega ni tubu mai vei Tamada, mai vuravura ga” (1 Joni 2:16; raica talega na tikina 17; Roma 13:14; 1 Pita 2:11).

Ka sa tomani na ivakaro edaidai.² E vakamacalataka o Jeffrey R. Holland ena Kuoramu ni iApositolo Le Tini-karua: Na cava na vuna e ivalavala ca veivakarusa kina na veidomoni butobuto? Io, me ikuri ni ravuravu veivakarusa ki na Yalotabu e tiko e yaloda, au nanuma ni oqo e dua na ivalavala ca baleta e vakaduka na veimaliwai cece-re ka savasava e solia na Kalou ena bula oqo—oya na nodrau veilomani e dua na tagane kei na dua na yalewa kei na nodrau gadreva me rau vakalaveni ena loma ni nodrau matavuvale sa nakiti tu me tawamudu.”³

Na vakatarai ni gagadre ni garogaro ca me kadre sa mai waka voli ni vuqa sara na ivakaraitaki ni ivalavala ca.

Na ka a tekivu vaka ga e dua na rai dodonu sa rawa ni tubu ki na cakitaki ni veidinadinati kivua na kemu isa vata kei na kena revurevu rerevaki kece sara. O ya baleta na garogaro ca e vakasava laivi na Yalo Tabu ka biuti keda me da rawai vakarawarawa tu ki na veitemaki tale e so kei na vakacaca kei na lawaki ni vunica.

Na digidigi rerevaki ni Tui o Tevita e sa dua na ivakaraitaki vakatuburawa ena kena rawa ni vakadomobula ka veivakamatei na gagadre oqo. A yaco me raici Pacisepa o Tevita ni sili tiko ka sa garovi koya. Na garogaro ca a vakavurea na yavavala, ka sa kau mai na yalewa kivua ka rau moce vata kaya. Ena dua na sasaga tawamacala me vunitaka kina na nona ivalavala ca, a vakarota na wati Pacisepa o Tevita me tiko ena ivalu ka kila deivaki tu o koya ena laki vakamatei kina (raica na 2 Samuela 11). Me kena vatuka, a vakayalia o Tevita na nona vakacerecerei (raica na V&V 132:38–39).

Sa na rairai sivia tale beka na veika a cakava o Tevita, ia e vakadinadinataka vinaka na vakasama: na garogaro ca e sa dua na veitemaki kaukauwa saraga. Na noda soro kina sa rawa ni vakavuna me da vakayaco ka ka sega ni rawa ni dua e tu vinaka tu na nona vakasama me cakava. Na kena dina ni sa rui veicavilaki, dau vakavure rawarawa, ka dau momona ni temaki keda me da vuki tani mai na Yalo Tabu ka solia na lomada ki na dua na ka vakatabui sa vakavuna taucoko me ka vakarerevaki sara. E sa rawa ni cariba mai na saravi ni yaloyalo vakasisila, rogoci ni qaqa-nisere ni dodomo, se vakaogai voli ena veilasamaki tawadodonu. Ena gauna vataga, sa rawa ni vakavurea e dua na tamata na nanuma ni garogaro ca me qara e dua na yaloyalo vakasisila. Na veimaliwai veivakalewai oqo e sa kaukauwa ka rerevaki vakaidina sara.⁴

Na garogaro ca e ovica na vakilai ni dua ga na ka se gagadre e vakavuna ki na dua na tamata me vakanamata ki na veiyau vakavuravura se tovo kocokoco e so mai na muri ni vunau ni Kalou.

Na garogaro ca ena ivalavala ni veiyacovi e vakalolovira-taka ka vakamalumalumutaka na veimaliwai kecega, ka wili kina na nona veimaliwai e dua vata kei na Kalou. “Au sa kaya vakaidina vei kemudou, me vaka au a sa tukuna oti mada, ko ira yadua sa raica na yalewa ka dodomo kina, era sa dauyalewa oti e lomadra, raica sa sega ni tiko vei ira na Yalo Tabu, io era na rere ka cakitaka na vakabauta” (V&V 63:16).

Me vaka a vakatavulica o Elder Richard G. Scott (1928–2015) ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua, “Na veiyacovi tawasavasava e vakaduria e dua na ilati ki na veivakayararataki ni Yalo Tabu ena kena sasagaka veilaveti, veivakararamataki, ka veivakayaloqaqataki tau-coko. E vakavuna na vakayararataki kaukauwa ni bula vakayago kei na vakasama. Ni toso tiko na gauna ena vakavurea oya e dua na karamaca ka muataki koya ka vakacalai ki na levu cake na ivalavala ca bibi.”⁵

Na Cava e Sega ni Gagano ca

Na kena sa navuci na cava na *garogaro ca*, sa bibi talega me kilai vakamatata na cava e sega ni *vakakina* ka da qaqarauni me kakua ni toqai tu na vakasama, nanuma kei na gagadre maqosa e so me garogaro ca. Na garogaro ca e sa dua na *mataqali* gagadre, ia sa tu talega na veigagadre dodonu. Me ivakaraitaki, sa rawa ni da gadreva na veika vinaka ka maqosa ena vukei keda ni vakataucokotaka na cakacaka ni Turaga.

Vakasamataka mada:

- **Na gagadre me tiko na ilavo.** Vakaikoya, na gadrevi ni ilavo e sega ni dukadukali. E sega ni kaya o Paula ni sa vu ni ka ca kecega na *ilavo*. Kaya o koya, “na *daulomana na ilavo* sa vu ni ka ca kecega” (1 Timoci 6:10; vakaikuritaki). Na ivakavuvuli nei Jekope e vakamatataka cake: “Dou vakasaqara taumada na matanitu ni Kalou, dou qai vakasaqara na iyau. Ia ni sa tu vei kemudou na inuinui vei Karisito, dou na qai rawata na iyau, kevaka dou sa vakasaqara; ia dou na vakasaqara mo dou vakayagataka ena ka vinaka—mo dou vaka-sulumi ira sa luvawale, vakani ira sa viakana, sereki ira sa vesu tu, ka vukei ira sa tauvimate kei ira sa rarawa” (Jekope 2:18–19).
- **Na tiko ni veivakanananu maqosa ni veiyacovi kivua na watimu.** Na veivakanananu soli va-Kalou oqori e vukea ni vakaukauwataka, vaqaqacotaka, ka vakaduavatataka na vakawati. Ia *sa* rawa ni tiko na veivakanananu tawamaqosa kivua na watimu. Kevaka eda qara me da vakacegui keda walega, se vakamarautaka ga na noda gagadre se nanuma e so, eda sa rairai sikalutu tiko ki na veigagadre garogaro, ka sa rawa ni veivakacacani oya ki na dua na veimaliwai vakaveiwatini. Na idola ki na qarai kei na tauri dei ni veimaliwai voleka vakayago maqosa ena dua na vakawati sa ikoya na inaki savasava ka dauloloma.

Baleta ni solia vei keda na Tamada Vakalomalagi na galala ni digidigi, sa noda na kaukauwa me da vakatulewataka na noda vakasama, vakananau, kei na itavi e so.

Na ivakavuvuli bibi oya me qarai na veika ena inaki dodonu—me taraicake na matanitu ni Kalou ka vakalevutaki na tiko vinaka ena vuravura. Kena veibasai, na garogaro ca e vakayaloqaqataki keda meda butu tani mai na veiyalava maqosa, e rawa ni vakalolovirataka kina na Kalou na noda gagadre, vakaduiduitaki ira na tamata, ka vukica na veika, iyau, kei na kaukauwa ki na so na ka vakadomobula e moica na noda vakasama ka vakacacana na noda veimaliwai.

Cava na Vuna Eda Dau Yalorawarawa kina ki na Gagano ca

Na kena kilai na veivakacacani kei na rerevaki ni garogaro ca, cava na vuna e sa rui veitemaki ka dau yaco tikoga kina? Cava na vuna eda vakalaiva wasoma tu kina me rawai keda? Ni raici raraba, vaka na yalo kocokoco se na leqa ni vakatulewa matau sa rau uto ni garogaro ca. O ya na veika era vakavurea, ia na waka titobu ni garogaro sai koya na bula galili tu ga. Era na rairai rawai na tamata ki na garogaro ca ena dua na sasaga dredre me vakatawani e dua na vanua lala ena nodra bula. Na garogaro ca sa vakasama cala, e dua na isosomi malumalumu ni loloma vakasakiti, ka yaga vakaidina, kei na bula vakatisaipeli dauvosota.

Na qarauni vinaka na vakasama, ena dua na rai, e sa dua na ituvaki ni lomada. “Ia me vaka na nanuma ni lomana,

sa vakakina ko koya” (Vakaibalebale 23:7). Na vanua cava ga eda biuta kina na noda vakanamata vakayago ka vakayalo ena yaco na gauna me veivakaukawataki ki na noda vakasama, vakananau, kei na itavi eso. Na gauna cava ga eda vakila kina ni da sa temaki ena garogaro ca, sa gadrevi me da vakaisosomitaka na veitemaki oya ki na dua na ka maqosa cake.

Na vakasavuliga sa rawa talega ni vakavuna na vakasama ni garogaro ca e so. Ni lailai sara tu na ka me caka ena noda bula, dau vaka me rawarawa ni da veisau vakalevu ki na veivakayararataki vakasisila e so. Ni da saga sara me da gumatua ena cakacaka vinaka e so (raica na V&V 58:27) ka tovolea me da vakayagataka vakayalomatua na noda gauna, ena lailai na noda bacani ki na vakasama vagarogaro se veivakayararataki tawamacala e so.

Me vaka e vakamacalataka o Elder Dallin H. Oaks ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua, na gagadre eda digitaka meda vakamuria vinaka e sega ni vakaleqa walega na noda itavi ia vaka talega o koya eda na laki vakakina emuri: “Na noda gagadre ena tukuna na veika meda vakaliuca, na veika eda vakaliuca ena moica na noda digidigi, ka na vakadeitaka na noda cakava na noda digidigi oqori. Na gagadre eda sa mai cakava ena vakadeitaka na noda veisau, noda rawaka ka tamata yaco.”⁶

Ena vosa tale e so, sa dodonu me da kakua ni taqomaka walega na noda vakasama meda vakatarai keda me da vakaitavi kina ia vakakina na vakasama talega e so e vakusakusataka na kena yaco se ra a vu mai na veivakananano oya. Me vaka a vakatavulica o Alama, kevaka sa tawasavasava na noda vakanananu, “ena beitaki keda na noda nanuma” (Alama 12:14).

Na iWali ni Leqa: Loloma Va-Karisito

Na garogaro ca e sega ni tawale-vei rawa. Baleta ni solia vei keda na Tamada Vakalomalagi na galala ni digidigi, sa noda na kaukauwa me da vakatulewataka na noda vakasama, vakanananu, kei na itavi e so. E sega ni dodonu me da goleva na vakasama kei na vakanananu vagarogaro e so. Ni basika na veitemaki, sa rawa ni da digitaka me da kakua ni muria sobu na salatu oya.

Eda rawa vakacava ni ulabaleta na veitemaki ni garogaro ca? Eda tekivu ena taraicake ni dua na veimaliwai vinaka vata kei na Tamada Vakalomalagi ka digitaka voli mo qaravi ira tale e so. Ka da vakaitavi ena ivala-ivala vakalotu e veisiga, oka kina na masumasu kei na vuli ivolanikalou, ka sureta na Yalo Tabu ki na noda bula. Kenai tinitini, na kena ka vuni oya na loloma va-Karisito—na loloma savasava vuka, yalomalua, ka yalodina, vata kei na gagadre me taracake na matanitu ni Kalou me vakarokorokotaki kina na Nona lagilagi. Sa rawa duadua ga na loloma oya ni tiko vei keda na veitokoni ni Yalo Tabu.

Na vagalalataki ni garogaro ca sa gadrevi kina na masu vakilaiyalo eda kerea kina na Kalou me vagalalataka na veivakananano oya ka vakarautaka, me kena isosomi, na loloma sa uasivi sara (raica na Moronai 7:48). Oqo sa

rawa ga, me vaka na veivutuni tauco-ko, mai na loloma soliwale ni Veisorovaki i Jisu Karisito.⁷ Baleti Koya, sa rawa ni da vulica me da dau loloma ena sala e lomani keda kina o Koya kei na Tamada Vakalomalagi.

Ni da vakanamata tu ga kivua na Tamada Vakalomalagi, ni da bula donuya voli nai matai kei nai karua ni vunau levu—me da lomana na Kalou kei ira na wekada me vakataki keda (raica na Maciu 22:36–39)—kei na gauna eda cakava kina na ka kece eda rawata me da bula me vaka e sa vakatavulica o Koya, ena vakayarayarataka na noda bula na nakinaki savasava kei na yalodina ena ivakatagedegede cecere sara. Ni da cokotavata na lomada vata kei na loma ni Tamada, ena takali na veitemaki kei na revurevu ni garogaro, ka vakasosomitaki ena loloma sa uasivi sara i Karisito. Eda sa qai vakasinaiti ena dua na loloma vakalou ka sosomitaka na veigarogaro beci ni vuravura oqo mai na totoka ni kena taraicake na matanitu ni Kalou. ■

IDUSIDUSI

1. Raica na Dallin H. Oaks, “Joy and Mercy,” *Ensign*, Nove. 1991, 75; kei na Thomas S. Monson, “Finishers Wanted,” *Ensign*, July 1972, 69.
2. Me so ga na ivakaraitaki lalai, raica na Vunau kei na Veiyalayalati 88:121; Spencer W. Kimball, “President Kimball Speaks Out on Morality,” *Ensign*, Nove. 1980, 94–98; Neal A. Maxwell, “The Seventh Commandment: A Shield,” *Ensign*, Nove. 2001, 78–80; Russell M. Nelson, “Where Is Wisdom?” *Ensign*, Nove. 1992, 6–8. Me baleta e so tale na ivakaro vakaiivolanicakou ka saqata na garogaro, railesuva na veilutaga oqo ena iDusidusi ki na iVolanicakou: Adultery; Carnal; Chastity; Covet; Fornication; Homosexuality; Lust; Sensual; Sensuality; Sexual Immorality.
3. Jeffrey R. Holland, “Au sa Segal Soli Au vei Noqu Meca,” *Liaona*, Me 2010, 44.
4. Me baleta e so tale ena ulutaga oqo, raica na Dallin H. Oaks, “Recovering from the Trap of Pornography,” *Liahona*, Okot. 2015, 50.
5. Richard G. Scott, “Making the Right Choices,” *Ensign*, Nove. 1994, 38.
6. Dallin H. Oaks, “Gagadre,” *Liaona*, Me 2011, 42.
7. Raica, me ivakaraitaki, D. Todd Christofferson, “Na iSolisoli Vakalou ni Veivutuni,” *Liaona*, Nove. 2011, 38–41.

LIMA NA VAKATUTU ME BALETA NA BULA SAVASAVA VAKAOTI

Esolia o Elder Jeffrey R. Holland e lima na vakatutu ena iwalewale me rawati kina e dua na bula savasava vakaoti.

1. Wasei iko tani mai vei ira na tamata, iyaya, kei na veika e rawa ni vakaleqai iko.
2. Vakasaqara na veivuke.
3. Me vakalevu na nomu vakatulewataka vakamatau na veika lalai sara e dau yaco mai me bole iko.
4. Vakaisosomitaka na vakasama vakasisila ena veika ni inuinui kei na vakanananu rekitaki.
5. Wereca ka tiko ga ena vanua e tiko kina na Yalo ni Turaga.

Mai na “Au sa Segal Soli Au vei Noqu Meca,” *Liaona*, Me 2010, 45–46.

VEIQARAVI Mai Jordan

Se vanua cava ga e gadrevi iko kina na Turaga.

Mai vei R. Val Johnson kei Rachel Coleman

Mekasini ni Lotu kei na Veiqaravi ni Tabaivola

E bibi sara na gagadre o ya. Ena itekivu ni 2013, e lima na tamata a tauvi ira na misila ena keba ni ise ni valu e Za’atari ena Tolakalu e Loma kei Jordan. E rivarivabitaki o ira na 100,000 na ise ni valu kai Syria, era tiko veiososoi, era rivarivabitaki ni rawa ni tauvi ira na kena manumanu e veidewavi. A qai tuvanaka na matanitu e Jordan e dua na cakacaka levu ni itatarovi me tarovi kina na kena dewa na mate oqo. Sa tuvanaki kina me ra cula ena itatarovi e rauta e 90,000 na ise ni valu i Syria era vulaono ki na yabaki 30 ena loma ni rua na macawa.

Ia e laurai e dua na leqa. E tiko ga vei iratou na United Nations Children’s na kena wainimate. E tiko vei iratou na Tabana ni Bula mai Jordan kena vei qaravi vakavuniwai. E sega ni tiko vei iratou na kena gacagaca lalai—icula, koniteina ni iyaya vakaicula, vakabatabataki ni wainimate—ka sa lekaleka tiko na gauna.¹

Rau sa veitokoni mai kina o Ron kei Sandi Hammond, rau na daukaulotu qase ni welefea rau vei qaravi tiko vakadairekita ni LDS Charities e Jordan. Ena vuku ni nodrau sa cakacaka vata tiko mai o Ron kei Sandi kei iratou na UNICEF kei na Tabana ni Bula, rau sa maqusa yani ena kena cokonaki na mataisoqosoqo oqo me

laurai na vanua me veivuke kina na LDS Charities.

E kaya o Ron, “Keitou vakataroga na isau ni kena voli na gacagaca lalai ni vei qaravi. Ni sa tukuni vei keitou, keitou a kaya, ‘Keitou vakabauta ni na veivuke kina na LDS Charities.’ E ratou a kaya, ‘Ena totolo beka? Me da sa vakatotototaka sara yani na ka oqo!’”

Ena loma ga ni 20 na auwa sa vakadonuya mai na LDS Charities na kena voli na kena gacagaca lalai. “Ena gauna keitou sa tukutuku yani ki na Tabana ni Bula kei na UNICEF,” a kaya o Ron, “e ratou sa kurabuitaka dina. E rawa vakacava ki na dua na STM [Soqosoqo e Taudaku ni Matanitu] me totolo tu vaka o ya? A sega walega ni totolo na cakacaka ni cula ni itatarovi, a veivakauqeti talega ki na kena qaravi vakavanua taucoko na nodra taqomaki e drau na udolu na ise ni valu e Jordan kei Syria.”

A veivuke na LDS Charities mera culai ena itatarovi ni misila e 90,000 na ise ni valu i Syria.

Amman, Jordan

Sa mai tarovi na leqa.

Me kena ikuri, na cokovata vakacakacaka ni UNICEF, Tabana ni Bula e Jordan, kei na LDS Charities sa mai tau-yavutaki kina e dua na veimaliwai vinaka ki na veisiga ni mataka.

Na nodrau yaco yani o Ron kei Sandi Hammond ena gauna bibi e Tokalau e Loma sa ivakadinadina ni nodrau vakabauta na Hammond kei na veivakauqeti qaqqa ni parokaramu ni qase daukaulotu ni Lotu.

Era Gadrevi: Na Veiwatini Me ra Kaulotu

Ena 2012 rau a veiqaravi vakadaucakacaka vakalotu na Hammond ena Valetabu e Rexburg Idaho. A vuniwai ni bati o Ron ka gugumatua kina, ka qasenivuli tiko ena Tabana ni Lotu ena Brigham Young Univesiti—e Idaho. Ia a veisau na totoka ni bula o ya ka yaco e dua na veivakauqeti vakayalo matata sara me rau sa solia na nodrau pepa ni kaulotu. Rau a kurabui ena gauna donu o ya. Era sa dui tu ena nodra rawaka vakacakacaka na luvedrau kei na nodra veitosoyaki, ka se sega ni via vakacegu mai na cakacaka o Ron. Ia na Yalotabu sa vakadeitaka vei rau ni rau sa gadrevi sara ka na vinaka na veika kecega.

A qai kilai e muri, ni ra a lolo ka masumasu tiko na ililiu ni matabete ena itikotiko liu ni Lotu me ra raica e dua na veiwatini sa vakadonui me rau laki veiqaravi vakadairekita ni LDS Charities e Amman, Jordan.

“E kilai levu sara ga,” a kaya o Sandi, “ni sa liutaki keitou tiko na Turaga, ka veivakarautaki ena veituvatuva matailalai e solia vei keitou. Keirau kila ni dau cakava oqo o Koya vei ira yadua na daukaulotu era veiqaravi. E veivakacegui ni da kila ni Turaga sa veivakarautaki tiko vei iko mo veiqaravi ni bera mada ga ni ko yaco yani kina.”

“Ena kena railesu,” e kaya o Ron, “keirau sa vakavinavinakataka ni keirau a sega ni digitaka se via lewa na vanua me keirau laki veiqaravi kina. Na neirau biuta e liga ni Turaga na ka kece oqo a solia kina na madigi me keirau sotava na veika keirau a sega ni namaka.”

Na veika a sotavi o ya a oka kina na cakacaka vata kei na matavuvale vakatui e Jordan me baleta na cakacaka ni nodra vukei na tamata e ratou a gadreva na matavuvale vakatui. Rau a sema na Hammond ki na veivalenibula e kea kei na veiqaravi vakavuniwai me ra tuberi na vakaillesilesi ni valenibula me baleta na kila ni vakalesui mai ni bula ni tamata, ka yaco me lailai sara na iwiliwili ni gone era sucumate. Mai na nodrau sasaga kei na nodra sasaga na veiwatini daukaulotu tale eso, sa vakarautaka kina na LDS Charities na veituberi vakavuli kei na iyaya ki na qaravi ni mata kei na mataisoqosoqo era qarava na yago e tuvaki vakaca. Dua talega na ka rau a tokona na

NA SALA ME NOMU NA VINAKA DUADUA NI VULA 6 SE 12 SE 18 SE 23 NI NOMU BULA

Sa rawa ki na dua na veiwatini me rau kaulotu me vula 6, 12, 18, se 23, vakatau ki na kedrau ituvaki.

Me kena ikuri, na vakayagataki ilavo levu duadua ni kaulotu—na veivakavaletaki—sa mai rawarawa ena kena yalani na isau ni veivakavaletaki me kakua ni sivia na \$1,400

na ilavo ni Amerika me baleti ira na veiwatini era na veiqaravi tiko e Amerika, Kenada, ra kei Iurope, Japani, kei Ositerelia. O ira mai na veimatani tale eso era na sauma na ka era rawata.

Me baleta na ivakamacala ni kena kerei na veiqaravi ni kaulotu kei na kena wiliki na kedra italanoa na veiwatini era a taleitaka na veivula totoka ni nodra bula ena kaulotu, gole ki na lds.org/callings/missionary/senior.

Hammond kei ira na daukaulotu ni welefea o ya e dua na valenivolavola era tuberi kina na marama tuvaki vakaca na yagodra ena tuvai ka culai na isulu kei na iyaya ni cakacaka ni liga. Na kila oqo e solia vei ira na vuli na madigi me ra bula rawati ira kei na nodra matavuvuale.

Na veivakatorocaketaki tale eso e oka kina na cakacaka vata kei ira na STM kei na matanitu o Jordan ena qaravi ni leqa tubukoso ka laurai na gonevuli e Jordan me ra taura e dua se rua na sikolasivi ena veiyabaki me ra curu ki na Brigham Young Univesiti. Dua vei ira na gauna taleitaki vei rau na Hammond o ya na cakacaka vata kei na Latin Catholic Church me tara nodra rumu ni kalasi na kai Iraq lotu Vakarisito ni sega tu na vanua mera vuli kina.

Tiko Vata kei na Turaga ena Nona Were ni Vaini

Rau a vulica mai Jordan na Hammond na dina ni Nona yalayala na Turaga vei ira era qaravi Koya: “Niu sa lako vata tiko kei kemudou. Au na tiko e yasamudou imatau ka tiko talega e yasamudou imawi, ia na noqu Yalo Tabu ena tiko e yalomudou; era na vakavolivoliti kemudou na noqu agilosi ka laveti kemudou cake” (V&V 84:88).

Rau a cakacaka vata o Ron kei Sandi kei na so tale na daukaulotu ni qaravi ni bula raraba ni kawatamata vata kei na matavuvuale vakatui i Jordan me vakalailaitaki sobu nodra sucumate tiko na gonedramidrami e kea.

“Sa cakacaka tiko kina na Kalou,” e kaya o Ron. “Sa tu o Koya ena were ni vaini kei ira na Nona tamata cakacaka. Ni dua na veiwatini rau laki kaulotu ena tomani rau e kea na Turaga ni were ni vaini. Keimami sega ni vakabauta na cakamana e Jordan; keimami sa bulataka sara ga.”

Sega ni vakabekataki, ni o ira na agilosi rau vakila “era tiko voliti” rau era oka talega kina na isoqosoqo vakalomalagi, ia era tiko talega kina na kena e vuravura oqo, vakabibi o ira na luvedra, era sa tokona na nodra lewa me ra mai veiqaravi vakayawa mai vale.

Sa qai yaco nodra matavuvuale mera vakalougatataki mai na kaukauwa veitaqomaki, veitokoni ni Turaga. A yaco na lewa baleta na cakacaka kei na itikotiko vou, kei na kena wali na kauwai ni sucumate ni gone ni ra sa vuki na luvedra vua na Turaga, veivakasalataki vata, ka ra veimasulaki ka veilolovaki.

A cecere sara na veivakalougatataki era a ciqoma na luvedra ni gauna rau sa sureti kina o Baraca kei Sisita Hammond me rau tosoya nodrau kaulotu mai na yabaki rua ki na tolu na yabaki, era a tokona ena marau na luvedrau. Era sa vakila ni sa cakava tiko na Turaga e dua na ka cecere vei ira baleta ga na nodrau sa veiqaravi tiko na nodratou itubutubu.

Ia, na veitawasei ni matavuvuale na Hammond a vakilai ni sa dua na solibula. Sa ka dredre dina na yawa mai vei ira era lomana ena yasai vuravura kadua. Ia a sega ni ka dredre me vakataka na kena rawa ni yaco e liu. E vakayaco-ka na tekinolaji ki na matavuvuale me ratou qarava nodra bula tale e dua ena kena sa gadrevi vakakina. E kaya o Sandi, “A sega ni mudu nodra veitaratara na veiwatini vei ira nodra matavuvuale. Keirau a veitaratara tiko ga vei ira na matavuvuale nei luvei keirau mai vale. Ena vuku ni FaceTime kei na imeli, era sa kilai keirau tiko na va na makubui keirau vou, era a sucu ni keirau a kaulotu tiko ka yaco na vakacegu kei na marau ni keirau lesu yani.”

Tadolavi ni Mata kei na Lomada

Mai na vuqa na veivakalougatataki rau a vakila na Hammond ni rau a ciqoma mai na nodrau kaulotu o ya na nodrau sa raica rawa na nodra yalololoma ka dauveikauwaitaki na kai Jordan. Ni rau sa ciqoma kina na Hammond na nodrau veikacivi, rau a sega tu ni kila na mataqali tamata vakacava rau na laki veiqaravi kina.

“Ia keirau a raica ni o ira na itokani Musulomani era tamata yalomalua ka yalololoma,” a kaya o Ron, “ka keirau

Dua na kauwai e tiko vei ira na veiwatini era via laki kaulotu o ya ni ra na tiko vakayawa mai vei ira na luvedra kei na makubudra ena veigauna bibi ni nodra bula. Rau vulica na Hammond ena sala totoka eso, ni sa dau vakalougatataka na Turaga na nodra matavuvale na veiwatini era laki kaulotu ka vakayagataki na tekinolaji mera rawa ni veivolekati tiko dina ni ra tiko vakayawa sara.

kila sara ni kevaka keirau na vakaleqai, era na saga sara mera taqomaki keirau.

“E totoka na nodra dauloloma. T Era dau sega ni rawata na kai Jordan mera kakua ni dauveivukei vei ira na tamata. Era sa dauciqomi ira tiko na ise ni valu vakatekivu mai na gauna nei Tevita. E tiko ena iVola Tabu e vuqa na itukutuku ‘mai Jordan,’ ka keirau tekivu sainitaka na neirau ivola ‘Mai Jordan’ me dolei kina na veiqaravi ena loloma keirau a vakayacora rawa ena matanitu dauloloma vakairogorogo oqo. Ena veisenitiuri sa oti sa vanua dauloloma o Jordan, ka sa vakalougatataka na kena tamata na Turaga.”

Ena nodrau cakacaka vata kei ira mai Jordan a rawa kina vei rau na Hammond me qaqaco na nodrau veimaliwai kei ira. “Keirau a sureti ki na vica na vakayakavi ni Iftar, na magiti me oti kina na lolo ni veisiga ni Ramadan,” a kaya o Sandi. “Era sureti keirau talega o ira na itokani Musulomani ki na magiti ni veimusumusuki kei na vakamau, kei na soqo eso ni matavuvale.”

Na Lotu e sega ni veivakalotutaki se vakatara mera papitaiso na Musulomani e Jordan se dua tale na vanua e sega kina ni tara vakalawa, ka rau sega kina ni wasea na Hammond na itukutuku ni Lotu. Ia, rau sa qai mani raica vakatabakidua na tarai cake kei na maroroi ni veimaliwai vakatamata—ki na matavuvale vakatui, soqosoqo

cokovata ni kawatamata, kei ira na veiwatini daukaulotu tale eso e kea, kei ira na iliuliu vakalotu kei na matanitu. Ni rau tarogi na Hammond baleta na Lotu, rau a vakayaloqaqataki ira era taro me ra sikova na LDS.org.

Na Kaci ni Veiqaravi

Ni raici na nodrau veiqaravi totoka o Ron kei Sandi, rau sa nanuma beka ni rau sa duatani cake mai vei ira na vo ni veiwatini daukaulotu—se sa vakatokai beka o ya me veikacivi me veiqaravi?

Io—kei na sega. “Keirau laki veiqaravi ena vanua kei na gauna e gadreva na Turaga e dua na veiwatini ena neirau vuku kei na kila ni bula oqo,” e rau kaya na Hammond. “Ia e dina sara oqo vei ira taucoko na qase daukaulotu. O ira na veiwatini era rawa ni laki

kaulotu era sa vakarautaki ena sala sa ganiti ira vakavinaka. Sa gadrevi ga me ra na vakabauta tiko na vanua sa gadrevi ira kina na Turaga, ka na vakayagataki ira me veisautaka na nodra bula na tamata.”

“Sa rawa vei ira na veiwatini mera caka veisau,” e kaya o Elder Robert D. Hales ena Kuoramuni iApositolo Le Tinikarua. “Sa rawa vei ira na veiwatini me ra rawata na veika cecere e dredre vua e dua tale me cakava rawa. . . .

“ . . . Na sala era rawa ni veiqaravi kina na veiwatini ena sega ni rawa ni yalani. Mai na veitokoni ni valenivolavola ni kaulotu kei na vuli ni veiliutaki ki na tuva kawa, cakacaka ni valetabu, kei na veiqaravi ni bula raraba ni kawatamata—sa tiko na madigi me vakayagataki kina na kila se na taledi cava ga sa vakalougatataka iko kina na Turaga. . . .

“ . . . Sa levu na ka o sa mai ciqoma ena nomu bula; mo lako yani ka solia wale nomu qarava na Turaga na iVakabula. Mo vakabauta ga, sa kila tu na Turaga na vanua o gadrevi kina. Sa levu sara na kena gadrevi, taciqo kei na ganequ, ka lewe lailai na tamata cakacaka.”² ■

IDUSIDUSI

1. Raica na “Mass Vaccination Campaigns in Syria, Jordan, Lebanon, Iraq and Turkey Amid Measles Outbreaks,” Apr. 30, 2013, unicef.org.
2. Robert D. Hales, “Couple Missionaries: A Time to Serve,” *Liahona*, Julai 2001, 30, 31.

KERE LOLOMA VEIVUETI

Au a gole ki na dua na siti volekati Estonia, kau raica kina e dua na tagane ni kere ilavo tiko. Au kurabui, niu kilai koya ena gauna au a kaulotu tiko kina ena siti o ya ena 10 na yabaki yani i liu. A colata tiko e dua na taga levu tawani tu ena tavaya palasitika, me vaka ga e liu, me laki vakayagataki tale baleta na ilavo. Au nanuma sara ni dau kere sede, na gauna o solia kina ena dau kerea tale eso tale ke tiko vei iko.

Au kidacala sara ga niu raici koya. Ni sa oti qo e 10 na yabaki se vaka tu ga o ya—sa sika mai na uluna, ia e vaka sa bula tu ga ena kere ilavo ena veisiga kece. Au vakasamataka sara na 10 na yabaki totoka au sa mai bulataka tiko oqo, ka oka kina na vakamau e valetabu, rawata noqu

vuli, kunea e dua na cakacaka vinaka, kau bulabula vinaka.

Au sa kila kasamataka sara ni sa iotioti beka ni gauna oqo meu raici koya kina, kau nanuma meu na solia mada vua e dua na ka. Na leqa e tiko ni tu ga vei au e dua na noti levu ka sa rui levu mai na kena au rawa ni solia. Au vakayavalati ena ka meu cakava—kua ni solia vua e dua na ka se solia vakalevu cake mai na kena au vinakata. Au sa qai nanuma ni sega sara na kena duidui levu ka na marau vakalevu cake kina o koya, au sa qai mani solia vua na ilavo o ya.

Ni oti ga e rua na siga au a sotava talega na ka o ya, ia ena gauna oqo oi au sa mai kere loloma veivuetai. Au sa mai guilecava na tikinisiga ni dua na kere sikolasivi bibi sara. Au nanuma ga niu sa solia oti na noqu kerekere,

ia au a rere saraga niu sa raica ka dikeva tale ni sa oti tu e dua na siga au sa qai vakauta.

Na isau ni sikolasivi o ya e tau-taavata ni vaka-100 na levu ni ilavo au a solia vei daukereilavo o ya, kau sa beitaki au sara ga kina. Au sa qai kere loloma veivuetai, ena masumasu vei Tamaqu Vakalomalagi vakakina ena imeli kivei ira na vakaillesesi ena univesiti. Era a qai kaya mai ni sa na ciqomi na ivola kerekere ia ena okati me curu bera.

A saumi na noqu masu kau a vakalougatataki niu a ciqoma na sikolasivi, ka veivuke vakailavo sara vakalevu vei keirau vakaveiwatini. Ia a ka bibi ga niu a vulica kina e dua na lesoni yaga sara: eda sa sega li ni dravudravua kecega? (raica na Mosaia 4:19). ■ Matthew Crandall, Harju, Estonia

Au a gole ki na dua na siti volekati Estonia, kau raica kina e dua na tagane ni kere ilavo tiko. Au kurabui, niu kilai koya ena gauna au a kaulotu tiko kina ena siti o ya ena 10 na yabaki yani i liu.

RAU NA AGILOSI VEIWATINI NA DUNN

Au a sara TV tiko sa qiri sara mai o tinaqu ni o ganena, o Momo Floyd e yabaki 92, kei watina, o Nei Millie, e rau tauvimate-taka ka sa sega tu na kedrau e vale. Sa sega ni dua vei rau e bula vinaka tiko me laki volivoli mai na sitoa. E sega tale ni dua na wekadrau o Momo Floyd kei Nei Millie e tiko volekati rau, ka sega tale e dua me vukei rau.

A kerea o tinaqu deu na rawa ni veivuke. O au dua-dua ga au lewe ni Lotu ena tiki ni noqu matavuvale o ya, kau sa dau qiriti vakalevu ena veika vakaoqo. Na leqa e tiko o ya niu tiko sara mai Utah, Amerika, ka rau tiko o momo kei nei mai Hemet, California, Amerika.

Au a qai kaya vei tinaqu meu na vakasamataka mada ena vica na miniti na ka meu cakava. E tiko e dua na noqu itokani e tiko volekati Hemet, kau a qiriti koya ke kila e dua e Hemet. A kaya mai ni tiko e dua na marama e veiqaravi vata kei koya ena Valetabu e Redlands California na yacana o Sister Dunn ka peresitedi ni iSoqosoqo ni Veivukei e kea.

Ni sa sauma mai na talevoni o Sister Dunn, au a kaya, "Ni bula, Sister Dunn. O ni sega beka ni kilai au, oi au o Nancy Little, au vakaitikotiko e Utah. Au lewe ni Lotu, ia o noqu nei kei noqu momo e rau vakaitikotiko e Hemet e rau sega ni lewenilotu. E rau tauvimate tiko ka sa sega tu na

A gutaka ga mai o Sisita Dunn ni rau na kauta vakaveiwatini na kedrau o nei kei momo.

kedrau." Au a tukuna vua na vanua e rau tiko kina, ka yawa toka mai na nona vale, kau vakamacalataka niu gadreva ga meu kila e dua na vale ni kana e volekati rau me kauta na kedrau.

Ia, a qai kaya mai o Sister Dunn ni rau na kauta vakaveiwatini na kedrau o nei kei momo. Rau sa vakabuta supu oti tu kei na madrai, ka sa vavia oti tu o tinana eso na keke. Au a tukuna me kua ia a gutaka ga mai.

Ni oti e vica na auwa, a qiri tale mai o Sister Dunn ka kaya ni sa daumaka na veika kece. E

muri sa qai qiritaka mai o tinaqu na ka a kaya o Momo Floyd baleta na veisiko o ya. A kaya o Momo, "Rau a yaco yani e vale e rua na agilosi veiwatini na Dunn. Rau a kauta mai e dua na kakana levu: na vuata, kakana draudrau, supu vakabutari e vale, madrai, kei na keke. Sa qai dua na keke kana vinaka dua-dua vei au." Rau a veisiko na Dunn vei noqu momo, vukea na nodrau leqa, a qai kauti Nei Millie o Brother Dunn, ni tauvi koya tiko na Alzheimer, mai na nona loga ki na idabedabe e valenikuro me rawa ni vakani koya o Sister Dunn.

A tagi o Momo Floyd ni sa qiritaka vei tinaqu na veisiko o ya. A kaya ni se bera mada vakadua ni sotava eso na mataqali tamata dauloloma ka veikauwataki vakaoqo. A kaya vei tinaqu niu kalougata niu tiko e Utah ena kedra maliwa "na Momani."

Ni oti e va na siga mai na veisiko o ya, a taubale yani o Momo Floyd ki na nona kato ni meli a qai tidara ka lutu. A mavoa na uluna ka mate ni oti e va na siga. E dua ga na nasi veiqaravi, vata kei Baraca kei Sisita Dunn e ratou a iotioti ni tamata me raici noqu momo ni bera ni mate.

Au vakavinavinaka ki na nona ivakaraitaki va-Karisito e dua na taciqu lewe ni iSoqosoqo ni Veivukei e tiko ena vica na drau na maile, e dua au se bera mada ni sotava, a vukei noqu nei kei noqu momo. ■ Nancy Little, Utah, Amerika

DUA NA DRAKI NI TUVA KAWA

Me vaka niu tina ni rua na gone-yalewa lalai, au ulubaletaka niu na sega ni rawa ni vakaitavi ena so na ka au vinakata meu cakava baleta ga ni sega ni kena “draki” meu cakava. Dua vei ira na cakacaka oqori o ya na tuva kawa.

Dina ga niu a vakaitavi tu e liu ena tuva matanivola me dua na itaviqaravi marautaki ena Siga ni Vakacegegu, au sa dau vakaulubale ni sega na noqu gauna se kila meu marautaka noqu cakacaka ni tuva kawa ena gauna o ya.

Ena dua na mataka lailai ena vica na vula sa oti a veisau na yaloqu niu dabe toka e valetabu. Niu raica na yacadra era sa mate ena kadi ni valetabu, kau masulaka me ra na ciqoma na cakacaka vakalotu ni valetabu e vakayacori ena vukudra, au a vakasamataka, “Ena ka marautaki beka oqo ke ra lewe ni noqu matavuvale? Au vinakata meu na cakava na cakacaka baleti ira.” A vakadeitaka mai na Yalotabu ke sa noqu gagadre dina oqo, sa na vukei au na Turaga meu cakava na noqu tuva kawa, vakabibi ena Siga

ni Vakacegegu. Ena rawa ni vukei au meu kunea na gauna kei na kila meu cakava rawa na Nona inaki oqo.

Ena Sigatabu o ya, au a gole i vale ka laki curu ki na FamilySearch.org. A tuturu na wai ni mataqu niu raica na yacai ira noqu qase e liu. Sa kaukauwa cake na noqu sema yani vei ira. A qai vakalevutaki ga na noqu lomani ira o ya na itaba kei na ivolatukutuku, a se qai vakuria oti ga o buqu, ka yaco me ra sa bula tale mai vakalevucake na noqu lewe ni matavuvale vei au. Au vakila na marau niu vakaitavitaki luvequ yabaki rua, sa kila toka na itaba kei tubuna vakarua kei na buna vaka-va, ka cavuta na yacadrau. Au vakila ki na ka e vakamacalataka o Peresitedi Russell M. Nelson, Peresitedi ni Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua: “E vakarautaka na Siga ni Vakacegegu e dua na madigi vinaka ni vaqaqacotaki na matavuvale. Ni sa

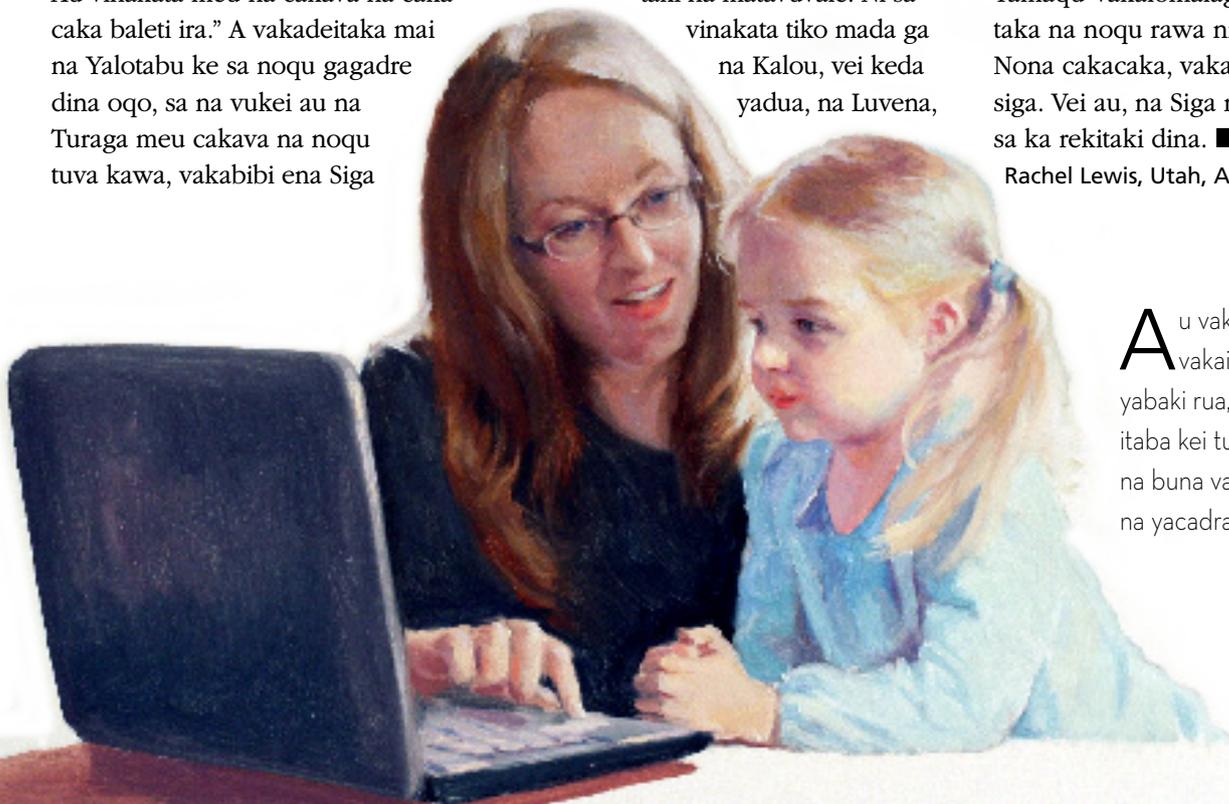
vinakata tiko mada ga na Kalou, vei keda yadua, na Luvena,

me da lesu Vua ni da sa Yalododonu vakaedaumenitaki, vauci vakamata-vuvale e valetabu, kivei ira na noda qase e liu, vakakina vei ira na noda kawa” (“Me Ka Rekitaki na Siga ni Vakacegegu,” *Liaona*, Me 2015, 130).

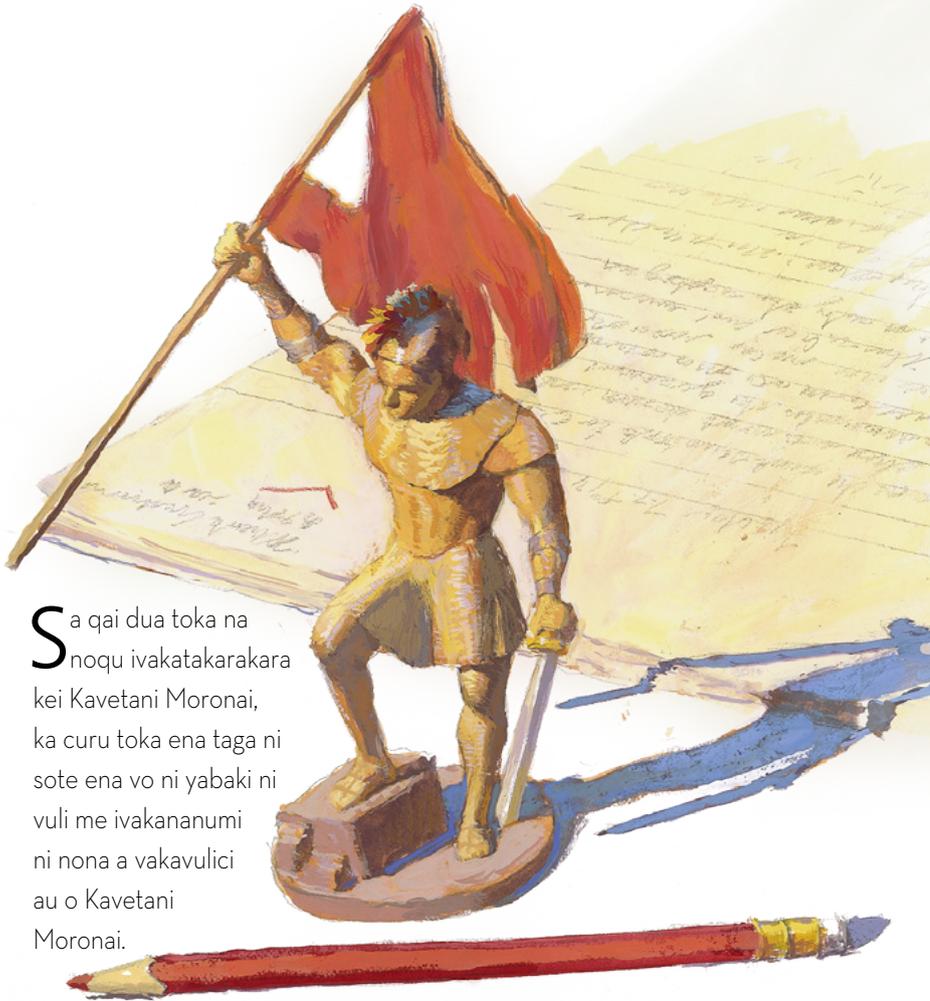
Vakatekivu mai na kena yaco o ya, au sa tomana tikoga na cakacaka ni tuva kawa ena Siga ni Vakacegegu. Au sa vakalougatataki niu cakava na cakacaka ni valetabu baleti ira na noqu qase eliu era sa mate. E dua na kalougata digitaki o ya na noqu kilai ira na wekaqu ka veivolekati sara kei rau na tubuqu e rau sega ni lewe ni neitou lotu. Sa mai vakaqacotaka noqu vakadeitaka meu maroroya na noqu veiyalayalati ka vosota ki na ivakataotioti meu rawa ni isema kaukauwa ki na noqu matavuvale tawamudu.

Dina ga ni se levu tu na cakacaka me caka, au vakavinavinaka vei Tamaqu Vakalomalagi ni vakalevutaka na noqu rawa ni vakaitavi ena Nona cakacaka, vakabibi ena Nona siga. Vei au, na Siga ni Vakacegegu sa ka rekitaki dina. ■

Rachel Lewis, Utah, Amerika

Au vakila na marau niu vakaitavitaki luvequ yabaki rua, sa kila toka na itaba kei tubuna vakarua kei na buna vaka-va, ka cavuta na yacadrau.

Sa qai dua toka na noqu ivakatakarakara kei Kavetani Moronai, ka curu toka ena taga ni sote ena vo ni yabaki ni vuli me ivakananumi ni nona a vakavulici au o Kavetani Moronai.

A VUKEI AU O KAVETANI MORONAI MEU VAKAVULICA NA KORONIVULI NI ITABAGONE

Sa mai vakacagau toka e dua na yabaki dredre ni noqu vakavulici ira na yabaki 13 kei na 14. Au se qai lesu ga mai na dua na bose dredre kei ivukevuke ni qasenivuli liu baleta na railesu sa oti. Me vaka niu qasenivuli vou ka gadrevi meu cakava ga e vuqa na noqu lesoni, sa dredre sara meu vakauqeti vagumatuataki ira na gonevuli ka me ra taleitaka. Sa laki yaco na veivosaki meu sa na vakaukauwataki ira na noqu gonevuli me ra sa digitaka e dua na ka—me ra sa cakava na itavi se totogitaki—ka me ra vakamuria na noqu ivakaro.

Au biuta mai na veivosaki o ya ena yalo rarawa kei na luluvu. Au sa mani

cakava na veivosaki o ya me dua na taro bibi niu wilika na noqu ivolanikalou ena siga e tarava. E veivakura-buitaki, ni yaco mai na kena isau niu wilika na iVola i Momani.

Au masu meu vuli mai na ivolanikalou ena mataka o ya ena sala meu qasenivuli vinaka cake kina. A vakavulici au na Yalo Tabu niu wilika baleti Kavetani Moronai ena Alama 44. A tukuni ena italanoa, na nodra sa wapoliti ira na Leimani o Kavetani Moronai kei ira na Nifai ena uciwai o Saitoni ka vakataqayataki ira me yacova ni ra sa biuta na nodra yaragi na Leimani. Au sa wiliwili tikoga, niu vakasamataka tiko meu na vakataki

Kavetani Moronai ena kalasi, veivakaroti, nuidei, ka gugumatua.

Au wilika yani na itukutuku ka raica ni sa kaya o Moronai vei Saraemana kei ira na Leimani ni ra sa vakaukauwataki me ra digitaka e dua na ka: “Mo solia mai na nomuni iyaragi kecega . . . raica keimami na vakabulai kemuni, ka laiva mo ni lako; ia mo ni kakua tale ni mai valuti keimami” se “kevaka ko sega ni solia mai na nomuni iyaragi, . . . au na vakaroti ira na noqu tamata me ra valuti kemuni” (Alama 44:6, 7). Au sa qai kila ni cakava tiko o koya na ka e tukuna vei au o noqu iliuliu meu cakava. “Solia vei ira e rua na digidigi, ka talevi ira tiko,” a kaya o koya. Niu sa taura rawa o ya, au sa qai cakava na itoko nei Moronai, “Sa vinaka, meda sa na vakaotia sara na ivalu oqo” (Alama 44:10).

Niu sa mai ivakayaragi ena ivakavuvuli au a vulica ena dua na italanoa mai na ivolanikalou baleta e dua na noqu tamata qaqa, au sa lesu ki na kalasi ena yalonudei ena noqu ituva-tuva ni valu. Sa qai dua toka na noqu ivakatakarakara kei Kavetani Moronai, ka curu toka ena taga ni sote ena vo ni yabaki ni vuli me ivakananumi ni nona a vakavulici au o Kavetani Moronai meu gugumatua ena dua na kalasi ni itabagone. Niu solia e rua na digidigi vei ira na noqu gonevuli, sa vinaka mai na nodra itovo, era cakava na nodra itavi, ka keimami veimaliwai vinaka sara. Sa mai cava na yabaki, ka se dredre toka ga, ia na isau ni masu kei na kaukauwa ni ivolanikalou, sa rawa meu “vakaotia na ivalu.” ■ Ben Floyd, Washington, Amerika

LOLO KA MASULAKI EMMA

Mai vei Cecilie Norrung

Ena gauna a lutu kina mai na katubaleka o luvequ yalewa, au sa vakamasataka ni sa na yaco dina na leqa.

Se qai lesu oti toka ga mai na noqu mata-vuvuale ena dua na gade totoka. Ni oti na vakayakavi, au sa laivi rau sara na luvei keirau o Markus yabaki va kei Emma yabaki tolu, me rau laki qito ki na rumu ni moce e cake ena tabavale e va. Mai Denmark, era dolavi yani e tuba na katubaleka. Era na dau lokataki tu na katubaleka, ia keitou a valaqa toka ga vakalailai ni keitou a gole tu kina me rawa ni cagina tu na lomani vale.

Niu sa masi iyaya ni kana tiko kina, au vakila ni dua na ka vakadomobula sa yaco. Au a cici yani ki na lomani vale ni cici sobu mai ena ikabakaba o Markus. Sa qoqolou mai ena rere, ka kaya ni sa lutu mai na katubaleka o Emma—na katubaleka e 40 na fiti (12 na mita) ena dela ni varada. Au a cici sobu ena ikabakaba, ka kailavaka tikoga yani na yacai Emma. Au sa raici luvequ yalewa lailai ni sa davo tu ena simele ka vaka me sa mate tu. Sa damele sara tu ga na gauna au sa keveti koya cake kina, kau sa nanuma kina ni sa yaco na ka au a rerevaka tiko. A muri au mai tuba o watiq, ka tauri Emma ka masulaki koya ena kaukauwa ni matabete.

A yaco totolo mai na lori ni valenibula, ka keirau sa masu kei Markus ni ratou sa dikevi Emma tiko na vuniwai. Keitou a mani vodo kece ena lori ni valenibula ka gole yani ki valenibula.

Ena ICU era sa yaco totolo yani na lewe ni matavuvuale me ra tokoni keitou. A lesu tale i

vale o Markus kei ira na tavalena, ka keirau tiko mai vakaveiwatini e valenibula, ka sega ni kila na ituvaki kei Emma.

Ni oti toka eso na gauna, sa qai curu mai e dua na vuniwai, me mai taroga se cava sara a yaco. Era sa qai kaya ni lutu vakayawa vakaoqo e yaco kina na mavoa e loma ka dau yaco kina na mate. A ramusu na dibina ka yavavala na mona nei Emma, ia na mavoa ni yagona ka sega ni bibi. A kaya o vuniwai ni dua beka na agilosi a ciqomi koya.

E dina ga ni nona bula oqo o Emma e caka mana, a se sega tu ga ni vakilai koya baleta na mavoa ni uluna. E ratou a qai masulaki Emma tale o watiq kei na rua na itokani voleka. Ena veimasulaki o ya a yalataki vua ni na bula vinaka mai ka sega kina e dua na leqa tudei ka na yaco qo me nona ivakarau ni bula vinaka. Au vakavinavinaka vakalevu ki na kaukauwa ni matabete. Sa mai rogoci na noqu vakamamasu ena veibogi taucoko.

A qai vakilai koya mai o Emma ni oti e va na siga. Ena loma ni va na siga o ya, era a lolo ka masulaki koya tiko mai o ira na itokani, lewe ni Lotu, kei na so tale. Au vakila ni solegi au na nodra masumasu na Yalododonu yalodina, ka vaqacotaki au kei na noqu matavuvuale. Sa vaka me mokoti au e ligana na Tamada Vakalomalagi ka vakasina-iti au ena vakacegu.

Era a lolo na iteki ni vo e dua na siga me vakilai koya mai o Emma. Keimami a vakabauta ni sa rogoca na neimami masu na Tamada Vakalomalagi ka sa isau ni lolo na nona sa vakilai koya mai. Sa mai totolo e kea na nona bula vinaka mai o Emma. Ni oti e lima na siga sa qai vosa rawa mai ni oti na vakacala-ka, ka suka mai valenibula ni oti e ciwa na siga. A lima na macawa nona vodo tiko ena wilijeja ka tekivu me vakaukauwa yago sara.

Ni oti e dua na vula na vakacala-ka, a malumalumu sara na dakuqu niu mai laveti Emma tiko. A sega walega ni solegi au e dua na malumalumu ni yago ia na yaloqu talega. Meu na tomana vakacava tiko na noqu qaravi koya?

Dua na bogi na noqu kila niu sa malumalumu sara sa dredre sara niu vosota. Au a curu yani e tuba ka laki dabe tu ena dua na idabedabe e rara, kau masu vua na Tamada Vakalomalagi me dua na auwa. Me qai imatai ni gauna ni noqu bula, me uabaleti au na kaukauwa ni Veisorovaki ni iVakabula. Na mosi kei na vutugu taucoko a curumi au tu sa mai kau laivi; sa mai taluva na noqu icolacola taucoko ni oti na masu oya. Se dabe tikoga o Emma ena wilijeja, ka toso tikoga na qaravi ni dakuqu, ia au sa vaqacotaki meu tomana tikoga.

Ni oti e dua na yabaki, sa tekivu cici tale o Emma, dredre, talanoa, ka vakasama me vaka e dua dina na yabaki va.

Keitou kila ni tiko na Tamada Vakalomalagi sa dauloloma, e kauwaitaki keda ka kilai keda vakayadudua. Sa kila tu o Koya na veibolebole eda na lako curuma yani. Au na sega ni vakabekataka na cakamana a solia vei keitou o Koya ena vuku ni masu, lolo, kei na veimasulaki ni matabete. ■

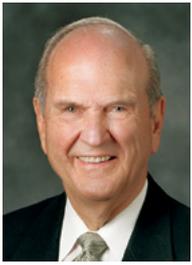
O koya e vola na ivola e vakaitikotiko ena Yasana Levu kei Denmark.

NA CAVA MEDA CAKAVA NI DA VAKATOVOLEI?

“Ni dau yaco na veika dredre ena noda bula, na cava meda cakava sara? O dau veilecayaki se vakatitiqa se luluqa beka vakayalo? Sa voroka beka na noda vakabauta? Eda na beitaka beka na Kalou se tamata ena veika sa yaco vei keda? Se eda na nanuma sara vakatotolo o cei oi keda—ni da sa luvena na Kalou sa dauloloma?” Ena semati beka oqo ki na noda nuitaka ni sa vakatara o Koya eso na rarawa e vuravura oqo *baleta* ni kila o Koya ni na vakalougatataki keda, me vaka na bukawaqa ni dausavakoula, meda na vakataki Koya ka rawata noda ivotavota tawamudu?

Elder Donald L. Hallstrom ena Mataveiliutaki ni Vitusagavulu, “Au Luve ni Kalou,” Liaona, Me 2016, 27.

**Mai vei Peresitedi
Russell M. Nelson**

Peresitedi ni Kuoramu ni
iApositolo Le Tinikarua

Tudei vaka-Tamata Dina ni Mileniumi

E levu na tamata era vakatokai kemuni mo ni *tamata ni mileniumi*. Au na vakadinadinataka ni ra cavuta na dauvakadidike na vosa o ya me baleti kemuni ka vakamacalataka na veika e vakavotuya na nodra vakadidike me baleti kemuni—na veika o ni taleitaka kei na ka e sega, na nomuni nanuma kei na ka o ni daumalele kina, nomuni qaqa kei na malumalumu—au logaloga ca. E dua na ka ena ivakarau era vakayagataka kina na vosa *tamata ni mileniumi* au kauwaitaka. Ia na ka dina, ni sega soti ni dua na ka vei au na veika era kaya na *kenadau* me baleti kemuni mai na veika sa tukuna vei au na Turaga baleti kemuni.

Niu masulaki kemuni ka taroga na Turaga se vakaevei na *Nona* nanuma me baleti kemuni, au vakila e dua na ka duidui sara vakalevu mai na veika era tukuna na dauvakadidike. Na veivakauqeti vakayalo au ciqoma baleti

kemuni sa vakavuna noqu vakabauta ni vosa na *tamata ni mileniumi* ena ganiti kemuni vakavinaka sara—ia e duatani sara na vuna mai na kena era na rawa ni kila na kenadau.

Na vosa *tamata ni mileniumi* e ganiti kemuni vakavinaka sara kevaka e vakananuma vei iko na vosa oqori se o cei dina *o iko kei na cava* dina na *inaki ni* nomu bula. Na tamata ni mileniumi dina sai koya a vakavulici vua na kosipeli i Jisu Karisito ena bula taumada, ka a veiyalayalati kei Tamada Vakalomalagi mai kea me baleta na veika ni yaloqaqa—okati kina na yaloqaqa *bulasavasava* o na vakayacora e vuravura.

Na tamata ni mileniumi dina e dua na tagane se yalewa a vakabauta na Kalou me tala mai kina ki vuravura ena itabagauna ka levu duadua kina na veisaqasaqa ena itukutuku ni vuravura oqo. Na tamata ni mileniumi dina e dua na tagane se yalewa sa tu

Sai kemuni “nai tabatamata digitaki” lesi taumada mai vua na Kalou mo ni cakava e dua na cakacaka veivakurabuitaki—me vukea nodra vakarautaki na tamata e vuravura oqo ki na iKarua ni Lesu Mai.

e vuravura ena gauna oqo me veivuke ena nodra vakarautaki na tamata e vuravura me baleta na iKarua ni Lako Mai nei Jisu Karisito kei na Nona mai veiliutaki ena dua na udolu na yabaki. Mo kakua sara ni vakatitiqataka—o a sucu mai mo dua na tamata ni mileniumi dina.

Na taro sai koya “Ena rawa vaka-cava mo tu ka bula me vaka e dua na tamata ni mileniumi dina?” E tiko e va noqu vakatutu.

1. Kila se O Cei Dina o Iko

Taura na gauna mo vakasamataka ena masumasu na veika dina oqo:

- O iko na luvena tagane se yalewa digitaki na Kalou.
- O a buli mo ucui Koya.
- O ni a vakavulici mai na vura-vura ni yalo ena veisala bibi eso me vakarautaki kemuni ena cava ga kei na veika kecega o na mai sotava ena iwase e muri oqo ni veisiga e muri (raica na V&V 138:56). Na ivakavuvuli oqori e tiko e lomamu!

Eda sa bula tiko ena “ikatinikadua ni auwa.” Sa tukuna na Turaga ni oqo sa iotioti ni gauna ena kacivi ira kina na tamata cakacaka ki na Nona were ni vaini me soqoni ira vata na digitaki mai na tutu e va kei vuravura. (Raica na V&V 33: 3–6.) Ka o sa talai mai mo mai vakaitavi ena veivakasokomuni oqo. Ena veigauna e vuqa au sa dau raica sara ga e mataqu na nodra veivakauqeti mana na tamata ni mileniumi dina ena nodra kauti ira mai eso tale me ra kila na dina. Oqo e tiki ni kemu ivakatakilakila kei na inaki ni kawa vaka-Eparaama (raica na Kalatia 3:26–29)!

Ena vica na vula sa oti keirau a sotava kei Wendy na watiq, e dua na gauna vakasakiti mai na vanua yawa o Siberia. Era lako vata tiko kei keirau ena siga ni vakacagicagi mai Irkutsk na paresitedi ni kaulotu, o Gregory S. Brinton; na watina o Sally; kei na luvedrau tagane o Sam, se qai lesu mai na kaulotu mai Rusia. Keitou sarava na

Drano totoka o Baikal kei na makete ena kena baravi.

Ni keitou lesu mai ki na neitou lori, keitou qai kila ni yali tiko o Sam. Vakalilai sa lesu mai, ka rau lako vata mai kei na dua na marama uabula na yacana o Valentina. Ena nona vosa vaka-Rusia, a kaya mai ena mamarau o Valentina, “Au vinakata me keirau sota kei na tinana na cauravou oqo.

Sa rui yalomalua, vuku, ka yalovinaka! Au vinakata me keirau sota kei tinana!” E lauti Valentina na irairai serau, ramase kei Sam.

A vakatakilai Valentina o Sam vei rau ruarua na tinana kei na tamana, solia vua e dua na tikidua baleta na iVakabula, ka veivosakitaka me rau sikovi koya na daukaulotu. Ni rau lesu mai na daukaulotu ka kauta mai e dua

na iVola i Momani, a yalataka me na wilika. Era taleitaka e vica na marama ka ra cakacaka talega ena makete na ivola vou a ciqoma o Valentina. Se bera ni kilai na ivakaoti ni italanoa o ya, ia ena vuku ni rarama serau a vakacilava yani o Sam, sa veivakatakilaitaki ki na kosipeli o Valentina kei na so na nona itokani.

O ira na tamata ni mileniumi dina me vakataki Sam era kila se o cei dina o ira. O ira na tisaipeli dina i Jisu Karisito ka ra dau toqova na madigi kecega me ra vukei ira kina kei ira tale eso ena vakavakarau ki na nona mai veiliutaki ena mileniumi na iVakabula.

O koya gona, sa imatai kina ni noqu vakatutu mo ni vulica *vakataki kemuni* o cei dina o kemuni. Taroga na Tamamu Vakalomalagi ena yaca i Jisu Karisito na Nona nanuma me baleti iko kei na nomu ilesilesi e vura-vura. Kevaka o na kerea ena gagadre dina, ena yaco na gauna ena vakasolokakanataka kina vei iko na Yalotabu na dina dau veisautaka na bula. Vola na veivakauqeti oqori ka dau railesuva wasoma ka cakava ena kena dodonu vinaka.

Au yalataka vei iko ni sa tekivu mo raica vakalailai mada ga na ivakarau e raici iko kina na Tamada Vakalomalagi kei na ka e nuitaki iko kina o Koya mo cakava ena Vukuna, sa na sega ni tautauvata tikoga na nomu bula!

2. Namaka—ka Vakarau—Mo Rawata na Veika e Segga ni Rawa

Sa dau kerei ira na Luvena ni veiyalayalati na Kalou me ra cakava na veika dredre. Baleta ni o luvena tagane kei na yalewa na Kalou dau roko-va na veiyalayalati, ka bula tiko ena iwase e muri ni veisiga e muri oqo,

ena kerei *iko* na Turaga mo cakava na veika dredre. E rawa ni o nuidei—Na veivakatovolei vaka-Eparaama e sega ni yaco ga vei Eparaama (raica na V&V 101:4–5).

Au kila na kena dauveivakidrowataki ni kerei me da cakava e dua na ka e yawakalia sara mai na ka o rawa ni cakava. Se qai 19 na vula na noqu lewena na Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua ena gauna sa takali yani kina o Peresitedi Spencer W. Kimball

O ni a talai mai mo ni mai vakaitavi ena nodra vakasokomuni na tamata digitaki. Ena veigauna e vuqa au sa dau raica sara ga e mataqu na nodra veivakauqeti mana na tamata ni mileniumi dina ena nodra kauti ira mai eso tale mera kila na dina.

(1895–1985). Ena imatai ni nodrau bosa na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua ni tabaki oti o Peresitedi Ezra Taft Benson (1899–1994), a solia mai o koya eso na ilesilesi bibi vei ira na Tinikarua. A va oqo na nona idusidusi vei au: “I Elder Nelson, mo na dolava na veimatani ena Tokalau kei Iurope ena kena vunautaki na kosipeli.”

Oqori ena 1985. Ena loma ni veiyabaki dredre vakapolitiki oqori ka dau vakatokai me iValu Batabata, e sega walega ni wasea tu na siti o Berlin e dua na bai, ia a bika tu na Tokalau kei Iurope taucoko na ivua Vakomunisi. Era sa sogo na veimatani lotu, ka yalani sara vakaukauwa na sokalou.

Sa levu na gauna ena noqu bula vakacacacaka au dolava kina na uto me ia na veisele ni veivakabulai, ia e *segga* vei au na kila me rawa kina niu vakabauta ni rawa niu dolava na veimatani me baleta na kena vunautaki na kosipeli. Ia, sa lesi au e dua na parofita, o koya au sa lako kina meu cakava e dua na ka, sa kena irairai tu ni na segga ni rawa.

Mai na kena irairai, sa tu e mataqu na veika kece sara e rawa ni vakatootaki au. Au yaco yani ena vuqa na veimatani ka segga ni kila na vanua meu lako kina. Niu sa kunea rawa sara mada ga na vakailesilesi vakamatani, e segga ni kidacalataki na kena dau vakadaroi na sota ena iotioti ni miniti se tosoi me vica na siga. Ena dua na matani, ni vakadaroi tu e dua na iloku me rua na siga, a nakiti na kena caka vei au e vica na veitemaki meu vakatovolei kina—okati kina na kena soli na ilavo ena sala butobuto kei na veika tabu vakalawa tale eso. Ena dua tale na gauna, a qai dolavi e dua na bosa niu sa vakaroti meu lako tani sara *vakatotolo!*

Ia a rawa vua na Turaga me cakava ga na Nona cakacaka (raica na 2 Nifai 27:20–21), sa ka dokai kina vei au meu sarava na kena tadola veitaravi na cakamana—e veigauna, *ni oti* na noqu solia noqu vakasama bibi duadua, noqu sasaga kaukauwa duadua, kei na vakamamasu gumatua duadua ki na cakacaka me vakayacori.

Era sa ciqoma na Lotu eso na veimatani oqori ni se bera ni kasura na bai kei Berlin. Eso era qai muri. Ena yabaki 1992, sa rawa niu ripotetaka vei Peresitedi Benson ni sa tauyavu na Lotu ena veimatani kece sara ena Tokalau kei Iurope!

Ni o dua na tamata ni mileniumi dina ka rawa ni nuitaka na Turaga, *ko na* vakavuna talega na itukutuku ni veigauna! O na kerei talega mo ciqoma na ilesilesi dredre eso, ka na yaco mo iyaya ni cakacaka ena ligana na Turaga. O koya ena rawa ni vakavuna mo rawata na veika e nanumi ni na sega ni rawa.

Ko na rawata vakacava na veika e sega ni rawa? Ni o cakava na ka kecega me vaqacotaka na nomu vakabauti Jisu Karisito, ka vakalevutaka na nomu kila na vunau e vakavuvulitaki ena Nona Lotu vakalesui mai, kei na nomu vakasaqara ena nomu igu na dina. Ni o dua na tamata dina ni mileniumi—ka vakaiyaqataki ena ivunau savasava, ni kerei mo cakava na veika e nanumi ni sega ni rawa, ena rawa mo kalawa mai ki liu ena vakabauta ka cakava ena yalomarau na veika kece e tu vei iko na kena kaukauwa mo rawata kina na inaki ni Turaga (raica na V&V 123:17).

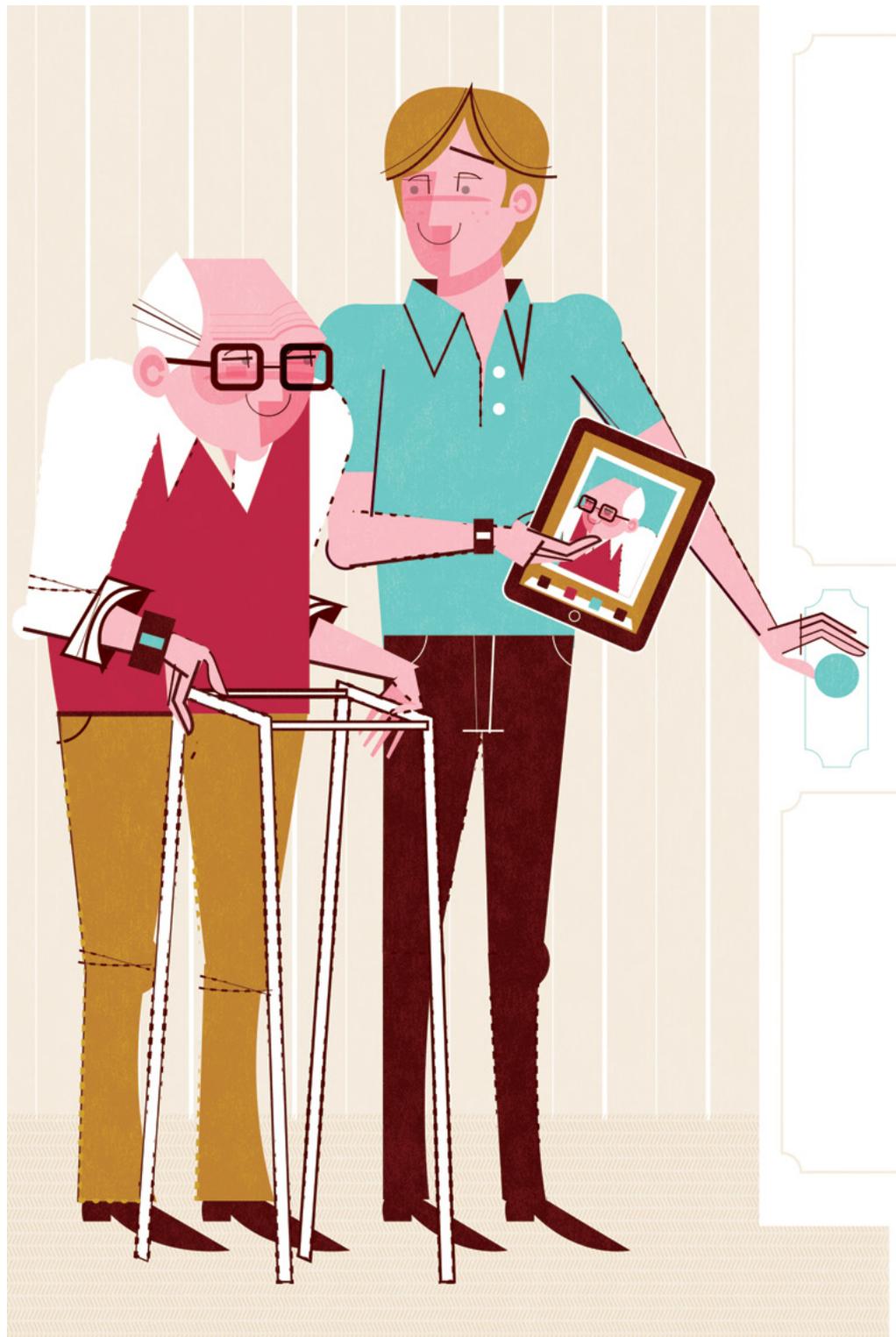
Ena yaco eso na siga o na vakayalolailaitaki sara ga vakadua. O koya, mo masuta na yaloqaqa mo kakua kina ni soro! O na gadreva na igu o ya baleta ni sa na seyavu tikoga yani vakamalua na taleitaki ni Yalododonu Edaidai. E ka ni rarawa, ni so o nanuma ni ra nomu itokani era na cakitaki iko. Ka na yaco me sega ni dodonu eso na ka e yaco.

Ia, au yalataka vei kemuni ni o muri Jisu Karisito, o na kunea na vakacegu kei na reki dina e sega ni oti. Ni sa matailalai cake tikoga na nomu roko-va na nomu veiyalayalati kei na nomu taqomaka na Lotu kei na matanitu ni Kalou ena vuravura nikua, ena vakalougatataki iko na Turaga ena igu kei na yalomatua mo rawata kina na veika e nanumi ni na sega ni rawa.

3. Vulica mo Rawata na Mana Vakalomalagi

O keda yadua e dui tu na noda taro. Noda vulica, ka vakadinadinataka na dina e dua na tiki bibi ni noda bula oqo. E vuqa na gauna ni noqu bula au dau vakadidike tu kina. Ena daumaka sara na nomu vuli ni o taroga na taro vakauqeti.

Ena gauna sara ga oqo e vuqa sara vei kemuni ena saga dredre tiko me kila se cava e dodonu mo cakava ena nomu bula. Eso tale beka vei kemuni ena vakataroga tiko se sa vosoti beka na nomu ivalavala ca. E vuqa vei kemuni ena vakataroga tiko se tu beka ivei na nona itokani tawamudu—kei ira e se bera e dodonu mera sa vakataroga tiko.

Eso beka era na taroga tiko se cava na vuna e cakava tiko kina na Lotu eso na ka e cakava tiko. De so beka vei kemuni era sega ni vakadeitaka rawa mera rawata vakacava na isau ni nodra masu.

Erau sa tu vakarau na Tamada Vakalomalagi kei na Luvena me rau sauma na nomu taro ena veiqaravi ni Yalo Tabu. Ia sa na vakatau vei iko na nomu vulica na ivakarau mo vakadonui, ka ciqoma kina, na isau ni veitaro oqori.

Evei o rawa ni tekivu kina? Tekivu ena nomu dau tiko vakalevu ena veivanua tabu. Na valetabu e dua na vanua tabu. Vakakina na valenilotu, na vanua o dau laki cakava kina ena vei Sigatabu na veiyalayalati vou ni sakaramede. Au sureti kemuni mo ni cakava nomuni rumusaumi, nomu bure, nomu vale se na nomu rumu me vanua tabu me rawa ni o dau lesu ka taqomaki kina mai na veika butobuto dau veivagolei tani ni vuravura.

Na masu e dua na kena idola. Masu mo kila na ka mo muduka kei na ka mo tekivu kitaka. Masu mo kila na veika mo vakaikuritaka ki na draki vakavolivoliti iko kei na veika mo kau-ta laivi, me rawa ni tiko kina vakalevu vata kei iko na Yalotabu.

Vakatakekere vua na Turaga ena isolisoli mo kila na yalotabu. Qai bula ka cakacaka mo kilikili kina mo ciqoma na isolisoli o ya, ni yaco mai ki vuravura eso na ka vakatubu veilecayaki, o na kila vakavinaka sara ga na veika e dina kei na veika e sega (raica na 2 Nifai 31:13).

Veiqaravi ena loloma. Na veiqaravi ena loloma vei ira era lako sese tu se o ira era mavoava vakayalo ena tadolava na yalomu ki na ivakatakila ni tamata yadua.

Dau tiko vakalevu—vakalevu cake sara—ena veivanua e tiko kina na Yalotabu. Kena ibalebale oqori me levu cake na gauna vata kei ira era dau segata me tiko vata kei ira na Yalotabu. Dau tekiduru vakalevu ena masu, vakalevu na gauna ena ivolanikalou, levu cake na gauna ena tuva kawa, me levu na gauna ena valetabu. Au yalataka vei iko ni o solia vua na Turaga e veigauna e dua na iwase vinaka ni nomu gauna, ena vakalevutaka o Koya na kena vo.

O na kerei talega mo ciqoma na ilesilesi dredre eso, ka na yaco mo iyaya ni cakacaka ena ligana na Turaga. O koya ena rawa ni vakavuna mo rawata na veika e nanumi ni na sega ni rawa.

Eda tokoni ira e 15 na turaga ka ra sa tabaki me parofita, daurairai, ka dauvakatakila. Ni basika e dua na leqa vereverea—ka vaka me vereverea cake ga e veisiga—e ratou dauveiqalisominiwai na 15 na turaga oqo kei na leqa oqori, era na tovolea mera raica na revurevu ni veika kece sara e rawa ni vakayacori, ka ra segata vagumatua mera rogoa na domo ni Turaga. Ni oti na kena lolovaki, masulaki, vulici, vakasamataki vakatitobu, ka ia na veivakasalataki kei ira na Taciqu iLiuliu me baleta na veika bibi eso, e sega ni dau kurabuitaki niu dau vakayadrati ena lomanibogi ena veivakauqeti tale eso me baleta na leqa keimami kauwai tiko kina. E dau yaco vakakina vei ira na Taciqu iLiuliu.

Keimami dau veitalanoa vata na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuo-ramu ni iApositolo Le Tinikarua ka wasea vata na veika sa veidusimaki kina vei keimami na Turaga me keimami ciqoma ka vakila, yadudua ka vakailawalawa. Oti keimami qai sarava na nona cakacaka na Turaga vua na Peresitedi ni Lotu me tukuna na loma ni Turaga.

Na iwalewale vakaparofita oqo a vakamuri ena 2012 ena kena veisautaki na iyalayala e ra ni yabaki ni lako ki kaulotu ka vakakina ena kena qai vakuri wale toka ga oqo na iVoladusidusi, me salamuria na kena sa vakalawataki ena so na matanitu na veiwatini vakamataqali vata. Ni keimami vakasinaiti ena yalololoma, me baleta na tamata kece, vakauasivi o ira na gone, keimami sasaga vakabalavu me keimami ciqoma na loma ni Turaga ena ka oqo.

Keimami nanuma tikoga vakabibi na nona ituvatuva veivakabulai na Kalou kei na Nona inuinui ni bula tawamudu me baleta na Luvena yadua, keimami vakasamataka e vuqa na veisau kei na veisotari vata ni veika e rawa ni yaco. Keimami sota vakavica ena valetabu ena lolo kei na masumasu ka vakasaqara na veidusimaki kei na veivakauqeti tale eso. Ni oti, ni sa vakauqeta na Turaga na Nona parofita, o Peresitedi Thomas S. Monson, me tukuna na nanuma ni Turaga kei na lomana na Turaga, keimami vakila yadua ena gauna bibi o ya e dua na veivakadeitaki vakayalo Sa qai ka dokai vei keimami vaka-iApositolo me keimami tokona na ka sa vakatakilai vei Peresitedi Monson Na ivakatakila mai vua na Turaga vei ira na Nona italai e dua na iwalewale tabu, sa vakakina

na galala ni nomu ciqoma na ivakatakila yadua.

Kemuni na taciqū kei na ganequ, e nomuni talega na galala vata o ya ki na Nona nanuma kei na loma ni Turaga me baleta na nomuni dui bula me vaka keimami dau cakava na iApositolo ena vuku ni Nona lotu. Me vaka ga Nona gadreva na Turaga vei *keimami* me keimami sasaga ka vakanananu vakatitobu, lolo ka masu, vuli ka veiqalisominiwai kei na taro dredre, sa gadreva o Koya vei *kemuni* mo ni vakayacora vakakina ena nomuni vaqara na isau ni nomuni taro.

E rawa ni o vulica mo rogoca na domo ni Turaga ena vakasolokakana ni Yalo Tabu.¹ Ena rairai rawa ni veivuke beka vakavinaka na Google, Twitter, kei na Facebook, era na sega ni rawa ni solia na isaunitaro kece e bibi.

Kemuni na noqu itokani gone, e rawa ni o kila na nona nanuma kei na loma ni Turaga me baleta na nomu bula. Kakua ni taroga se o sa tu ena vanua e gadreva na Turaga mo tu kina se o sa cakava tiko na ka e vinakata o Koya mo cakava. E rawa ni o kila! Na Yalo Tabu “sa tukuna vei kemudou na veika kece mo dou kitaka” (2 Nifai 32:3).

4. Muri ira na Parofita

Ena 1979, niu veiqaravi voli vakaperesitedi raraba ni Wilivola ni Sigatabu, au a sureti meu tiko ena dua na nodra semina na Mata ni Yasana ka tauca kina o Peresitedi Spencer W. Kimball e dua na vosa veivakauqeti baleta na kena dolavi na katuba ni veimatani era sogoti tu ki na Lotu, me vakataki Jaina. A bolei ira kece kina na tiko e kea me ra vulica na vosa vaka-Mandarin me rawa ni keimami

solia na neimami kila vakacacakaka me ra vukei kina na kai Jaina.

Vei au, na bolebole i Peresitedi Kimball e vaka e dua na ivakaro vakaparofita. Ena bogi o ya au kerea kina na watiqū, o Dantzel, kevaka e rawa ni keirau vulica vata na vosa vaka-Mandarin. A vakadonuya, keirau mani kunea e dua na qasenivuli me vukei keirau. E dina keirau a sega ni

vulica sara vakavinaka na vosa vaka-Mandarin, ia sa veirauti na ka keirau a vulica, kau qai sureti ena yabaki sara ga e tarava (ena veika e sega ni nama-ki e vuqā) meu lako ki Jaina me vaka e dua na parofesa veisiko meu vakavulica na veisele ni uto, au sa tu vakarau tu meu ciqoma na veisureti.

Rika yani ki liu ena ono na yabaki ki na 1985, na yabaki ni oti noqu

kacivi ki na Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua. Ena dua na siga au a ciqoma e dua na kerekere vakatoto-lotaki meu lako ki Jaina ka laki seleta na utoi nodra dauvakatasuasua kilai levu, ka kilai tu e Jaina raraba me nodra qaqa. Au vakamacalataka ni na tarova na noqu lako na noqu itavi vakalotu tudei, ia era vakamasuti au na vuniwai mai Jaina meu lako yani vakatotolo meu qarava na veisele ni veivakabulai o ya.

Au a veitalanoataka kei noqu peresitedi ni kuoramu kei iratou na Mataveiliutaki Taumada. E ratou vakauqeti, ni dodonu meu lako ka vakayacora na veisele me ka ni loloma vei ira na tamata e Jaina.

Au a vakayacora oqori. Ena yalo vakavinavinaka, a rawa vakavinaka na veisele! E mani yaco ni o ya na iotioti ni veisele ni uto au a vakayacora. A caka mai Jinan, Jaina, enai ka 4 ni Maji, 1985.

Ia rika tale mada ki liu, ena gauna oqo ki na Okotova 2015. Keirau a sureti kei Wendy me keirau lesu tale ki na Koronivuli ni Vuniwai ena Univesiti mai Shandong e Jinan. Keirau kurabui niu kidavaki ena marau niu “dua na itokani makawa” nei Jaina kau sotavi ira tale kina e vuqa na dauveisele au a vakavulica ena 35 na yabaki sa oti. E ilutua ni neirau veisiko na noqu sotavi ira na luvena tagane kei na makubuna na dauvakatasuasua o ya. Na veika veivakurabuitaki kece oqo a rawa ena vuku ga ni dua na ka: Au a rogoca na nona ivakasala e dua na parofita meu vulica na vosa vaka-Mandarin!

O ira na parofita era dau raica na veika e tu mai liu. Era raica na veika rerevaki ka veivakararawataki sa biuta tu, se, ena qai biuta na meca ena noda

sala. Era sa dau raica talega na parofita na veika cecere kei na veika dokai e waraki ira tu era vakarorogo *ka nakita me ra talairawarawa*. Au kila ni dina oqo! Au sa sotava oti vakavica.

Sa yalataka vei keda na Turaga ni na sega vakadua ni vakatara me kauti keda vakatani na parofita. A kaya o Peresitedi Harold B. Lee (1899–1973): “O na sega beka ni vinakata e so na ka e lako mai na veiliutaki e na Lotu. Ena veicalati beka kei na rai vakapolitiki.

Ena gauna o kila kina ni parofita e dua na parofita, ena rawa ni o goleva na Turaga ena yalomalumu kei na vakabauta ka kerea na nomu ivakadinadina me baleta na veika kecega sa tukuna na Nona parofita.

Ena veicalati beka kei na nomu veimaliwai. Ena vakalatilati beka kei na so na nomu ivakarau ni bula ni veimaliwai. Ia ke o vakarogoca na veika oqo, me vaka sara ga mai na gusu ni Turaga vakai koya, ena vosota kei na vakabauta, na iyalayala ni ‘ena sega ni rawai kemudou na matamata ki etesi; ia ena vakamalumulumutaka na Turaga na Kalou na kaukauwa ni tevoro, raica ena yavavala ko lomalagi ena vukumudou, me vakacaucautaki kina na yacana’ (V&V 21:6).”²

O na sega beka ni dau ciqoma e veigauna na veika e tukuna na parofita bula. Ia na gauna o kila kina ni parofita e dua na parofita, ena rawa ni o goleva na Turaga ena yalomalumu kei na vakabauta ka kerea

na nomu ivakadinadina me baleta na veika kecega sa tukuna na Nona parofita.

Ena rauta na 40 B.K era a lewena na Lotu e vuqa na Nifai, sa sautu kina na Lotu. Ia sa tekivu talega me tubu mai e vuqa na isoqosoqo vuni, ka ra vuni voli na kena iliuliu lawakica ena kedra maliwa na tamata ka dre-dre me ra kilai. Ni sa tekivu me ra qaciqacia vakalevu na tamata, era sa “vakalialia e vuqa na Nifai na veika tabu, ka cakitaka na yalo ni parofisai kei na ivakatakila” (Ilamani 4:12).

Era sa tu vei keda na veivakarerei vata oqo. Na ka dina sai koya ni ra tu na “italai i Setani” (V&V 10:5) ena veivanua kecega. O koya mo qarauna vakavinaka sara kina na ivakasala o na muria (raica na Ilamani 12:23).

Kemuni na taciqo kei na ganequ lomani, o ni a sucu mai mo ni tamata dina ni mileniumi. Sai kemuni “nai tabatamata digitaki” (1 Pita 2:9), lesi taumada mai vua na Kalou mo ni cakava e dua na cakacaka veivakurabuitaki—me vukea nodra vakarautaki na tamata e vuravura oqo ki na iKarua ni Lesumai ni Turaga. ■

Mai na lotu ni tabagone qase e vuravura raraba, “Yaco Me Tamata Dina ni Mileniumi,” a vakayacori ena Brigham Young Univesiti–Hawaii ena 10 ni Januери, 2016. Me baleta na vosa taucoko, gole ki na broadcast.lds.org.

IDUSIDUSI

1. Ena Feperueri 1847, voleka ni tolu na yabaki ni oti nona vakamatei ena vuku ni Lotu o Parofita Josefa Simici, a rairai vei Peresitedi Brigham Young ka solia vua na itukutuku oqo: “Tukuna vei ira na tamata me ra yalomalumu ka qarauna me ra maroroya na Yalo ni Turaga ni na liutaki ira vakadodonu. Me ra qarauna ka kakua ni vukitani mai na domo malumu lailai; ena vakatavulici [iko ena veika] mo cakava kei na vanua mo lako kina” (ena *Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Josefa Simici* [2007], 109).
2. *Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Harold B. Lee* (2000), 94–95.

Na Cakamana ni

Katakata Vakarauta

Mai vei David A. Edwards

Mekasini ni Lotu

Raitayalotaka mada ni tiko dua-dua e vale e dua na cauravou ka sa via kana tiko (e dredre toka, ia tovolea mo raitayalotaka mada) Ia mo raitayalotaka ni sa gadreva o cauravou me tavuna e dua na seniwiji jisi ena imatai ni gauna.¹ Raitayalotaka mada ni sega mada ni vakavulici koya o rau na nona itubutubu ena tavu jisi ka sega sara ni bau vulica vakavinaka mai vei rau ni rau dau cakava.

Me da kaya mada, ni sa tu vei cauravou oqo na kena gacagaca kece e dodonu: madrai, jisi, vakalailai na bata ena madrai (ka vakalailai na meanisi e loma baleta ni matai o koya). Tarava, a kauta mai na tavuteke ka taqara ena sitovu. (Eda sa raitayalotaka talega ni sega na nona itavutavu dina se so tale na iyaya me tavuna kina na magiti oqo.)

Ia raitayalotaka mada ni sa mai vakasamataka o koya—e dua na ka e vuqa na tamata era dau sega ni malele kina (se lecaika kina vakalailai) me ra vakasamataka: “Kevaka au na tosoya cake na kena katakata, ena totolo sara na kena caka.”

Raitayalotaka na cava ena yaco. (Se rairai mo kakua ni raitayalotaka.)

Ena cakava rawa o koya e dua na madrai buta damu vinaka se jisi cevata vinaka—sega ni koya ruarua. Ena rairai, cakava na madrai ena rairai ka vakilai (ka vakaikanakana) me vaka na vatu damu katakata kei na jisi cevata vakarauta, sa vaka na talei ni italanoa tukuni vakavo.

Na nona cala, eda raica rawa, na kena coko vata na lecaika (ka rawa ni vosoti) kei na yalototolo (ka sa kilai vinaka tu oqo, ni sega ni vosoti rawa). Kevaka mena tokaruataka tale na cala oqo, ena rawa me sega ni iulubale, ni sega ni rawa me beitaki ena lecaika ia ena yaco kina vakalevu ena vuku ni yalo totolo.

Ni gadrevi me caka vakadodonu, ena vinakati me kila na cakamana ni katakata vakarauta.

NA VAKARAUTA E SEGA NI KA MALUMALUMU

Na katakata vakarauta ni sitovu ena tavuni totoka kina na jisi kei na vuqa tale na kakana baleta ni na buta

vinaka kina na kakana ka sega ni butadroka kina. Na kena me vosoti o ya ni gadrevi na gauna kei na qaqarauni, ena gadrevi kina na *vosota*.

A kaya kina na Turaga, “Ia mo dou vosota ka gumatua tikoga me yacova ni dou sa vinaka sara” (V&V 67:13). E tukuna tiko eke na mataqali itovo uasivi cava e uasivia cake na tavu seniwiji jisi; ni gadreva o Koya meda sa vakataki Koya sara. Sa ivakaraitaki uasivi duadua ni vosota o Jisu Karisito. Me tiki ni noda vakamuria na Nona ivakaraitaki o ya me rabailevu na noda rai, raibaleta yani na veika nikua, ka raica na isau cece-re e tadu mai na noda bula vakai-vakarau, vakabauta, talairawarawa, tudei ka gugumatua, vosota vakabalavu na ka rarawa, kei na loloma—dua tale na kena itukutukuni, meda na vosota.

Sa kena ibalebale, na vosota o ya na wawa, ka rogorogo malai beka, ia me vaka na ka a vakavulica o Peresitedi Dieter F. Uchtdorf, iKarua ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Taumada ni sega walega ni wawa:

IDUSIDUSI

1. E kilai levu ni cauravou oqo e kai Amerika. Ena rawa talega ni kai dua tale na vanua, me tavuteke kakana, parile, Kartoffelpuffer,

Köttbullar, panikeke, totila, se saqa raisi ena imatai ni gauna. Ena tautavata na kena vakasama.

2. Dieter F. Uchtdorf, “Vosota Tikoga,” *Liaona*, Me 2010, 57, 59.

“Na ibalebale ni vosota o ya na wawa tikoga kei na vosota vagumatua. Sa kena ibalebale me da tudei tikoga ka cakava noda kaukauwa taucoko—cakacaka, nuitaka tiko, ka vakabauta tiko, vosota na dredre ena yaloqaqa, ena gauna mada ga e bera mai na ka eda gadreva. Na vosota e sega walega ni vosota vakadede; ia na vosota vakadede vakavinaka!”²

E sega walega ni tavuni yani na seniwiji jisi ena tavuteke me qai biu tu; ia me wanonovi ka vukici tiko ena kena gauna donu.

E sega walega ni lako yani ki vuli se semineri se lotu; ia na vuli se lotu vagumatua.

E sega walega ni waraki me dua na ivakadinadina baleta na iVola i Momani me vakatikori vei iko baleta ni o sa kerea; ia me wiliki tikoga, vulici, tugani, masu, ka bulataka na ivakavuvuli ni ivola o ya.

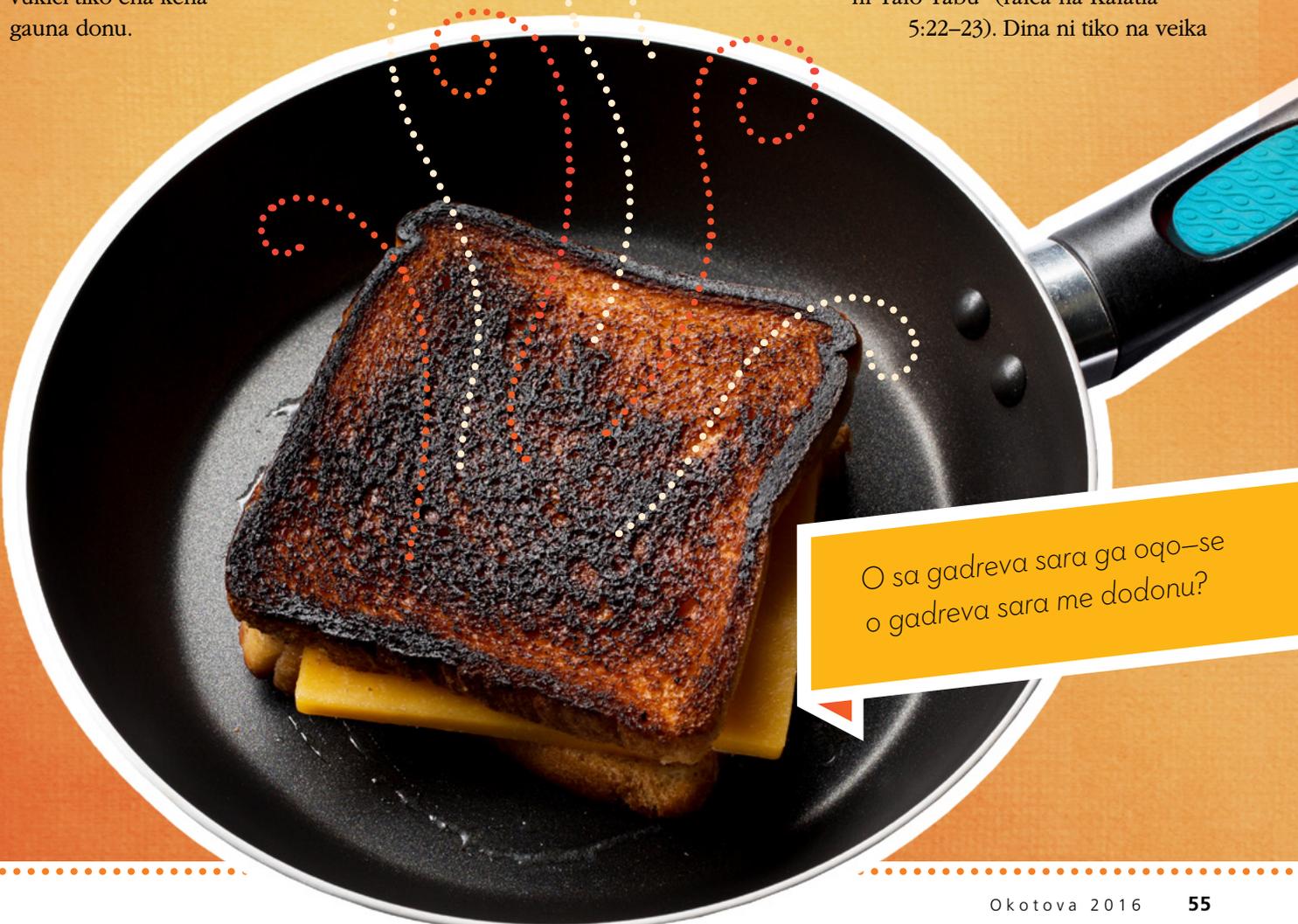
E sega walega ni dabe tiko ka ra veivalitaka mai na itokani na nomu

lotu; ia mo masulaki ira ka gadreva dina me veisau na yalodra ka cakacakataka na ka me ra veisau kina.

E sega walega ni wawa sara mo yacova na yabaki 16 nikua; ia mo vulica na talairawarawa ka saga mo kila vinaka na sala ni muri ira na parofita ni na vakalougatataki iko.

VAKALAILAITAKA NA KATAKATA

Na vosota kei na yalomalua, se lewai iko vinaka, rau sa tiki ni “vua ni Yalo Tabu” (raica na Kalatia 5:22–23). Dina ni tiko na veika

O sa gadreva sara ga oqo—se o gadreva sara me dodonu?

TOSO KI LIU

“Na waraka na Turaga sai koya noda teivaka na sorenikau ni vakabauta ka vakabulabulataka ena ‘gugumatua, kei na ... vosota’ [Alama 32:41]. ...

“Na waraka na Turaga e kena ibalebale meda ‘tudei tikoga’ [Alama 45:17] ka ‘toso ki liu’ ena vakabauta ‘kei na vakanuinui taucoko sara’ [2 Nifai 31:20].”

Elder Robert D. Hales ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua, “Waraka na Turaga: Me Yaco Ga Na Nomuni Lewa,” *Liahona*, Nove. 2011, 72.

SARAVA E DUA NA VIDIO

Raica na nona vakamacalataka o Peresitedi Dieter F. Uchtdorf na vakatawatani ni vosota ki na masimelo ena [lds.org/go/101656](https://www.lds.org/go/101656).

me vakatotototaki me qaravi sara se isau sa tu rawa (me vaka ga na kakana me vakatakatariki cake sara), mo na raici iko mada mo vosota vakalevu ka lewai iko vinaka. Ke o vakila ni sa yaco tiko oqo, sa ivakatakilakila ni sa cakacaka tiko ena nomu bula na Yalotabu.

Na cakamana ni katakata vakarauta ena rawa me tavuna vei iko e dua na seniwiiji jisi totoka, na bani vakautona e sega ni vaka e dua na disi piqi ni oki, damu vinaka ka sega ni qesa, kei na rasi malumu bota ka sega ni kaukauwa ka dregata. Ia me “tini vinaka na cakacaka” ni vosota (Jemesa 1:4) ena nomu bula, me vukea nomu toso ki liu mo vakataki Jisu Karisito, me yaco na veivakauqeti ni Yalo Tabu, ka yaco me liutaki iko ki na bula tawamudu.

Ni ko sa kila rawa na veika o dau yalototolo kina, mo nanuma sara na seniwiiji jisi tavu (se kakana cava ga e dodonu vei iko) kei na veika vinaka o na calata ni ko dauyalototolo. Ke o kila ni ko sa dauyalototolo tu ga, curu ki na ilawalawa. Sa rawa mo veivutuni ka saga tale mo muria na ivakaraitaki i Jisu Karisito kei na nona ivakavuvuli. E levu cake na iwiliwili ni seniwiiji jisi me tavuni, ka se vo levu na gauna mo vulica na cakacaka uasivi ena rawa mai na vosota. ■

SEMATI IKO KI NA VEITALANO

VEIKA ME VAKASAMATAKI ME BALETA NA SIGATABU

- Na veivakatovolei tudei kei na leqa ni veisiga cava e dau vakayalotototaki iko?
- O na cakava vakacava mo vosota ena veika dredre kece oqo?

VEIKA E RAWA NI O CAKAVA

- Vulica na ivolanikalou me baleta na vosota e tiko ena iDusidusi ki na iVolanikalou.
- Sa rawa me veivosakitaki e vale se ena Lotu, na lalawataki ni veika bibi eso o rawa ni cakava mo dau vosota kina vakalevu.

RAITAYALOTAKA NOMU VAKAVOUI

“O sa rairai nanuma beka ni sa vakacacani na nomu bula... Ena rawa ka cakava na Tamada Vakalomagi dau loloma me vakavoutaki keda. Sa Nona itu vatuva me vakavoutaki keda ki na dua na ituvaki e cecere sara ki na kena ka makawa—e cecere cake sara mai na kena eda rawa ni raitayalotaka rawa.”

Peresitedi Dieter F. Uchtdorf, ikarua ni Dauni vakasala ena Mataveiliutaki Taumada, koniferedi raraba ni Epereli, 2016

KAUKAUWA NI GU KI LIU

Mai vei Jessica Turner me vaka e talanoataka o Lynne Crandall

Ni vo toka e dua na vula meu yabaki 16, keitou a gole vakamatavuvale ena kena kosovi yani o Amerika me sikovi eso na ivakananumi makawa ni Lotu. Au sega ni kauwaitaka na vodo motoka vakabalavu baleta ni keitou dau marautaka tu ga vakamatavuvale. Au nanuma na gauna keitou sa vodo kina ena motoka ni sikovi oti mai o Winter Quarters, e Nebraska. Sa taubi vakalevu sara ga na uca. Au a dabe sara e muri, tutuvitaki au, ka lokini meu vakarogoca na tau ni uca ka moce sara.

Na ka au a qai nanuma rawa niu sa vaka meu cowiri tiko. Au qai kila ga ni sa vukataki yani na neitou motoka ka botolaki yani ena bai simede ni sala e cake. Au vakasamataka rawa ni dua sa tukuna ni sa ramusu na yavaqu ka meu laki sele.

Ni oti o ya niu sa mamada toka e valenibula, sa gole mai o tamaqu ki na noqu rumu. A mai dabe sara e yasaqu ena noqu loga ka taura sara na ligaqu. Sa vaka meu kila na ka ena vakarau tukuna mai.

“Lewa,” a kaya mai, “o kila beka na vanua o tiko kina qo?”

“E valenibula,” au a sauma.

“O kila beka na ka a yaco?”

“A coqa na nodatou motoka.”

“E dua beka sa tukuna vei iko na ka sa yaco ena vo ni nodatou matavuvale?”

Au a galu vakalailai ka kaya sega.

A kaya sara mai ni keitou sa na vinaka taucoko—vakavo ga o tinaqu. A sega ni bula o koya.

Au sa namaka meu tagi vutugu ena gauna ga o ya, ia a sega. E dina niu kurabui sara, ia, e a mani yaco, meu yalovakacegu, na yalo vinaka niu sa rawa ni nuitaka na Kalou ni na vinaka na ka taucoko.

Niu mai davo toka e valenibula, au nanuma sara e dua na ivakananumi makawa ni Lotu keitou a laki raica ni vo toka e rua na siga me yaco na vakacala-ka: na Martin’s Cove, e Wyoming. E vuqa na painia era a mate e kea mai na via kana kei na draki ca ni uca cevata kei na batabata. Au nanuma noqu a raica na tuvai cake ni vatu ena ibulubulu ka vakasamataka na levu ni nodra vakabauta na vo ni painia mera taura cake nodra qiqidreti ka toso ki liu. A vakauqeti au na italanoa o ya. Niu vakasamataka na ka a yaco o ya, au kila ni ra sa gugumatua na painia ka sa gadrevi meu sa vakakina, oka kina meu yaloqaqa ena vukudratou na taciqu lalai.

Ni sa ramusu
na yavaqu ka kavoro
na utoqu, au sa gadreva
na veivakabulai. Sa kauti
au ki liu na vakanuinui.

Na yalo vakacegu a yaco vei au o ya a tiko kei au me dua veimama tale na macawa. Au a dabe tiko ena wilijeja ka sarava toka mai na katubaleka ni valenibula na vakacabote rokete enai Ka Va ni Julai kau vakila vakasauri—ni sa takali o tinaqu. Sa na sega ni tiko o koya ena noqu qeretueti mai koronivuli. Sa na sega ni tiko o koya niu sa na taura na noqu edaumeni e valetabu. Sa na sega ni tiko o koya ena noqu vakamau. Sa yali o koya.

Oqo sara ga sa tekivu kina me dredre na bula. Sa mosi vakaukauwa sara na yavaqu, kau sa sega tu ni via kana. Au sara TV ka sega ni wanono kina, kau sa via moce tu ga. E ratou sa tekivu leqataki au na noqu matavuvale niu sega tu ni tagi vakalevu.

Sa qai tuturu vakalevu na wainimata ni keitou sa gole yani ki na neitou vale lala mai Oregon. Au sa cakava sara eso na itavi nei tinaqu, ka ratou sa vakanamata mai vei au na taciqu me ratou kune vakacegu. Au sa saga meu kaukauwa tiko ena vukudratou. A sega ni ka rawarawa.

Sa ka dredre sara na lesu i koronivuli. Era sa rogoca kece na tamata na

neitou coqa, ke a sega, era a rogoca mai vei noqu qasenivuli ni o au na goneyalewa a coqa. Au a vakila niu sa tu taudua.

Sa qai dredre ga ni sa mai vakamau tale o tamaqu ni oti e ciwa na vula na mate nei tinaqu. Au a kila ni na vina-ka sara ki na neitou vuvale o tinaqu vakacabecabe ka keitou gadrevi koya, ia a ka dredre na veisau vou oqo.

A sega ni butobuto na veika kece ena gauna oqo. Au vakila na loloma levu nei Tamaqu Vakalomalagi, noqu vuvale, kei ira na iliuliu ni Lotu. Na ka a vukea meu vakabulai ka toso ki liu ni oti na vakacala-ka, o ya na noqu cakava na veika rawarawa a vaqaqacotaka na noqu vakabauta. Ena veisiga au na dau wilika na ivolanikalou me dua na auwa niu vakarau moce, masu, ka vola na noqu ivolaniveisiga ena noqu loqi. Niu tiko duadua ena noqu loqi, e sega ni gadrevi meu yaloqaqa ena vukudratou na taciqu. Au sa dau tagi vakalevu sara ka dola-va na yaloqu vua na Kalou. Au dau tukuna Vua vakadodonu na lomaqu kei na levu ni noqu nanumi tinaqu. Au kila ni sa rogoci au o Koya baleta niu vakila na loloma vinaka sa yaco mai. Na tiki ni loqi o ya sa noqu vanua tabu.

Ena loma ni veika rawarawa oqori a vukea meu sema tikoga vua na Kalou ka sega niu vakayawaki Koya se meu yalovakatani. Au a sega ni raica na vakacala-ka o ya me vakararawataka kina na noqu matavuvale na Kalou. Au vakila vakalevu na kaukauwa meu vosota ka soli au Vua ka toso ki liu ena

loma ni noqu veisiga dredre. Ia a yaco dina mai eso na *sig*a dredre.

Ni sa mai vakamau o tamaqu, au a vinakata meu ivakaraitaki vinaka vei iratou na taciqu, kau sega sara ni vinakata meu itovo vakatani vei tinaqu vakacabecabe, au sa qai nuitaka tikoga na Kalou. E dua na itaviqaravi e tiko ena noqu ivola Torocake Yadudua e vakamatatataka tiko na kena caka na noqu bula vakaitikotiko me vinaka cake ena kena vaqaqacotaki na noqu veimaliwai kei na dua na lewe ni matavuvale ena rua na macawa. Tekivu ena kena lalawataki meu bula va-Karisito ka vakaraitaka noqu loloma ena noqu ivakarau. Au sa mani tovolea sara kau meu na qaravi tinaqu vakacabecabe.

Ni sa mai cokovata tiko na matavuvale, sa levu sara na iyaya ni kana. Au sa qai tekivu e kea. Niu sa mai qaravi koya ena rua na macawa o ya, au vakila niu sa rawa ni lomana na tinaqu vakacabecabe ka vosota dina ga niu sega sara ni marautaka na ka o ya. Niu rai matuatika tikoga noqu qaravi koya, a vukea meu curuma rawa na veigauna dredre baleta niu vakila vei au na Yalotabu.

Au se sega tikoga ni taura rawa na veika kece baleta na vuna a yaco kina na vakacala-ka ki na noqu matavuvale, ka se tiko ga na veigauna dredre. Ia me vakataki ira na painia, au sa nuitaka ga na Kalou ka soli mai na kaukauwa meu gugumatua tikoga. ■

E vakaitikotiko mai Utah, Amerika, o koya e vola.

LAVETA CAKE NA YALOMU

“O na rairai vakila ni sa rusa na nomu bula. . . O sa rere beka, cudru, rarawa, se vakabobulataki ena loma-tarotaro. Ia me vaka ga sa kunea na iVakatawa Vinaka na Nona sipi sa yali, kevaka mo laveta na yalomu vua na iVakabula kei vuravura, ena kunei iko o Koya.

“Ena vakabulai iko.

“Ena laveti iko cake ka vakataqari iko e tabana.

“Ena kauti iko ki vale.”

Peresitedi Dieter F. Uchtdorf, Karua ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Taumada, “Ena Colati Iko e Tabana ka Kauti Iko i Vale,” *Liaona*, Me 2016, 104.

**Mai vei
Elder D. Todd
Christofferson**

Ena Kuoramu
ni iApositolo
Le Tinikarua

NA SALA ME IUSUTU KINA NI NODA BULA NA KARISITO

Arawata o Jisu na taucoko ni duavata kei Tamana ena Nona soli Koya, na yagona kei na yalona, ki na lewa nei Tamana. Ni tukuni Tamana, a kaya kina o Jisu, “Niu sa kitaka tikoga na ka sa vinakata ko koya” (Joni 8:29). Ena vuku ni lewa nei Tamana, a soli koya o Jisu me laki mate, ka sa “talairawarawa me mate ni sa duavata ga na loma i Tamana kei na Luvena” (Mosaia 15:7). Na Nona raica matua na Tamana sa dua na vuna cecere e savasava ka kaukauwa kina na cakacaka vakalotu i Jisu A sega Vua na lomalomarua veivakacalai.

Ena sala vata oqori, sa rawa vei iko kei au me daru **biuti Karisito me iusutu ni nodaru bula ka yaco me daubau kei Koya** ni sa dua-vata o Koya kei Tamana (raica na Joni 17:20-23). Sa rawa me daru tekivu e na kena kautani na veika kece mai na nodaru bula ka biuta lesu tale na kena me vakaliuci me iusutu kina na iVakabula. Taumada me da **biuta na veika vakadodonu me rawa ni da nanumi Koya tiko**—ena masumasu, vulica ka vakasamataka

vakatitobu na ivolanikalou, vulica vakabibi na ivakavuvuli vakaiapositolo, vakavakarau ena veimacawa ki na tauri ena kilikili na sakaramede, sokalou ena Sigatabu, vola ka vakananuma tiko na veika e vakavulica vei keda na Yalotabu kei na veika eda sotava baleta na bula vakatisaipeli. Ena rawa beka ni so na ka o na vakasamataka e yaga sara ena gauna oqo ena nomu bula. **Ni sa biu donu na gauna donu kei na sala ni veika oqo, me iusutu kina ni noda bula na Karisito**, sa qai rawa **meda tekivu kuria ki na ilesilesi tale eso** kei na veika yaga ni sa yaco mai na kena gauna kei na ivurevure, me vakataka na ilesilesi ni vuli itavi ni matavuvale kei na nomu cakacaka yadua. Ena sala vakaoqo ena sega kina ni vakawaleni na veika yaga mai na noda bula ena ka vinaka walega, ka yaco na veikacacawale me sega ni kauwaitaki se yali yani vakadua.

E dina ni na sega ni ka rawarawa, ia sa rawa me da gumatuataka **na toso ki liu ena vakabauta** na Turaga. Sa rawa meu vakadeitaka eke ni na

O SA BULATAKA VAKACAFA NA KA QO?

Keitou sa sotava mai vakamatavuvale na veika ni veivakatovolei, ia sa sega ena neitou itikitiko e dua na lewe ni matabete. Na veivakatovolei e vakayacora meda tekiduru ena masu. Au vakavinavinaka ki na ivolanikalou niu rawa ni wilika ena veisiga. Era vakavulici au ni dina ga ni rawa ni vagolei na noqu bula ena nodra lewa tale eso, se cecere tikoga na kequ yaga. Au vakavinavinaka niu sa kila niu rawa ni veivosaki kei Tamaqu Vakalomalagi ena dua ga na gauna sa rawa ena siga se bogi. Oqo e dua na veivakalougatataki!

Hailey D., yabaki 17, Idaho, Amerika

yaco me tubu na gagadre kei na gugumatua me da daunanuma ka muria na iVakabula. Sa dodonu me da **cakacaka** ena vosota ki na kena icavacava **ka masu tikoga** me baleta na kila na yalo kei na veivuke vakalou eda gadreva (raica na 2 Nifai 32:9). ■

Mai na lotu ena Brigham Young University—e Idaho ena ika 27 ni Januери, 2009.

Mai vei Rosemary Thackeray

Niu se gone, au dau saravi tinaqu toka me vica vata na auwa e valenikuro. E dau vakasaqara na kakana kana vinaka duadua, na madrai, kuki, kei na pai me baleta neitou matavuvale. Ni oti e dua na gauna, sa tekivu meu wilika na veiwaki ni kakana, muria na idusidusi, ka caka kakana. Au sa sega tale ni vakararavi vei nana—sa rawa niu cakava ga vakataki au.

Me vaka na vuli vakasaqa, eda vulica na kosipeli ka taracake noda ivakadinadina ena noda cakava. Ni tukuna oti o Liai na nona tadra na vunika ni bula vei iratou nona matavuvale, a tukuna o Nifai ni vinakata me “raica, ka rogoca, ka kila na veika oqo” vakataki koya (1 Nifai 10:17). Dua tale na kena itukutukuni, vei Nifai e sega ni se rauta na nona rogoca walega na ivakadinadina nei tamana. E vinakata me kila na veika sa kila tu o tamana.

Na iwalewale ni vuli vakosipeli e vica na kena ikalawa rawarawa. E rawa ni o vakayagataka na va na vakasama oqo me vukea nomu vulica na kosipeli kei na nomu matavuvale, ena lotu, se ena nomu vuli vakataki iko.

1. Vakarau mo vuli.

Tekivuna nomu vuli taudua ena masu. Kerea na Tamada Vakalomalagi me vukei iko mo kila na cava o wilika tiko. Vola e dua se rua na taro ka vaqara na kena isau. Ena vakadinadinataka na kena dina na Yalo Tabu ni o wilika vakasamataka vakatitobu, ka masulaka (raica na Moronai 10:5).

Vakarau ki na vulici ni kosipeli ena lotu ena nomu wilika na lesoni ni bera ni o lako. Na lesoni ena *Ia mo Lako Mai, ka Muri Au* e rawa ni kunei ena LDS.org vakakina ena Gospel Library app.

2. Vakaitavi ena nomu vuli.

- Wilika mo kila. Na levu ni draunipepa o wilika se na totolo ni nomu wiliwili e sega soti ni bibi sara me vaka na nomu kila na ka o wilika O na wilika beka vakavica eso na iyatuvosa. Vakayagataka na ivolanivosa mo raica na vosa o sega ni kila. Me vakaoqo, na cava beka na ibalebale ni *itabagauna*? E rawa ni o vakayagataka na iDusidusi ki na iVolanikalou mo raica kina.
- Taroga eso na taro me baleta na ka o wilika tiko. O na vakataroga beka, “Na cava a yaco tiko mai Jerusalemi ena gauna eratou biubiu mai kina o Liai kei na nona matavuvale? Na cava era a sega ni vakarorogo kina vei Liai na tamata?”
- Tovolea mo sauma na taro e tolu oqo me baleta e dua na ivakavuvuli vakosipeli: Na cava e bibi kina vei ira na tamata ena gauna oya na ka oqo? Ena yaga beka vakacava *vei keda* nikua? Ena yaga beka vakacava *vei au*?
- Vakasaqara na ivakarau kei na kena veisemati. Me vakaoqo, na cava beka eso na ivakarau ni nona sotava o Nifai na veika dredre? E tautauvata beka vakacava

DUA NA IVAKARAU NI VULI

Tovolea na va na iwalewale oqo me kana vinaka kina ki yalomu na vosa ni Kalou.

kei na nodra ilakolako na Isireli mai Ijipita na ilakolako ni nodratou matavuvale ena lekutu?

- Vola na nomu nanuma kei na ka o vakauqeti kina ena dua na ivolaniveisiga. “Ni o vola na veivakauqeti talei, e vakavuqa ni dau levu era na lako mai. Vakakina, ni kila-ka o na rawata ena tudei tu ena nomu bula tau-coko” (Richard G. Scott, “To Acquire Knowledge and the Strength to Use It Wisely,” *Liahona*, Okosi. 2002, 12, 14). Vola na ibalebale ni veivakasama oqo ki na nomu bula.
- Droinitaka e dua na iyaloalo. E dua tale na sala me da vola kina na veika eda vulica tiko me da droinitaka. Ena dua na gauna niu sikova tiko e dua na itokani me baleta na lotu vakamatavuvale, a wasea na buna eso nona italanoa me baleta na vakabauta kei na masu. Ni se bera ni tekivu na lesoni, a solia noqu itokani vei iratou na luvena lalai eso na pepa kei na peniroka me ratou droinitaka na italanoa ni vosa tiko o budratou vakarua. Ni ratou droini e vukeya nodratou vakarorogo, ka ratou taroga eso na taro me matata kina eso na iwase ni talanoa.

3. Vulica ka bulataka na kosipeli e veisiga.

Na vuli e taura na sasaga; e gadrevi me da cakacakataki keda ki na kila-ka (raica na Mosaia 12:27). E vakasalataki keda o Elder M. Russell Ballard ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua me da “virikotora e dua na gauna kei na vanua me da vulica kina na ivolanikalou e veisiga, kevaka mada ga me vica walega na miniti” (“When Shall These Things Be?” *Ensign*, Tise. 1996, 60. Ni da vuli e veigauna, sa na rawarawa na kila ka. Me vakaoqo, au raica ni gauna sa tekivu kina meu wilika na wase ni Aisea ena iVola i Momani (ka sega ni levea), sa tekivu me ra vakaibalebale mai vei au.

Ni da vulica na kosipeli, e sega ni rauta me da kila walega ena noda vakasama. Eda gadreva talega me da vakatovototaka na ka eda sa vulica. Ni da cakacakataki na dina e veigauna, ena vakadeitaka vei keda na Yalo Tabu, ka na tubu na noda ivakadinadina. Ni sa tiki tudei ni noda bula na dina oqori, sa tekivu me da veisau, ka yaco me da saumaki vei Jisu Karisito.

4. Wasea na ka o sa vulica.

Ni da tukuna vei ira tale eso me baleta e dua na ivakavuvuli ni kosipeli ena noda vosa ga ena vukeya noda nanuma na ivakavuvuli oqori ka vakila na Yalotabu, ka na vaqacacotaka noda ivakadinadina. E vakavuqa ni gauna vinaka me da wasea kina na lotu vakamatavuvale. E rawa talega ni o wasea ni o vosa vei ira nomu itokani e koronivuli se vei ira na lewe ni matavuvale ena gauna ni vakayakavi.

Ni da muria na va na ikalawa rawarawa oqo ka segata vagumatua mo kila na iVakabula, sa yalataki ni “na vakatikalai vei [keda] na veika vuni ni Kalou, ena kaukauwa ni Yalo Tabu” (1 Nifai 10:19). ■

E vakaitikotiko mai Utah, Amerika, o koya e vola.

VA NA KA EDA GADREVA

“O iko kei au e daru sega ni gadreva na veivuke ni vuli dredre na kena vakayagataki ka daru kua ni vakararavi vakatabakidua ena nodra kilaka vakayalo eso tale. E vinakati walega me daru gadreva vakadinadina me daru vuli, na veitokani ni Yalo Tabu, na ivolanikalou tabu, kei na dua na vakasama bulabula ka dau vakatataro.”

Elder David A. Bednar ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua, “A Reservoir of Living Water” (Soqoni ni Yasanibuka nodra iTabagone qase cake ena Koronivulu ni Lotu, Fepe. 4, 2007), 3, si.lds.org.

“E so na tamata era kaya niu na gadreva na itokani ka ra sega ni bula tu ena noqu itagede me rawa niu na vaqaqacotaki kina. E dina beka na ka oqo?”

Kena ilutua, na vaqaqacotaki ni nomu ivakatagedegede e yaco mai ena nomu vulica ka bulataka na kosipeli i Jisu Karisito, ka rawa ni ra vukei iko se vakaleqai iko kina na itokani. E dua na veivakayarayataki levu era na cakava vei iko na itokani—ena ivakarau ni nomu vakasama, nomu ivosavosa, kei na ivalavala me yaco sara ki na tamata o na yaco mo vaka. *Na iSakisaki ni iTabagone* e vakatura, “Digitaka na itokani e tautauvata na nomu ivakarau ni bula me rawa kina ni o ni veivaqaqacotaki ka veivakayaloqacotaki ena kena bulataki na ivakatagedegede cecere” ([2011], 16). Na mataqali itokani vakaoqori ena vukei iko ena bulataki ni kosipeli i Jisu Karisito, maroroya nomu ivakatagedegede, ka yaco mo tamata vinaka cake.

Ia, e sega ni tamata kece o na veitaratara vata kaya e tautauvata na nomu ivakatagedegede se lewe ni Lotu. Sa bibi kina mo veitokani ki na tamata kecega ka raici ira me vaka na nona raici ira na iVakabula—ena loloma kei na yalovinaka. Ni o tomana na bulataka tiko nomu ivakatagedegede, sa rawa mo “yaco mo nodra ivakarau era sa vakabauta, ena vosa ena ivalavala, ena loloma, ena lomadina, ena yalosavasava” (1 Timoci 4:12). Ena nomu ivakaraitaki, era na raica na nomu vakalougatataki ni o bulataka na ivakatagedegede cecere, ka rawa ni o vakayaloqacotaki ira me ra vakakina.

Vaqara na veituberi ni Yalo Tabu—ka rawata na yaloqaga mo cakava na Nona veivakauqeti—ena nomu digitaka na nomu itokani ka segata mo vaqaqacotaka na nomu ivakatagedegede.

iTokani Dina

Na imatai ni noqu yabaki ena itabavuli e loma au lomaleqa deu na sega ni kunea e dua na itokani ka

na rokova na noqu ivakatagedegede. Segga ni dede keirau sa veitokani vinaka sara kei na dua noqu lewe ni kalasi, kau tukuna vua ni o au na Momani. A tarogi au kina, kau solia vua e dua na ivolalilai *Me iSakisaki ni iTabagone*. Me tekivu mai na siga oya, sa sega tale ni qai vosaca e mataqu. Kevaka era itokani dina na nomu itokani, era na rokova na nomu vakatulewa ka vukei iko mo rokova na nomu ivakatagedegede.

Candela M., yabaki 13, Buenos Aires, Argentina

Muria Nodra iVakasala na Parofita

Ena so na gauna e dau dredre me da vorata na veitemaki kevaka eda

dau tiko vata kei ira na itokani era dau digitaka na ca se ra dau tovolea me da digitaka na ca. Era sa tukuna vei keda na parofita ena ivolalilai *Me iSakisaki ni iTabagone* ni ra na “vakayarayatataki na itokani na ivakarau ni nomu vakasama kei na itovo, ka ra na veivuke sara mada ga ena vakatulewataki ni tamata mo na yaco mo vaka” ([2011], 16). Au nanuma ni dodonu me ra noda itokani o ira era sa tuvakarau me ra rokova na noda ivakatagedegede ka vinakata me ra raica ni da rokova tiko na noda ivakatagedegede.

Calvin W., yabaki 16, Arizona, Amerika

Nanuma na Nomu iVakatagedegede

Na itokani e sega ni duavata kei na nomu ivakatagedegede ena

vakamalumalumutaka ka vorolaka na nomu ivakatagedegede. Niu se qai toki vou ki na noqu koronivuli, au tovolea meu okati kina ena noqu cavuta eso na ka era na tukuna na tamata era tu vata kei au. E voleka sara niu guilecava na noqu ivakatagedegede ena noqu vinakata meu vakataki ira na tamata kecega. Au sa qai kila oqo, mo tara cake na nomu ivakatagedegede, o na gadreva na itokani ena tokona ka vakabauta na nomu ivakatagedegede. Au vakavinavinaka ni a rawa meu kunea na mataqali itokani vakaoya baleta ni ra vakananuma vei au na noqu ivakatagedegede.

Logan J., yabaki 15, Utah, Amerika

Vakacerecerea Tikoga na Nomu iVakatagedegede

Na itokani e duidui nona ivakatagedegede ena sega ni vaqaqacotaka na nomu, ia ni o nodra itokani, e rawa ni o solia vei ira e dua na ivakaraitaki vinaka me ra muria. Ni ra nomu itokani o ira era duavata kei na nomu vakabauta, e rawa ni vakayaloqaqataki iko mo rokova tiko na nomu ivakatagedegede ka vukei iko mo tutaka na dina.

Warren S., yabaki 14, Oregon, Amerika

Sa Veivakalougataki na iTokani Vinaka

Kevaka era sega ni duavata kei na nomu ivakatagedegede na nomu itokani, e rawa ni dredre na nomu vaqaqacotaka na nomu. Niu wilika na *Me iSakisaki ni iTabagone* sa dau vukei au ena noqu digia na itokani vinaka era dau rokovi au. Au sa vakarau tiko qo meu laki kaulotu,

kau kila niu tiko vata kei ira e tauvata na noqu ivakatagedegede e vukei au meu yalodina tikoga ki na kosipeli.

Nair M., yabaki 19, Buenos Aires, Argentina

Taura na iTitoko Kaukamea

Na ka saraga o vinakata me nomu itokani e dua e vinaka na nona ivakatagedegede. O na vinakata me ra vakavolivoliti iko na itokani era na vukei iko mo muria na ivunau ka vakauqeti iko mo bula dodonu. Taura dei toka na ititoko kaukamea, ka na mua tiko ki na vunikau ni bula, ka sega ki na vale vakaitamera. Ni o vakavolivoliti iko ena bula sega ni dodonu ena kauti iko ki na veitemaki. Mo vakaitokani vinaka ka ra na vukei iko mo bulataka na kosipeli.

Annie P., yabaki 13, Utah, Amerika

Masu mo Kunea na iTokani

Niu toki kei na noqu matavuvale ki na dua na yasana vou, au dau masu e veigauna meu kunea na itokani e rawa niu veitalanoataka vata kei ira na kosipeli. Niu masu tiko au kunea na vakacegu, ni oti e vica na vula sa so na noqu itokani

NA KEDRA BIBI NA ITOKANI VINAKA

“Na tamata kece e gadreva na itokani vinaka. O ira na nomu itokani era na vakauqeta vakalevu sara na ivakarau ni nomu vakasama kei na itovo, me vaka ga o na cakava vei ira. Ni tautauvata na itovo ni nomu bula kei ira na nomu itokani, ena rawa ni o ni veivaqaqacotaki ka veivakayaloqaqataki. Dau yalovinaka ka vakarokorokotaki ira na tamata kecega. E vuqa era a sega ni lewenilotu era sa curu mai ki na Lotu mai vei ira na nodra itokani ka ra a kauti ira mai ki na itaviqaravi ni Lotu.”

Peresitedi Thomas S. Monson, “That We May Touch Heaven,” Ensign, Nove. 1990, 46.

uasivi sara. Au rawa ni nuitaka na nodra veitokoni, ka ra sa vukei au meu tara na loloma levu cake ena vuku ni kosipeli. Au kila ni sa rui bibi na itokani ka rawa ni ra vakarawarawataka vei keda na bulataki ni kosipeli.

Sarah P., yabaki 16, Rio de Janeiro, Brazil

TARO E TARAVA

“Me kua ni oka na masu kei na vuli ivolanikalou, na cava tale na sala vinaka duadua me vaqaqacotaki kina noqu ivakadinadina?”

Vakauta nomu isaunitaro ka, kevaka e gadrevi, e dua na itaba totoka ena 1 ni Noveba, 2016, ena liahona.lds.org se na imeli ki na liahona@ldschurch.org.

Yalovinaka me oka kina na veika oqo: (1) yacamu taucoko, (2) tikinisiga ni sucu, (3) tabanalevu se tabana, (4) iteki se tikina, (5) nomu ivola ni veivakadonui, ka, kevaka o se bera ni yabaki 18, na ivola ni veivakadonui mai vei rau na nomu itubutubu (e ciqomi na imeli) me tabaki nomu isaunitaro kei na itaba.

Ena rawa ni moici na isaunitaro e so me baleta na kena balavu se kena matata.

Mai vei Julia Ventura
Yavutaki ena italanoa dina

“Vuvale au qarava tu. E uasivi vei au.” (Serenilotu, 184).

“Daru kauta yani na iyaya. Sa gau-
na ni laki siwa!” A kaya o Ta.

Matadredredre o Hayden ni vei-
raiyaki. Serau ka maqusa na veika
kece. Nodratou tu vakadua na drano
taucoko!

Ni muri Ta, a lako i muaimuri
ni motoka o Hayden ka laveta mai
na kato ni wanisiwa levu mai na
motoka. Bibi toka, ia sega ni dua
na ka vua. Ena laveta e dua na ka
e vakaruataki na kena bibi kevaka
me kena ibalebale na laki siwa vata
kei Ta.

Era tataqiriqiri na kaunisiwa
ni dreti ira tani mai o Ta. “Kena
irairai ni sa lutu toka na moce
nei Dan,” e kaya o koya. “O na
vakayadrati koya?”

A vakasuka dredre vakalailai
o Hayden. “Umm, Io.”

Sa voleka ni guilecava ni a lako
voli mai o Dan, na tacina lailai. O
Dan e dau veiciciyaki ka vosavosa
i cake. Ena cemuri ira kecega na ika!

A rai yani ena katubaleka dola tu.
“Dan, sa gauna ni yadra.”

Lutu koto ga na moce nei Dan.

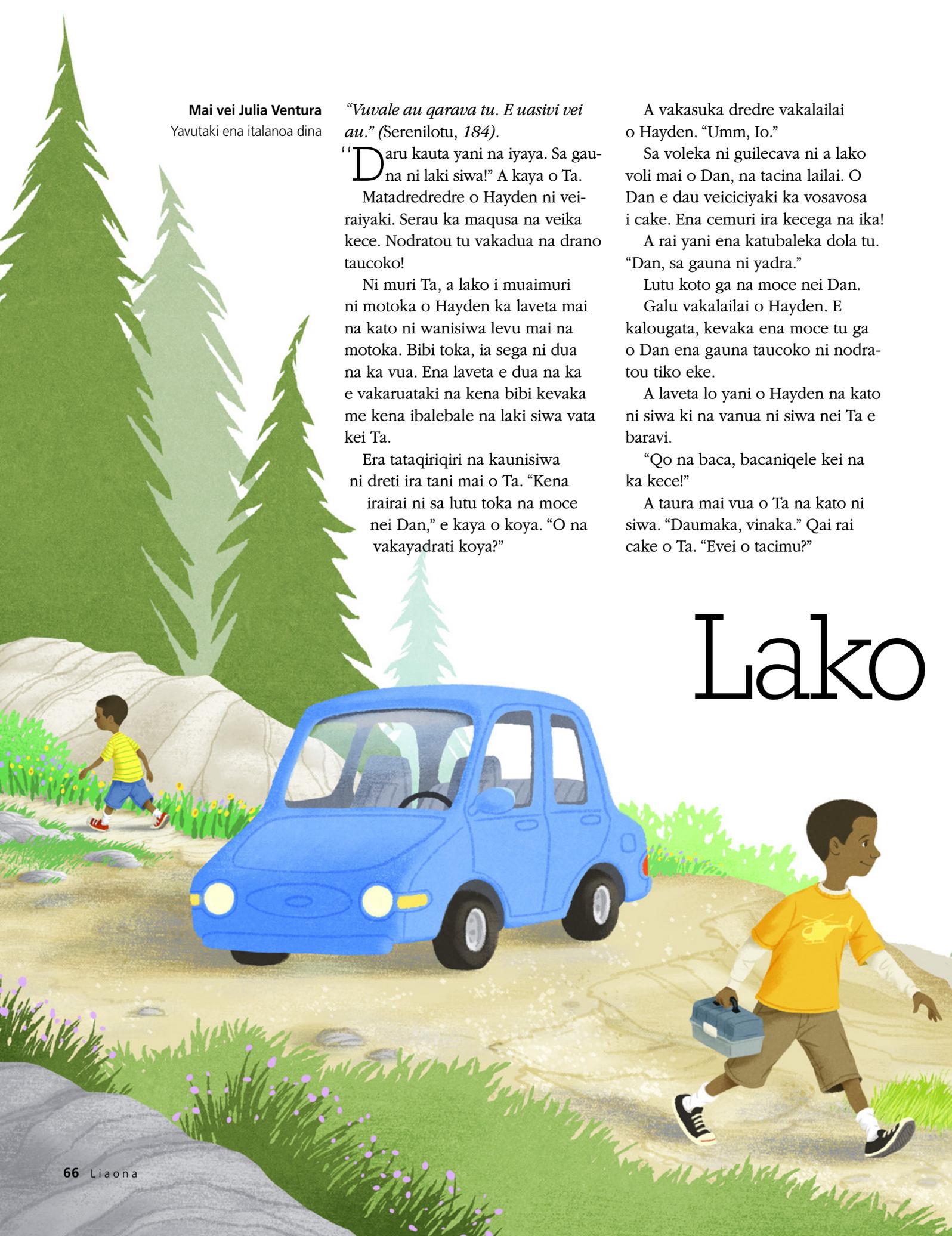
Galv vakalailai o Hayden. E
kalougata, kevaka ena moce tu ga
o Dan ena gauna taucoko ni nodra-
tou tiko eke.

A laveta lo yani o Hayden na kato
ni siwa ki na vanua ni siwa nei Ta e
baravi.

“Qo na baca, bacaniqeke kei na
ka kece!”

A taura mai vua o Ta na kato ni
siwa. “Daumaka, vinaka.” Qai rai
cake o Ta. “Evei o tacimu?”

Lako

A raikivita na motoka o Hayden. Vakasauri nona vakasamataka mai se na vakaivei na ivakarau ni *nona* vakasama ni yadra cake mai ena dua na vanua vou. Sega ni vinaka, e nanuma o Hayden. Na ka dina, ni rawa ni rere vakalevu. Se qai yabaki lima ga o Dan.

“Wawa vakalailai, Ta. Au na totolo tale mai.” Ia ni rai yani ki loma ni motoka, sa yali o Dan!

Sa sega tale ni qai rogoca o Hayden na tagi ni manumanu. Vaka me vaka-digagalu vakasauri na ka kece.

“Sa sega eke o Dan!” Kaila o Hayden.

A kusa yani o Ta ka rai ki loma ni motoka.

“Rairai e vaqarai kedaru tiko beka,” e kaya o Ta. “Se qai oti ga e dua na miniti. Ena sega ni yawa o koya.”

A tovolea o Hayden me kakua ni taqaya, ia sa veimuloyaki na ketena. “E rawa beka niu masu?”

Au nanuma ni vakasama vinaka qori.”

A vakavinavinaka vei Tamada Vakalomalagi o Hayden ena vukuna na tacina lailai ka kerea me rau kunei Dan vakatotolo me kua kina ni rere.

Ni oti na masu nei Hayden, sa sega soti ni tatuki vakaukauwa na utona.

A biuta o Ta na ligana e tabai Hayden. “Vakacava kevaka o iko o Dan? O na lako i vei?”

A raica o Hayden ni tadola tu na katuba ena yasa ni motoka kadua. A sega beka ni raici rau o Dan e baravi. A dusia o Hayden e dua na sala voleka. “Rairai au na taubale beka yani i kea,” e kaya o koya.

Erau a vakusakusa yani ena sala oya.

Sa balavu ka bibi na veisekodi yadua. Ni taubale tiko, e sega ni cegu nona masu voli e yalona o Hayden. Ni rau kalawa yani vakavica, rau wavokita e dua na iwavoki ni sala ka raici Dan i liu.

“Dan!” E kaci yani o Hayden.

A vuki mai o Dan ka matadrede. “Ei, drau a lako i vei?”

Sa baci totolo tale na gauna. A cicivi Dan yani o Hayden ka mokoti koya vakaukauwa.

“Au sa marau vakalevu ni keirau sa raici iko,” e kaya o Hayden. E cavuta vakatotolo e yalona e dua na masu ni vakavinavinaka.

A matadredredre ga o Dan. “Sa evei na ika?”

“Lako mai, au na vakaraitaka vei iko,” e kaya o Hayden. Sa vinakata ga na yavana me cici yani ki na dra-no. “Daru raica o cei ena siwata na imatai ni ika. Au na vukei iko mo vakabacataka nomu siwa.” ■

E vakaitikotiko mai Georgia, Amerika o koya e vola.

ki Siwa

Sega ni rawa ni wawa o Hayden me laki siwa! Kevaka walega me a kua ni lako mai o Dan. . . .

Mai vei Elder
Gary E. Stevenson

Ena Kuoramu ni
iApositolo Le
Tinikarua

Au na veivuke vakacava meu cakava na noqu itikotiko me dua na vanua ni vakacegu?

E rawa ni da cakava na noda veivale
me dua na vanua ni vakacegu ka
vanua tabu me vaka na valetabu.

Veivuke ena kena vakasavasavataki ka
vakaivakarautaki na nomu itikotiko.

Vakaliliga e dua na itaba kei Jisu se
na valetabu ena nomu itikotiko.

Me biu toka na ivolanikalou ena
veirumu me rawa ni ra vulica vata
kina na lewe ni matavuvale.

NODA TABANA

Mai vei Allen E., yabaki 10 (ena gauna e droini kina), San Salvador, El Salvador

Sa vakasakiti dina meu lako vata kei na noqu matavuvale ki na valetabu. E dua na ilakolako balavu mai na neitou koro ki na valetabu—voleka ni 14 na auwa. Keitou tiko volekata na valetabu me dua na macawa. Au sa nanamaki tu meu yabaki 12 meu laki papitaiso ena vukudra na tubuqu. E dua na noqu sere taleitaki na "I Love to See the Temple." Au vinakata me'u vakamau ena valetabu ka taukena e dua na matavuvale tawamudu. Au kila ni vale ni Turaga na valetabu.

Júlia Q., yabaki 11 (ena gauna e taba kina), Goiás, Brazil

KEIMAMI TALEITAKA NA RAICA NA VALETABU

Niu droinitaka tiko qo, au vakasamataka, vakacava kevaka au muria na ivunau, sa na rawa niu curu ki na valetabu ena dua na siga, me vakataki rau na noqu itubutubu, ka vauci me dua na noqu matavuvale tawamudu vakataki au. Au lomana na noqu matavuvale kei na Tamada Vakalomalagi.

Manolita G., yabaki 8 (ena gauna a droini kina), Chimaltenango, Guatemala

Keirau dau taleitaka kei ganequ lailai na lako ki na valetabu mai Merida, Yucatan, Mexico, ena veigauna kece e dau lesi kina neitou tabanalevu me lako. Keirau dau laki tiko e tautuba, ka qito vata kei ira eso tale na gone era dau lako mai ki na valetabu. Au sa vakarau tiko meu curu ki na valetabu ena dua na siga.

Martha S., yabaki 6 (ena gauna e droini kina), Yucatán, Mexico

“Ni bula, na itokani!”

Na yacaqu o Story. Au tiko mai Turkmenistan. Oya e dua na matanitu ena Lomai Esia. Au dau taleitaka na wiliwila, droini, kei na culacula. Au dau taleitaka na sara kalokalo vata kei tamaqu. O keitou ga vakamatavuvale na lewe ni Lotu ena vanua TAUCOKO!

E Dua na iTalanoa baleti Story

Mai vei Jill Hacking
Mekasini ni Lotu

MASULAKI MISSY

Ena dua na siga ni oti e dua na drakica levu, sa yali tiko na nona pusi noqu itokani, o Missy. Keirau vaqaqara e veivanua kece, keirau sega ni raici koya rawa. Au kaya ni rawa ni keirau masu. Eratou sega ni kila na noqu itokani na kena icakacaka, au mani vakaraitaka vei iratou. Keimami tekiduru kece ka keimami dui cavuta na neimami masu. Keitou qai duri cake ka tekivu vaqaqara tale. A cici mai e dua na goneyalewa ka kaya ni sa kunei Missy! Au marau niu wasea e dua na tiki ni kosipeli vei ira na noqu itokani.

VEIVAKAVULICI VAKATAKI KEDA

Keirau a laki vuli kei na ganequ o Serai, ki na dua na koronivuli era vuli kina na gone mai na vuqa na veimatanitu. Keirau dau taleitaka me keirau veivakavulici vakataki keirau ka lasa.

CAKACAKANILIGA KEI NA LASA

Keirau dau sureti ira mai na neirau itokani kei Serai me ra mai qito. Keimami dau boroboro, cakacakaniliga, ka vakatakakana. Ena gauna ni Siganisucu a caka e dua na neimami vakatasuasua kei ira na itokani tiko veivolekati.

VAKAUTA MAI VEI KEITOU NA WE NI YAVAMU

O na muri Jisu vakacava ni o tu vakabalavu? Droinitaka na yavamu ka vakauta mai na nomu italanoa kei na itaba, vata kei na nodrau veivakadonui na nomu itubutubu. Vakauta mai ena initaneti ki na liahona.lds.org (kiliki ena "Submit an Article") se imeli liahona@ldschurch.org.

LOTU MAI VALE

Baleta ni o keitou ga na lewe ni Lotu, keitou dau lotu ga e neitou vale. Keitou dau soqoni ni sakaramede, lagalagasere, gauna ni veiwasei, kei na lesoni ni Lalai. Au dau tabapiano ena gauna ni lagalagasere.

Mai Vei Jairo
Mazzagardi
Ena Vitusagavulu

Lesoni mai vei Nana

IVAKARAITAKI IMAI VEI MATT SMITH

Niu tubu cake tiko, ena veigau-na kece e dua kina na neitou ilavo, ena taura noqu nana na noti vinaka duadua—o koya e sega ni sasanukinuki se duka—ka solia vua na italatala ni lotu keitou a lewena. E dau vakayacora vakakina ena nona bula taucoko. E dau kaya, “Oqo na nona na Kalou.” Au dau nanuma tu ga na veimalanivosa oqori me tekivu mai na gauna ko ya. Niu papitaiso ki na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai niu sa uabula mai, a sega ni dredre na noqu sauma na ikatini baleta ni a vakavulici au na tinaqu meu talairawarawa ki na lawa oya.

A vakavulici au talega na tinaqu meu dau dina, kevaka sara mada ga e kena ibalebale meu cakava na veika dredre. O iratou na wekai keitou ena vale kadua eratou tea tu na veimataqali vuanikau kei na kakana draudrau. Ena so na gauna e dau ulabaleta mai na bai ki na neitou yasana na nodratou vuanikau. Ena dua na gauna au a betia eso na vuanikau oqo ka kauta vei na. A raici au mai o koya ka kaya, “Oqori e sega ni nodatou.” Au a sega ni vakabautu. Au kaya yani, “Na cava o tukuna

tiko? Sa tu ena nodatou yasana!” Baci kaya tale, “E sega ni nodatou qori.” Qai taura na ligaqu, ka keirau gole ki na nodratou vale neitou neiba. Keirau kerea nona veivosoti ni keirau betia na nona vuanikau. E kaya na tinaqu kevaka keitou vinakata e dua na ka, keitou na gadreva me keitou lai kauta mai ena kena ivakarau dodonu.

TAROGA E DUA NA ITUBUTUBU!

Na cava na ka vinaka duadua vei iko ni o itubutubu?

Na cava na ka dredre duadua?

Na cava e dau vakamarautaki iko?

Na cava na ka bibi duadua o dau vakayacora e veisiga?

Ena vukei iko vakacava na kospeli mo itubutubu vinaka cake?

Na cava na iotioti ni ka o dau cakava e veisiga?

Na taro cava tale e rawa ni o taroga?

Mo dau veivuke vakavinaka vei na se o ta ena dua na siga! Vola se droinitaka ena nomu ivolaniveisiga na ka o sa vulica. Vakavinavinakataki rau na nomu itubutubu ena veika kece erau dau cakava.

Erau sega beka ni lewe ni Lotu na nomu itubutubu, se o sega beka ni dau duavata kei na veika erau vinakata. Se rawa tikoga ni o vulica mai vei rau na ivakavuvuli dina, me vaka na dina, itavi, bula rawati koya, kei na cakacaka vagumatua. Era na yaco me veivakalougatataki ki na nomu bula na ivakavuvuli eso oqori. ■

Marama Yaloqaqa ena iVola i Momani

Evuqa na marama ena iVola i Momani era ivakaraitaki vinaka vei keda. Oqo e tolu na kadi ni yaloqaqa me vakuri kina na nomuni ivakasokumuni! Eda sega ni kila kece na yacadra, ia e se rawa tikoga ni da vuli mai na nodra ivakaraitaki. Ena rawa vakacava ni o vakataki ira na marama ena iVola i Momani oqo?

E rawa beka ni o kunei ira na marama tale eso ena ivolanikalou? Cakava nomu kadi ni yaloqaqa me baleti ira ka vakauta mai eso na kena itaba!

- 1 Nifaii 7:19. Era vakaraitaka nodra yaloqaqa na marama oqo ena nodra tutaki Nifai O cei o ira?
- 2 Nifai 5:6. Era vakabauta na Kalou o ira na marama oqo ka muri Nifai ki na lekutu. O cei o ira?
- Alama 56:47–48. Era vakavulici ira na luvedra na marama oqo me baleta na Kalou. O cei o ira?

[Kena tsau: Iuvena yalewa kei na wati Isimeli, ira na gane! Nifai, tinadra na cauravou yaloqaqa]

Kotiva, lobika, ka maroroya na kadi ni bolebole oqo!

Au Rawa ni Rawata e Dua na iVakadinadina!

A rawata o Serai na ivakadinadina ni parofita ni Kalou na watina o Liai. E rawa ni o vakataki Serai ena nomu rawata na nomu ivakadinadina vakataki iko ka wasea vata kei ira tale eso!

- Wilika 1 Nifai 5:7–8.
- Vola nomu ivakadinadina se wasea vua e dua nomu itokani se lewe ni matavuvale.
- Au bolei au meu . . .

_____

SERAI

Au Rawa ni Vakadinata!

E vakabauta na wati Lamonai ni dua na parofita ni Kalou ko Amoni. E rawa ni o vakatakaki wati Lamonai ena nomu vakabauti ira na noda parofita kei na iapositolo nikua!

- Wilika Alama 19:2–5, 8–10.
- Sarava e dua na vosa ni koniferedi nei Peresitedi Monson. O vakabauta li ni o koya e dua na parofita ni Kalou?
- Au bolel au meu . . .

_____

Au Rawa ni Vosa Cake Mai!

A tamata ca ko Morianitoni. A vakanakuitataka e dua na nona dauveiqaravi, ka mani nanuma kina me tukuna vei Kavetani Moronai na veika dau cakava o Morianitoni. E rawa ni o vaka na marama dauveiqaravi ena nomu vosa i cake ni sega ni dodonu na veika eso!

- Wilika Alama 50:30–31.
- Kevaka e dua e vaqaseni iko, se kevaka o raica e dua ni vakalolomataki tiko, tukuna vua e dua na uabula o nuitaka.
- Au bolel au meu . . .

_____

iLakolako ki na Vanua Yalataki

Erau a vakaitikotiko o Jereti kei na tacina kei ira na nodrau matavuvale kei ira na itokani ena dua na buca. A rairai vei taci Jereti o Jisu Karisito. A tukuna vua me taya eso na waqa me vakaleleci ira kina na nona tamata me ra kosova na wasawasa ki na vanua yalataki.

Era a taya na tamata na waqa e sega na kena katubaleka. A lomaleqataka o taci Jereti me ra na cegu ka rai vakacava. Qai kaya ko Jisu me ra cakava eso na qara ena waqa.

Ia e vakaevei na rarama?
 Qai cakava o taci Jereti e 16
 na vatu makare. Qai kerei
 Jisu me tarai ira ena iqaqalo
 ni Ligana me ra serau mai.

A raica o taci Jereti na
 nona tara na vatu yadua ena
 iqaqalo ni ligana o Jisu. Era qai
 serau mai na vatu. Me vaka ni
 sa rui levu nona vakabauta, a
 raici Jisu Karisito na taci Jereti!

A tala mai na Kalou eso na cagi kaukauwa me biliga yani na waqa ki na tai kadua ni wasawasa. Ni ra yacova yani na vanua yalataki, era a masu na Jeretaiti me ra vakavinavinaka vua na Kalou ena nona taqomaki ira.

E rawa ni da vakataki taci Jereti ni da nuitaka na Kalou ka vakabauti Jisu Karisito. ■

Dau Vakamarautaki Au na iVakatagi

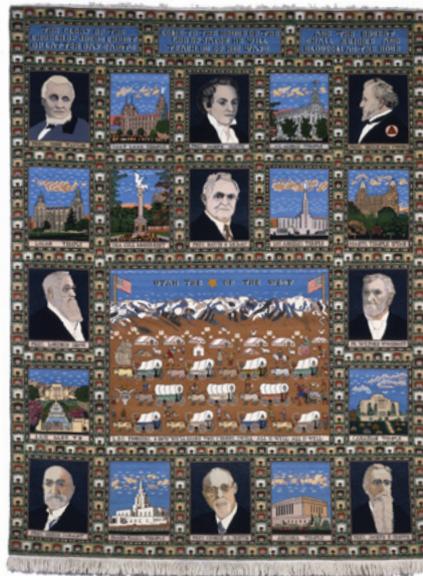
Mai Vei Peresitedi
Gordon B. Hinckley
(1910–2008)

NA IWALEWALE VAKALOU ENA LOTU NI TURAGA

Sa talia tiko na Kalou na nona lacadrau me vaka na Nona ituvatuva cecere.

Sa kena ivakadinadina na iwalewale vakalou ni kena tualaki na Nona cakacaka kei na ilesilesi vakaveiliutaki. O ira na Vakaitutu Raraba era tamata vakataki ira, ka dui tu na nodra ivakarau ni bula yadua. Era dui kauta mai ki na nodra itavi na kila duidui ka rabailevu. Ni yaco mai na veika eso me veivosakitaki ena matabose liu ni Lotu, era galala me ra vakaraitaka na nodra nanuma. Ni dua e dikeva toka na cakacaka ni iwalewale oqo, e talei ni da raica na veivakauqeti kei na mana ni Yalo Tabu vei ira na turaga oqo. E dau duidui nodra nanuma ia e sega ni dau usumaki vakaukauwa, ka yaco me dau malumu mai ka basika na duavata. “Raica sa virikotori tu na ivakarau kece ni noqu matanitu,” sa kaya na Turaga (raica V&V 132:8). Niu vakadinadinataka na cakacakataki ni iwalewale oqo, au vakila ni vakavoui na noqu vakabauta. . . .

Eso era vakaraitaka na nodra kawai ni dau Peresitedi tu ga ni Lotu e dua na kena turaga, kau kaya kina, “sa dua na veivakalougatataki levu!”

Na cakacaka ena itabagauna oqo a tauyavutaki taumada mai na ligana na Parofita o Josefa Simici. Ena gauna oya e se tamata gone ka waribariba, ka sega ni dau vagolei na yalona ki na ivakaraunibula ni nona gauna. Na nona vakasama gone a rawarawa ni moica na Turaga me vaka na tete vou ka suasua vinaka ena Nona tekivuna na Nona cakacaka.

Se gone sara na isosomi kei Josefa ena nona colata na itavi vakarerevaki ni nodra liutaki e dua na matatamata me ra kosova na veikauloa ki na dua na vanua vou.

Ia sa cokonaki tu vakavinaka ena gauna oqo na yavutu ni noda ivunau, ka dei vinaka na noda yavu vakatamata, ke yacova mada ga na gauna ena vakarota tale kina na Turaga e dua na

veisau. Eda sega ni gadreva e dua tale na kena ivakarau vou. Eda gadreva na yalodina ena kena rogoci ka muri na ivakavuvuli vunautaki vakalou. Eda gadreva na yalodina vei ira na noda iliuliu, sa lesi ira na Kalou. Sai koya na noda parofita, noda daurairai ka dauvakatakila. Ena sega vakadua ni sega na noda parofita kevaka eda bula kilikili kaya tiko e dua. E sega ni gadrevi me tamata gone. Sa dau kitaka ka na tomana tikoga me ra lako e veiyasai vuravura na tamata gone ena cakacaka ni veiqaravi. Sai koya na bete levu vakatulewa, ka taura tu na idola kece sara ni matabete tabu ka domo ni ivakatakila mai vua na Kalou vei ira na nona tamata.

E dua na vosa vakaibalebale makawa e kaya vaqo, “iTabagone ni cakacaka. iTabaqase ni yalomatua.”

Ena noqu vakasama e koto kina e dua na ka veivakadeitaki ena noda kila ni na noda Peresitedi e dua sa vakaivakarautaki ka vakavulici, vakatovolei ka temaki, na nona yalodina ki na cakacaka kei na nona doka na inaki sa vaqacacotaki mai na veiqaravi, sa matua na nona vakabauta, kei na nona voleka vua na Kalou sa vakabulabulataki tiko mai ena loma ni vica vata na yabaki. . . .

Eda na sega ni rerevaka na veisiga ni mataka kevaka eda kukuva matua na ivakavuvuli sa vakatakilailai mai. ■

Mai na “Sa Sega ni Dau Sosovu, se Moce ko Koya,” Ensign, Me 1983, 5–8. Sa vakarautaki ena kena pagitueti kei na matanivolalelevu.

VEIVAKARARAMATAKI

Evei meu kunea kina na yaloqaga meu toso tikoga?

“O na nanuma beka ni sa ca na nomu bula. O sa ivalavala ca beka. O rere beka, cudru, vutugu, se vakararawataki ena vakatitiqa. Ia me vaka ga na nona kunea na Nona sipi lakosese na iVakatawa Vinaka, kevaka walega mo laveta cake na yalomu vua na iVakabula ni vuravura, ena kunei iko ko Koya. Ena vueti iko ko Koya. Ena laveti iko cake ka biuti iko ki Tabana. Ena kauti iko yani ki vale ko Koya.”

Peresitedi Dieter F. Uchtdorf, iKarua ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Taumada, “Ena biuti iko e Tabana ka Kauti iko yani ki Vale,” *Liaona*, Me 2016, 104.

E Tiko Talega ena iLavelave Oqo

ME BALETI IRA NA ITABAGONE QASECAKE

Tudei vaka-Tamata Dina ni Mileniumi

t.46

Mo tamata dina ni mileniumi e bibi cake mai na nomu yabaki ni bula—e baleta nomu veivuke ena vakarautaki ni vuravura ki na iKarua ni Lako Mai nei Jisu Karisito.

BALETI IRA NA ITABAGONE

KAUKAUWA NIGU KI LIU

t.58

Ena gauna dredre duadua ni veivakatovolei ena noqu bula, e vica na ka rawarawa e vukea noqu sema tikoga vua na Kalou ka sega ni biligi Koya tani ka yaco meu yalorarawa.

ME BALETI IRA NA GONE

Lesoni mai vei Nana

t.72

Taroga vei rau o na kei ta na taro oqo me rawa ni o kila na ka erau dau taleitaka ena bula vakaitubutubu!

NA LOTU I
JISU KARISITO
NI YALODODONU
EDAIDAI